

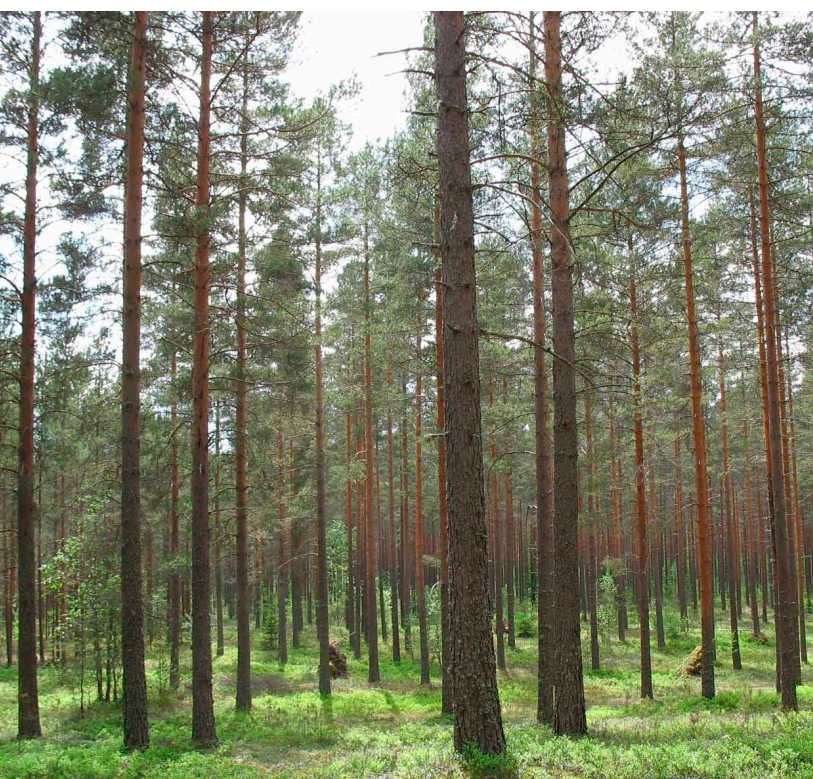
Pirkanmaan arvokkaiden harjualueiden inventoinnin tarkistus 2014

Kohdekuvaukset osa I

Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet

PIRKANMAAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS JA PIRKANMAAN LIITTO

ANNE LINDHOLM

Pirkanmaan arvokkaiden harjualueiden inventoinnin tarkistus 2014

Kohdekuvaukset osa I:

Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet ja
maakunnallisesti arvokkaat kohteet

ANNE LINDHOLM

RAPORTTEJA 111 | 2014

PIRKANMAAN ARVOKKAIDEN HARJUALUEIDEN INVENTOINNIN TARKISTUS 2014

KOHDEKUVAUKSET OSA I:

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET JA MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Taitto: Tiina Schultz

Kansikuva: Anne Lindholm

Kartat: Anne Lindholm

ISBN 978-952-314-174-2 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkajulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-174-2

www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

Valtakunnallisesti arvokkaat harjualueet	2
Vatulanharju-Ulvaanharju (Ikaalinen, Hämeenkyrö).....	2
Hämeen kangas-Jylli (Ikaalinen).....	5
Vehoniemenharju (Kangasala).....	8
Keisarinharju (Kangasala)	11
Syrjänharju (Pälkäne).....	13
Rapolanharju (Valkeakoski)	16
Lintuharju (Ylöjärvi, Hämeenkyrö)	19
Seitsemisharju (Ylöjärvi, Ikaalinen)	22
 Maakunnallisesti arvokkaat harjualueet	24
Pinsiön kangas-Ketunkiven kangas (Hämeenkyrö, Ylöjärvi).....	24
Kyröskosken lentokenttä (Hämeenkyrö).....	28
Vääräjoki-Kukkuramäki (Ikaalinen).....	31
Punamultalukko-Isokangas (Kangasala, Pälkäne)	33
Kirkkoharju-Lentolankangas (Kangasala).....	37
Kirkkoharju-Kailasaari (Kangasala)	40
Pyhäniemi (Kihniö)	43
Salussärkkä (Mänttä-Vilppula)	45
Rantalansärkkä (Mänttä-Vilppula)	47
Mäntänvuori (Mänttä-Vilppula).....	49
Maatilanharju (Nokia).....	52
Konilamminkangas (Orivesi)	55
Ristiharju (Parkano)	57
Särkänharju (Punkalaidun, Urjala).....	59
Vappukangas (Punkalaidun)	61
Huhtamon kangas-Kankaanpäänharju (Punkalaidun)	63
Kollolanharju (Pälkäne).....	65
Syrjänharju-Konkinharju (Pälkäne)	68
Suksia-Sarkanen (Pälkäne)	71
Jakamakangas (Ruovesi, Tampere).....	74
Särkikangas (Ruovesi)	77
Siikakangas (Ruovesi).....	80
Selkeenvuori (Ruovesi)	83
Ryövärintuoppa (Ruovesi)	85
Kattilakuopat-Huilahdenharju (Ruovesi)	88
Pyynikki (Tampere).....	91
Hyrsynharju (Urjala)	94
Isoharju-Ilmarisenhauta (Virrat)	96
Lakarinharju (Virrat)	99
Teivaalanharju (Ylöjärvi).....	101
Pikku-Ahvenisto – Julkujärvi (Ylöjärvi)	104
Pitkäkangas (Ylöjärvi)	107
Mullikummunmaa (Ylöjärvi)	110
Kotkannokka (Ylöjärvi)	112

Valtakunnallisesti arvokkaat harjualueet

Vatulanharju-Ulvaanharju (Ikaalinen, Hämeenkyrö)

Pinta-ala:	1348,6 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuuonto, 1990 (erillisinä alueina Vatulanharju ja Ulvaanharju)
Muut rajaukset:	Valtakunnallinen harjujen suojeluohjelma, 1984 (alue nro 21, Vatulanharju-Ulvaanharju) Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (nimellä Vatulanharju-Ulvaanharju) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 001 Vatulanharju, Ulvaanharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (nimellä Vatulanharju-Ulvaanharju)

Vatulanharju-Ulvaanharju liittyy maaseudun kulttuurimaisemaan ja muutettuun suomaismaisemaan ja kuuluu geologisesti erittäin merkittävään Hämeenkaan saumamuodostumaan ollen sen arvokkaimpia osia.

Alueen luoteispään muodostava Vatulanharju on erikoinen, jään kielekevirtojen väliin kerrostunut ns. kulmam muodostuma, jossa jään kontaktirinteenä ovat sekä pohjois- että eteläreuna. Pohjoispuolella aktiivisemmin virranneet jäänkielekkeet ovat saaneet aikaan muodostuman polveilevan pohjoisreunan. Länsiosaa on kiilamainen ja itäosassa muodostuman laki laskee ja leviää tasaiseksi platooksi. Muodostuman laella sijaitsevista maa-ainesten ottamiskuoipista tehtyjen kerrosrakenneshavaintojen perusteella aineksen kerrostaneet sulamisvedet ovat virranneet kaakkoon. Huippu (lakikorkeus 187 m mpy) kohoaa ympäristöstään 50-60 m ja varsinkin etelärinne on poikkeuksellisen jyrkkä. Muinaisen Itämeren historian tutkimuksen kannalta alue on merkittävä, sillä sen laki on vedenkoskematon aluetta ja rinteillä on runsaasti rantavalleja.

Kaakkoisosan Ulvaanharju on enimmäkseen varsin loivarintainen ja sen kapea pääselänne melko jyrkkämuotoinen, ympäristöstään noin 45 m kohoava. Muodostuman pohjoisreuna on säännöllisen kaareileva pohjoisesta aktiivisesti virranneiden jäätikön osakielekevirtojen reunojen mukaisesti. Rinteellä on rantakivikko ja lieveosissa useita rantavalleja.

Muodostuman paisterinteillä metsätyyppi on jäkälä- ja kanervatyyppin kangasta ja muualla kanervatyyppiä. Laella huomattavasti laajemmalla maaperällä esiintyy myös puolukkatyyppiä. Etelärinteellä on laajahkoja ja yhtenäisiä sianpuolukkasvustoja, kangasajuruohoa monin paikoin, kielokasvustoja sekä erittäin uhanalaista harju- ja kangaskeltaleion risteymää. Paikoin esiintyy myös kalliokieliä ja kanervisaraa. Laella ja varjorinteen yläosassa on variksenmarjalaikkuja ja kenttäkerroksessa esiintyy myös mustikkaa. Puusto on pääosin melko hidaskasvuista ja lähes yksinomaan männikköä, osaksi myös taimikkoa. Korkeimmilla kohdilla kasvaa paikoin mäntyvaltaista sekametsää. Kasvillisuus on paikoin maastoajon kuluttamaa ja alueella on useita tieuria. Metsänhakkuita on tehty varsinkin muodostuman luoteispuoliskossa Tampinkankaan ympäristössä. Vatulanharjun jyrkällä lounaaseen avautuvalla rinteellä on vuonna 2007 tehty paahteisuutta parantavia hoitotoimenpiteitä (Kitamaa ym, 2009). Hoitotoimenpiteisiin kuului mm. metsänhakkuita ja nuoren metsän poistamista, joiden avulla oli tarkoitus parantaa mm. kangasajuruohon elinolosuhteita.

Vatulanharju on yksi Pirkanmaan tärkeistä lintualueista (Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys, 2014). Alue on Pirkanmaan tärkein kehrääjän esiintymisalue ja lisäksi sillä on merkitystä myös kangaskiurulle.

Harjun halki kulkee historiallinen Pohjanmaan-Hämeen maantie. Alueella on muutamia vanhoja ja metsittyneitä maa-ainesten ottamisalueita sekä kotitarvekuoppia. Ulvaanharjun itäpään eteläreuna rajoittuu maa-ainesten ottamisalueisiin, joista osassa on maa-aineslupa voimassa ja osa on jo poistunut käytöstä. Lisäksi alueella on kuntoliikuntareittejä ja kilpailutoimintaa, ja harju on suosittu näköalapaikka ja retkeilykohde. Alueen kaakkoisrajan tuntumassa on ampumarata.

Harjualue sijoittuu Vatulanharju A:n I luokan, B:n ja C:n II luokan sekä Ulvaanharju B:n II luokan pohjavesi-alueille. Harju on luonnonhistoriallisesti tärkeä esimerkkikohde ja sisältyy valtakunnallisen harjujen suojeluohjelman kohteeseen nro. 21. Pääosa harjusta on Natura 2000 -aluetta. Alueelle sijoittuu Ulvaanharjun osayleiskaava Hämeenkyrön puoleiselta osalta. Kaavaan on merkitty arvokkaan maisema- ja harjualueen rajaus (har). Harjun koillispuolella on Kelminselän maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue (Koski, 2014).

Rajaus- ja luokitusmuutokset

Vatulanharju ja Ulvaanharju on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi (kuten on tehty jo Pirkanmaan liiton selvityksessä 2008). Aikaisempi alueiden jakaminen erillisiksi alueiksi on ollut keinotekoinen. Ulvaanharjun osalta luokitus on aiemmin ollut maakunnallisesti arvokas. Nyt yhteiseksi arvoluokaksi määriteltiin valtakunnallisesti arvokas (2), sillä sekä Vatulanharju että Ulvaanharju muodostavat erittäin arvokkaan, yhtenäisen geologisen kokonaisuuden, joka on säilynyt muodostuman kokoon nähden poikkeuksellisen luonnontilaisena. Alue sisältää arvokasta lajistoa ja monipuolista geomorfologiaa sekä on tieteellisesti arvokas ja maisemallisesti kaunis. Lisäksi alue kuuluu lähes kokonaisuudessaan valtakunnalliseen harjensuojeluohjelmaan.

Alkuperäinen rajausta on kattanut suunnilleen saman alueen kuin harjensuojeluohjelman rajausta. Tältä osin rajausta ei ole ollut tarpeeksi kattava. Varsinaiset rajaumuutokset liittyvät siten alueen ulkorajan tarkentamiseen erityisesti muodostuman länsipään osalta, jossa rajausta on laajennettu ulottumaan muodostuman läntisimpään päähän sekä Tampinkankaalle. Läntisimmässä päässä alueen maisemalliset arvot ovat jonkin verran vähäisemmät kuin muodostuman muissa osissa, mutta se on rajattu mukaan geologisten arvojen vuoksi. Geologisilla arvoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä mm. alueen erikoisuutta Pirkanmaan arvokkaimpaan harjukseen sijoittuvana saumamuodostumana, jonka luonnontilaisina säilyneiden osien tulisi pysyä koskemattomina myös tulevaisuudessa. Alueen länsipäässä on myös muodostumaan liittyviä lohkarikkoja, joiden voidaan katsoa liittyvän muodostuman geologisiin arvoihin. Tampinkankaan alueella rajauksen laajentamiseen vaikuttivat myös esisijaisesti muodostuman kokonaisuuden kannalta arvokkaiden geologisten arvojen säilyttäminen, mutta myös alueella esiintyvä kaunis harjumaisemakuva ja selkeästi ympäristöstään kohoavan pohjoisrinteen edustavuus.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 2

MAL-luokka 1-2

Kulutuksesta 1-2

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöään hallitseva

- Geologisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä

- Biologisesti jokseenkin merkittävä - merkittävä

- Monikäytön kannalta merkittävä

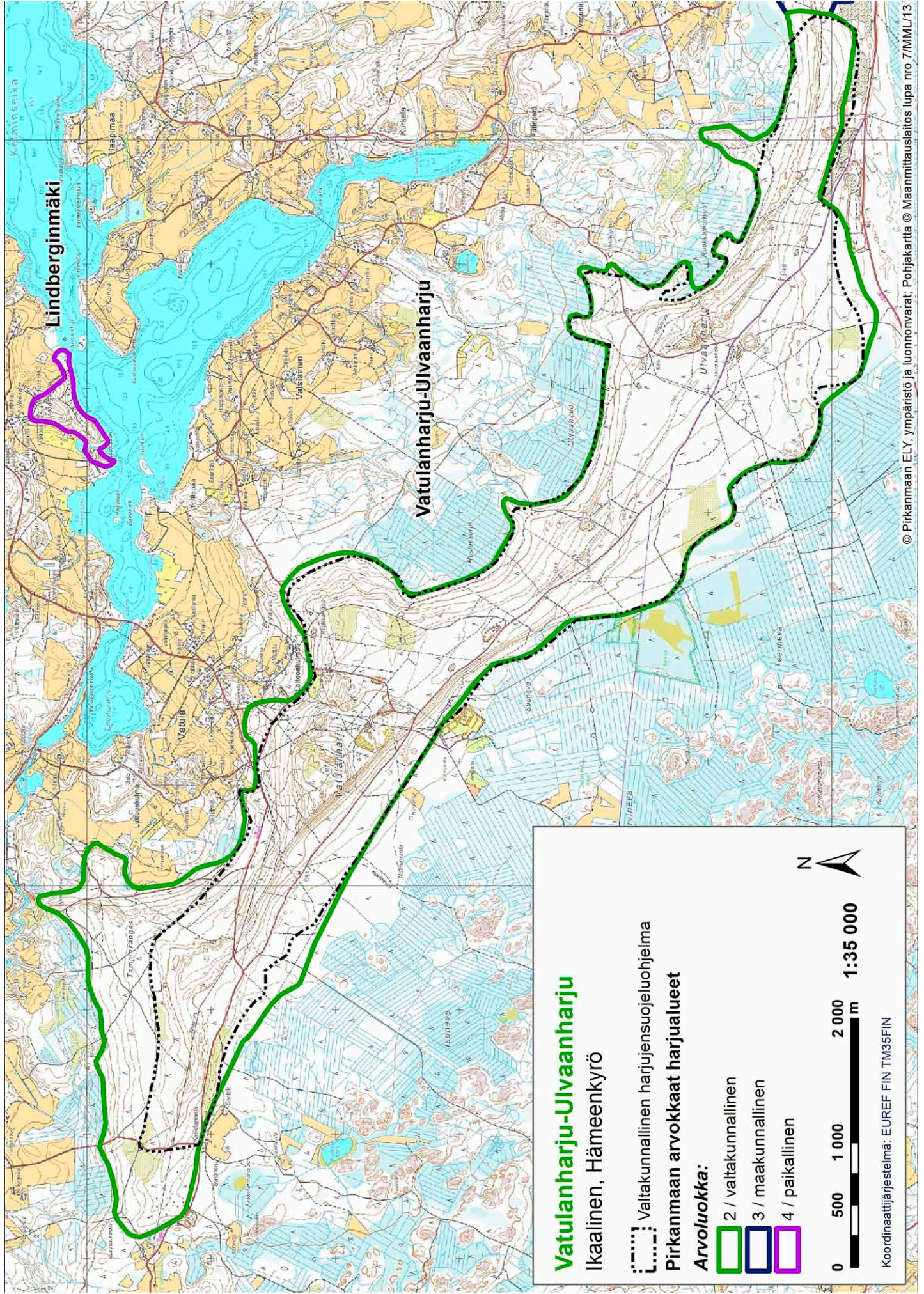
Kuva oikealla: Vatulanharju-Ulvaanharjun lounaaseen avautuva rinne on jyrkkä. Kuva on otettu harjualueen keskiosasta. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva yllä: Tampinkankaan kangasmetsää Vatulanharjun länsipäässä. Taustalla kohoaa Vatulanharjun selänne. Kuva: Anne Lindholm, 2013.

Kuva yllä: Varsinkin paahderinteillä viihtyvä kangasajuruoho kuuluu Vatulanharju-Ulvaanharjun kasvilajistoon. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Hämeen kangas-Jylli (Ikaalinen)

Pinta-ala:	539,2 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Valtakunnallinen harjensuojeluohjelma, 1984 (alue nro 23, Hämeen kangas-Soinin harju) Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 002 Hämeen kangas-Soinin harju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Hämeen kangas-Jyllin harjualue liittyy osaksi suomalaisemaan ja osaksi maaseudun kulttuurimaisemaan ja on kerrostunut jäätikön kahden kielekevirran väliin. Hämeen kankaan saumamuodostuman itäpäässä sijaitseva alue käsittää ympäristöstään noin 20-30 m kohoavan selänteen (Koiviston harjun itäosa) ja sen eteläpuolella laajan, matalan tasanneosan. Tasanteella ja sen lieveosassa on runsaasti dyynnejä ja rantavalleja. Muodostuman jyrkällä itäreunalla Konkannevilla on useita lähteitä.

Uusimpien, mm. maatutkaluotaukseen perustuvien havaintojen perusteella Koiviston harju ei ole varsinainen harjuselänne, vaan rantavaiheessa viistokerroksellisten rantakerrostumien päälle kerrostunut suurikokoinen särkkä (engl. spit platform) (Lindholm, 2010). Varsinainen harjun ydinosa kulkee Niiniharjulta kaakkoon ja tasoittuu lopulta tasanneosan alle.

Muodostuman tasanneosalla kasvillisuus on kanerva-jäkälätyypin kuivaa kangasmetsää tai paikoin jäkälätyypin karua, hidaskasvuista kangasmetsää. Kenttäkerroksessa on kanervaa ja puolukkaa sekä paikoin variksenmarjaa. Pohjakerroksessa jäkälät ovat vallitsevia: harmaa ja valkea poronjäkälä sekä palleroporonjäkälä. Sammalista esiintyy seinä- ja kynsisammalta. Konkanneva on melko märkää nevaa ja rämettä ja pohjavesipurkaumien kohdalla on lettomaisia ja korpimaisia lähteikkökasvivyhdyskuntia. Näiden kasvistoon kuuluvat mm. linnunsilmä, käenkukka ja lentotähtimö, sekä lisäksi mm. kangaskorte. Uhanalaisista kasveista alueella esiintyvät tiettävästi hietaneilikka ja lähdesara.

Hämeen kangas-Jylli on osa Vatulan harjun tärkeää lintualueutta (Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys, 2014). Alue on Pirkanmaan tärkein kehrääjän esiintymisalue ja lisäksi sillä on merkitystä myös kangaskiurulle.

Harjualueen eteläreunaa seurailee historiallinen Pohjanmaan-Hämeen tie ja Jyllinkoskella on pallokenttä. Jyllinkosken läheisyydessä on lisäksi jälkihoitamaton maa-ainesten ottamisalue. Koko Hämeen kankaan-Jyllin alueella kasvillisuus on kärsinyt maastoajelusta ja kankaalle on muodostunut runsaasti tarpeettomia tieuria. Alue on kokonaisuudessaan Hämeen kankaan I luokan pohjavesialuetta ja Jyllin vedenotto sijaitsee alueen koillisosassa. Harjualue on myös osittain Natura 2000-alueutta. Hämeen kangas-Jylli kuuluu valtakunnallisen harjensuojeluohjelman kohteeseen numero 23 Hämeen kangas-Soinin harju.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen monet arvot tulee huomioida tulevia käyttötarkoituksia suunniteltaessa ja alueen käytön ohjaamisessa oleellisissa asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Kuva yllä: Hämeen kangas-Jyllin tasanneosalla alueen eteläpuoliskossa on kasvillisuuden peittämiä muinaisia dyynikumpuja sekä rantavalleja. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Rajausmuutokset

Alueen rajaukseen ei ole ollut tarvetta tehdä varsinaisia muutoksia. Pirkanmaan liiton (2008) rajauksessa alueen eteläosa on jätetty pois erittäin arvokkaaksi luokitellusta alueesta, mutta uuteen rajaukseen tämä alue on jälleen sisällytetty mukaan. Hämeenkaan muodostuma on valtakunnallisesti arvokas geologinen kokonaisuus, joka sisältää mm. dyynejä ja rantamuodostumia, joita sijaitsee erityisesti kyseisellä alueella. Hämeenkan-
gas on säilynyt kokoonsa nähden hyvin luonnontilaisena ja alueen pohjavedellä on merkitystä aluetta ympäröivien soiden kannalta, sillä pohjavettä tihkuu suoalueille.

Huom! Alueesta on rajattu vain Pirkanmaan maakunnan alueella sijaitseva osa. Myös Satakunnan puolella sijaitseva alue on valtakunnallisesti arvokasta.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 2

MAL-luokka 1-2

Kulutuskkestävyys 1-2

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selkeästi erottuva - hallitseva
- Geologisesti erittäin merkittävä
- Maisemallisesti merkittävä – erittäin merkittävä
- Biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla: Hämeenkan-
gas-Jyllin laakeaa tasanneosaa
mäntymetsineen ja jäkäläkasvustoineen. Kuva: Anne Lindholm,
2013

Kuva alla: Muodostuman itäreuna kohoaa jyrkkänä Jyllin alu-
eella. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Huomi! Hämeenkanthan muodostumasta on rajattu vain
Pirkanmaan maakunnan alueelle sijoittuva osa.
Todellisuudessa harjialue jatkuu valtakunnallisesti arvokkaana
myös Satakunnan puolella (ks. harjijensuojeluohjelman rajaus).

Hämeenkanthas-Jylli

Ikaalinen

Valtakunnallinen harjijensuojeluohjelma

Pirkanmaan arvokkaat harjialueet

Arvoluokka:

2 / valtakunnallinen

3 / maakunnallinen

4 / paikallinen

0 250 500 1 000 m

1:25 000

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Vehoniemenharju (Kangasala)

Pinta-ala:	114,8 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Valtakunnallinen harjijensuojeluohjelma, 1984 (alue nro 43, Keisarinharju-Vehoniemenharju) Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 004 Keisarinharju-Vehoniemenharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan, maaseudun kulttuurimaisemaan ja liikenneväylien maisema-alueeseen liittyvä Vehoniemenharju kuuluu Kosken-Tampereen saumamuodostumajaksoon. Alue käsittää suurehkon, varsin jyrkkärinteisen saumaharjuselänteen, joka on paikoin kapealakinen. Kaakkoispäässä on selännelaajentuma suppineen sekä matalia sivuselänteitä ja –harjanteita. Suurin lakikorkeus on noin 140 m mpy, lähes 60 m Roineen ja Längelmäveden pinnasta. Pääosin selänne on 20-50 m korkea. Muodostuman rinteillä on useita edustavia muinaisrantoja, joissa on törmä ja terasseja. Nämä rantamuodostumat ovat syntyneet Yoldiamerivaiheessa (Mäkinen ym., 2011). Itärinteellä niiden korkeudet ovat 133, 123 ja 118 m mpy ja länsirinteellä vastaavat muinaisrannat ovat muutamia metrejä alempana. Yksittäisten törmien korkeudet vaihtelevat 3-10 metriin.

Kasvillisuus on osaksi puolukkatyyppin kangasmetsää ja osaksi kuivahkoja rinnelehtoja, joiden kasvistoon kuuluvat mm. sinivuokko, lehtokuusama, taikinamarja, sarjatalvikki, kangasajuruoho, kevätlinnunherne, kissankäpälä ja keltamaite. Alueelta on tehty yksityiskohtainen kasvillisuuskartoitus (Liedenpohja, 1985).

Pääosa Vehoniemenharjusta on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla ja se on Metsähallituksen hallinnassa. Alue kuuluu myös valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan kohteeseen numero 43 Keisarinharju-Vehoniemenharju. Vehoniemen harjualueen osayleiskaavaan pääosa alueesta on merkitty luonnonsuojelualueeksi (SL). Alueen keskiosissa, automuseon kaakkoispuolella, on valtakunnallisesti merkittäviksi luokiteltuja rantakerrostumia (arvoluokka 4). Alue sijoittuu osaksi Saarikylien ja Vehoniemenkylän maakunnallisesti arvokkaalle kulttuurimaisema-alueelle (Koski, 2014) ja harjuselänne on Natura 2000 –aluetta. Harjun kautta kulkee valtatie, harjun laella on vanhaa maantietä ja metsätietä, vanha matkailumaja, automuseo sekä muita matkailua palvelevia rakenteita. Kaakkoispää rajoittuu maa-ainesten ja kallion ottamisalueisiin, luoteispää Kaivannon kanavaan.

Alue on kokonaisuudessaan Vehoniemenharjun I luokan pohjavesialuetta ja sillä sijaitsee Raikun vedenotamo.

Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueella on paljon arvoja ja ne tulee huomioida tulevia käyttötarkoituksia suunniteltaessa. Alueen käytön ohjaamisessa oleellisessa asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait. Alueelle on tehty hoito- ja käyttösuunnitelma.

Rajausmuutokset

Alueen rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 2

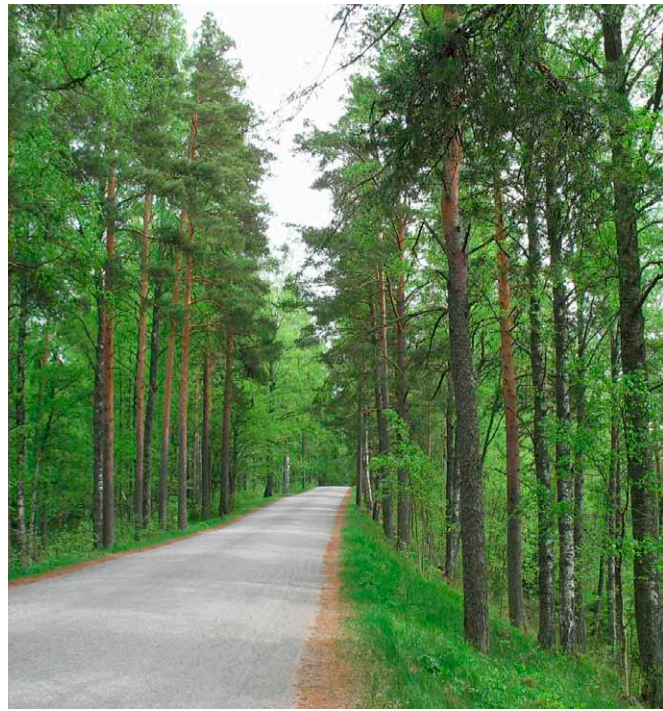
MAL-luokka 1-2

Kulutuskkestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

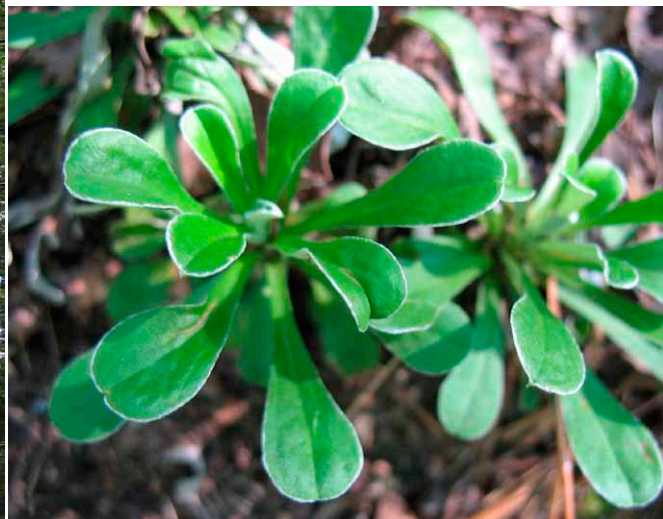
- Ympäristöään hallitseva
- Geologisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä
- Biologisesti merkittävä
- Monikäytön kannalta merkittävä – erittäin merkittävä

Kuva alla: 13 metriä korkean Vehoniemenharjun näkötornin laelta avautuvat näköalat sekä Roineelle että Längelmävedelle. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva yllä: Vehoniemenharjun laella kulkee vanha maantie. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva alla: Kissankäpälä kuuluu Vehoniemenharjun paahdekasvilajistoon. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Keisarinharju (Kangasala)

Pinta-ala:	77,8 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Valtakunnallinen harjijensuojeluohjelma, 1984 (osana kohdetta nro 43 Keisarinharju-Vehoniemenharju) Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 004 Keisarinharju-Vehniemenharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan, maaseudun ja osin pienen taajaman kulttuurimaisemaan liittyvä Keisarinharju kuuluu Kosken-Tampereen saumamuodostumajaksoon. Alue käsittää suurehkon saumaharjuselänteen, jonka rinteillä on useita edustavia muinaisrantoja, melko monipuolista harjukasvillisuutta ja vaikuttavia harjumaisemia. Luode-kaakko suuntainen selänne on noin 2,6 km pitkä, 100-250 m leveä ja 25-55 m korkea. Muodostuma on varsin jyrkkärin teinen, mutta laeltaan paikoin tasoittunut. Molemmilla sivuilla rinteen alaosassa on selväpiirteinen muinaisran nan kulutustörmä ja tasanne. Muodostuman lakikorkeus on noin 138 m mpy.

Kasvillisuus on harjun lounaisrinteellä ja laella puolukkatyyppin kangasmetsää ja sen erilaisia muunnelmia. Kasvillisuus on osaksi kulttuurivaikutteista, ja paikoin esiintyy myös puolilehdon piirteitä. Karuimmalla valorin teellä kasvillisuus on kanervatyyppiä sianpuolukkakasvustoineen. Laella ja varjorinteellä sekä alueen kaakkois osassa on paikoin kuivaa puolilehtoa. Varjorinteellä on heinittynyttä ja pensaikkoista mustikkatyyppin kangasta, ja rinteen alaosassa kuusivaltaista käenkaali-mustikkatyyppin tai mustikkatyyppin kangasmetsää. Kasvistoon kuu luvat mm. jalkasara, mäkilehtoluste, metsämaarianheinä, lehtokuusama, terttuselja, kevätlinnunherne, taikina marja, punaherukka, lillukka, kurjenkello, sinivuokko, kalliokieli, nuokkuhelmikkä ja sormisara.

Valtatie jakaa alueen keskeltä kahtia ja rajauksen eteläpää rajoittuu Kaivannon kanavaan ja sairaalaan. Poh joispää rajoittuu vanhalle maa-ainesten ottamisalueelle rakennettuun teollisuusalueeseen. Alueen pohjoispuo lisko kuuluu valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan (alue nro 43, Keisarinharju-Vehoniemenharju) ja etelä osa on Metsähallituksen hallinnan alaista luonnonsuojelualuetta. Keisarinharju sisältyy Vehoniemen harjualueen osayleiskaavaan, jossa harjun selänteen alue on merkitty luonnonsuojelualueeksi (SL). Lisäksi harjuselänne on Natura 2000 –aluetta ja rajauksen pohjoispuolisko sijoittuu Liuksialan-Tiihalan maakunnallisesti arvokkaalle kulttuurimaisema-alueelle (Koski, 2014).

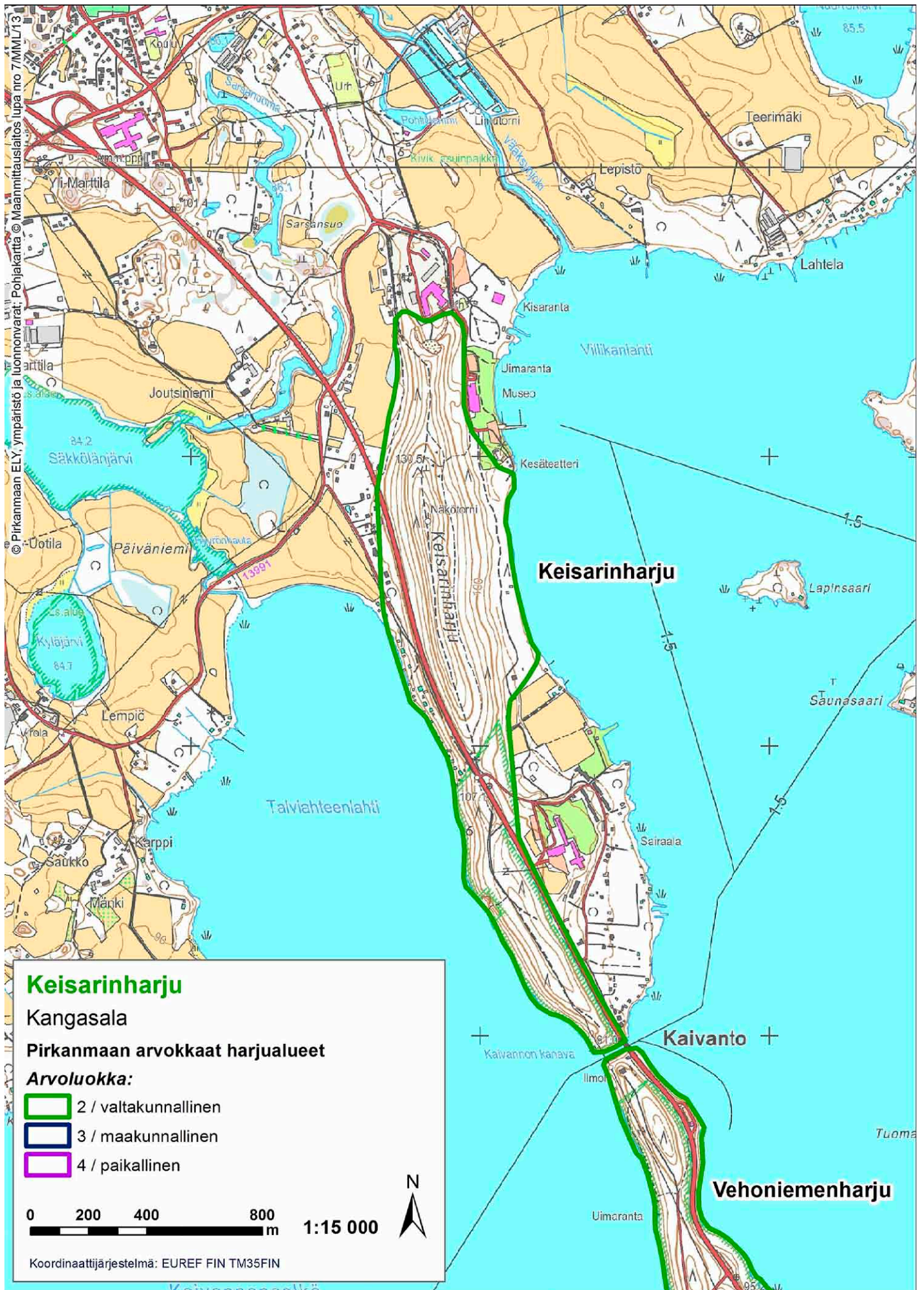
Alue edustaa kansallismaiseman luonteista merkittävää kaunista maisemakuvaa, sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueella on paljon arvoja ja ne tulee huomioida tule via käyttötarkoituksia suunniteltaessa. Alueen käytön ohjaamisessa oleellisessa asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Rajausmuutokset

Alueen rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia. Sairaala-alue pysyy jatkossakin rajauksen ulkopuolella, koska se ei maisemallisesti tai biologisesti enää edusta varsinaista, valtakunnallisesti arvokasta harjuluontoa ja on lähes kokonaan rakennettua ympäristöä.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	2
MAL-luokka	1-2
Kulutuskäytöisyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöään hallitseva	
- Geologisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä	
- Biologisesti merkittävä	
- Monikäytön kannalta merkittävä – erittäin merkittävä	

Syrjänharju (Pälkäne)

Pinta-ala:	151,4 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (nimellä Syrjänharju-Isokangas)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (nimellä Syrjänharju-Isokangas) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue Syrjänharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (nimellä Isokangas-Syrjänharju)

Syrjänharju on taajaman ja maaseudun kulttuurimaisemiin, osaksi vesimaisemaan ja liikenneväylien maisema-alueeseen liittyvä sekä Tampereen saumamuodostumajaksoon kuuluva harjualue. Harju sijaitsee Pälkäneen kirkonkylän luoteispuolella ja kohoaa ympäristöstään noin 50 m. Kaakkoispäässään se on kapea ja jyrkkärinteen, luoteispäässään se leviää deltaksi. Harjun keskellä on peräkkäin lukuisia suppia, joista syvimät ovat noin 25-30 m. Syrjänharjun rinteillä on valtakunnallisesti merkittäviä (arvoluokka 4) rantakerrostumia (Mäkinen, ym. 2011). Muodostuman itärinteen Yoldiamerivaihetta edustavat rantatörmät ovat korkeuksilla 133 m mpy, 123 m mpy ja 118 m mpy. Länsirinteellä vastaavat muinaisrannat ovat pari metriä alempana. Lisäksi muodostumassa on rantatasoja vielä 101-103 m mpy. Nämä rantatasot ovat muodostuneet Ancylosjärvivaiheen aikana.

Kasvillisuus on valorinteellä melko laajalti kuivahkoa puolilehtoa, kuivemmilla alueilla puolukkatyyppiä. Harjun laella ja laajemmalla lakitasanteella on varsin runsaasti harjulehtoa (puolukka-lillukkatyyppi) ja koillisrinteellä lihavaa puolukkatyyppiä, paikoin lähes puolilehtoa. Puusto on osaksi varsinkin lakitasanteella melko tiheää, kuusivaltaista sekametsää. Puustossa on myös mäntyä, pihlajaa ja koivua. Koillisrinteellä on harvennettua, vanhaa männikköä. Pensaskerrossa on varsinkin valorinteen yläosassa pähkinäpensaita, lisäksi metsäruusua ja katajaa, laella myös paatsamaa. Kasvistoon kuuluvat harjulajeista mm. tunturikurjenherne, metsänätkelmä, harjukeltamaite, häränsilmä, nuokkukohokki ja lisäksi mm. kevätlinnunherne, sormisara, mäkitervakko, metsäapila, kalliokieli varsinkin laajoina kasvustoina sekä lehtokuusama ja mahdollisesti lehtoneidonvaippa. Syrjänharjun luonnonsuojelualueen lounaispuolella sijaitsevalla paahderinteellä on tehty mm. puuston harvennuksia paahdelajiston elinympäristön parantamiseksi (Kittamaa ym., 2009).

Isolukon alue on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla ja Isokangas-Kollolan osayleiskaavassa lyhyehkö päätös harjuselänteestä alueen pohjoisosassa on osoitettu arvokkaan luonnonympäristön alueeksi (sl-1). Syrjänharju sijoittuu Pälkäneen maakunnallisesti arvokkaalle kulttuurimaisema-alueelle (Koski, 2014). Syrjänharjun länsi- ja etelärajoilla on asutusalueita ja itäpuolella teollisuusalue. Harjulla on myös vesi/näköalatorni ja yhdessä harjun pohjoispään supista on ampumarata. Lisäksi harjun läpi kulkee maantie. Alue sijoittuu kaakkoisinta kärkeen lukuun ottamatta kokonaisuudessaan Syrjänharju-Isokangas A:n I luokan pohjavesialueelle.

Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueella on paljon arvoja ja ne tulee huomioida tulevia käyttötarkoituksia suunniteltaessa. Alueen käytön ohjaamisessa oleellisissa asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Rajausta- ja luokitusmuutokset

Varsinaiseen harjurajaukseen on tehty vain vähäisiä muutoksia. Maankäytön muutoksen myötä itäpuolen teollisuusalue on rajattu ulkopuolelle. Länsireunan asutusta on osittain pyritty rajaamaan ulkopuolelle. Aiemmassa rajauksessa Syrjänharju on yhdistetty Punamultalukko-Isokankaan kanssa, mutta nyt Syrjänharju kuitenkin säilytetään omana kokonaisuutenaan ja sen luokitus nostetaan maakunnallisesta valtakunnalliseksi.

Luokitusmuutoksen perusteita: muodostuman geologinen arvo on erittäin suuri sen sijaitessa Tampereen saumamuodostumajaksoissa, alue on säilynyt suhteellisen luonnontilaisena (pääosin säästynyt maa-ainesten ottamiselta), alueella on valtakunnallisesti arvokkaita rantakerrostumia ja kasvillisuus on paikoin monipuolista. Lisäksi alueen geomorfologia on melko monimuotoista (mm. supat, selänteet, rantakerrostumat) ja alueella on luonnonsuojelualue. Syrjänharjulle ei ole kaavoitettu eo-alueita.

Alueen yhdistäminen maa-ainesten ottamisesta suuresti kärsineen Punamultalukko-Isokankaan kanssa ei ole perusteltua, koska se laskisi myös Syrjänharjun arvoja ja luokituksen maakunnalliseksi.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 2

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 1-3

Toimenpideluokka 2-3

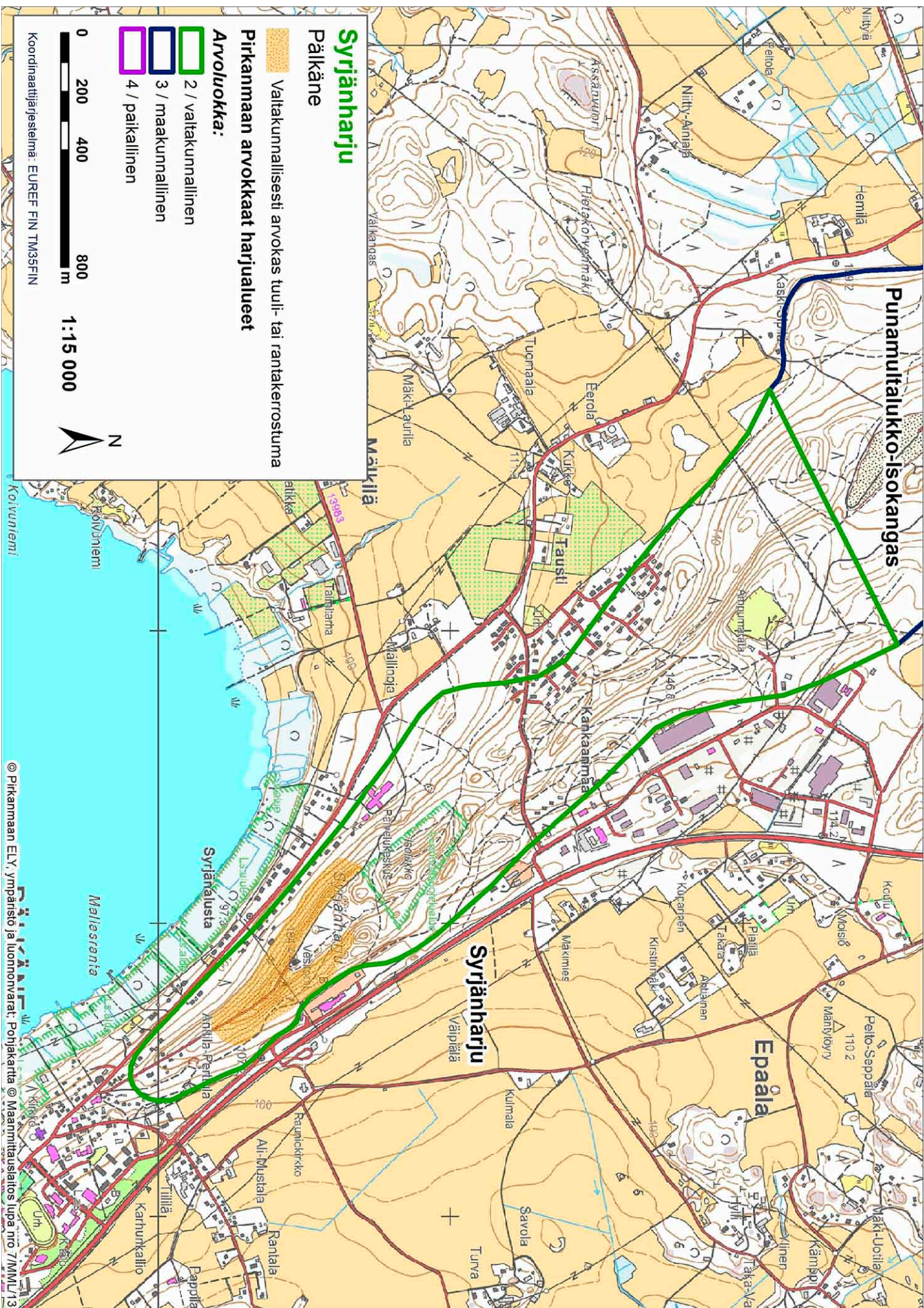
- Ympäristöstään selvästi erottuva

- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä - erittäin merkittävä

- Biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä

Kuva alla: Valoisilla alueilla viihtyvä harjukeltamaite kuuluu Syrjänharjun kasvilajeihin. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Rapolanharju (Valkeakoski)

Pinta-ala:	105,2 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan, maaseudun kulttuurimaisemaan ja liikenneväylien maisema-alueeseen liittyvä Rapolanharju on osa Hämeenlinnan-Sääksmäen-Lempäälän harjujaksoa. Erittäin edustava, noin 65 m ympäristöstään ko-
hoava, kapea ja jyrkkärintainen harjuselänne leviää kaakkoispäässään deltamaiseksi. Deltamaisessa osassa
on noin 20 m syvyinen suppa, Linnanhautu. Lakikorkeus on 145 m mpy. Rinteillä on rantatörmä ja –terasseja.

Rapolanharju on kasvillisuudeltaan osaksi lehtomaista sekametsää (käenkaali-mustikkatyyppi ja käenkaa-
li-oravanmarjatyyppi), paikoin puolilehtoja (nuokkuhalmikkä-linnunhernetyppi) sekä kehittyntä puolukka- ja
mustikkatyyppin mänty- ja kuusimetsää. Kasvistoon kuuluvat mm. vuorijalava, lehmus, pähkinäpensas, tammi,
kuusama, koiranheisi, metsävirna, metsämaarianheinä, häränsilmä, harjusormisara, tuppisara, mäkitervakko,
nuokkukohokki, kevätlinnunherne, suomenpihlaja, terttuselja, lehtokuusama ja mustakonnanmarja. Alueelta on
myös tavattu harvinaisia kulttuurikasveja (lännenukula) sekä uhanalaisia sieniä.

Harjulta on kaunis näkymä Vanajavedelle ja harjulla sijaitsee maamme tunnetuin muinaislinna, uhrikiviä ja
kymmeniä kalmistoja. Museoviraston mukaan alue on maamme merkittävin esihistoriallinen löytöpaikka. Linnan-
hautu on maisemansuojelualue. Pohjois- ja itäisivuilla on vanhoja maa-ainesten ottamisalueita, jotka ovat jo
maisemoituneet ja metsittyneet. Lounaissivulla kulkee valtatie 3. Rapolanharju sijoittuu Sääksmäki B:n I luokan
pohjavesialueelle ja on myös osa Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisema-alueita
(Koski, 2014).

Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erittäin
merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen monet arvot tulee huomioida tulevia käyttötarkoituksia suunni-
teltaessa ja alueen käytön ohjaamisessa oleellisessa asemassa ovat mm. maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Rajausmuutokset

*Rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia. Rajausta on alkuperäiseen (Pirkanmaan harjuluonto, 1990)
verrattuna hieman laajennettu itäisivuilla, jotta geologinen kokonaisuus saadaan paremmin rajattua mukaan.*

Arvoluokitukset

Arvoluokka	2
MAL-luokka	1-2
Kulutuskäytöisyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöään hallitseva	
- Arkeologisesti ja historiallisesti erittäin merkittävä	
- Geologisesti merkittävä - erittäin merkittävä	
- Biologisesti merkittävä	
- Maisemallisesti erittäin merkittävä	
- Monikäytön kannalta merkittävä – erittäin merkittävä	

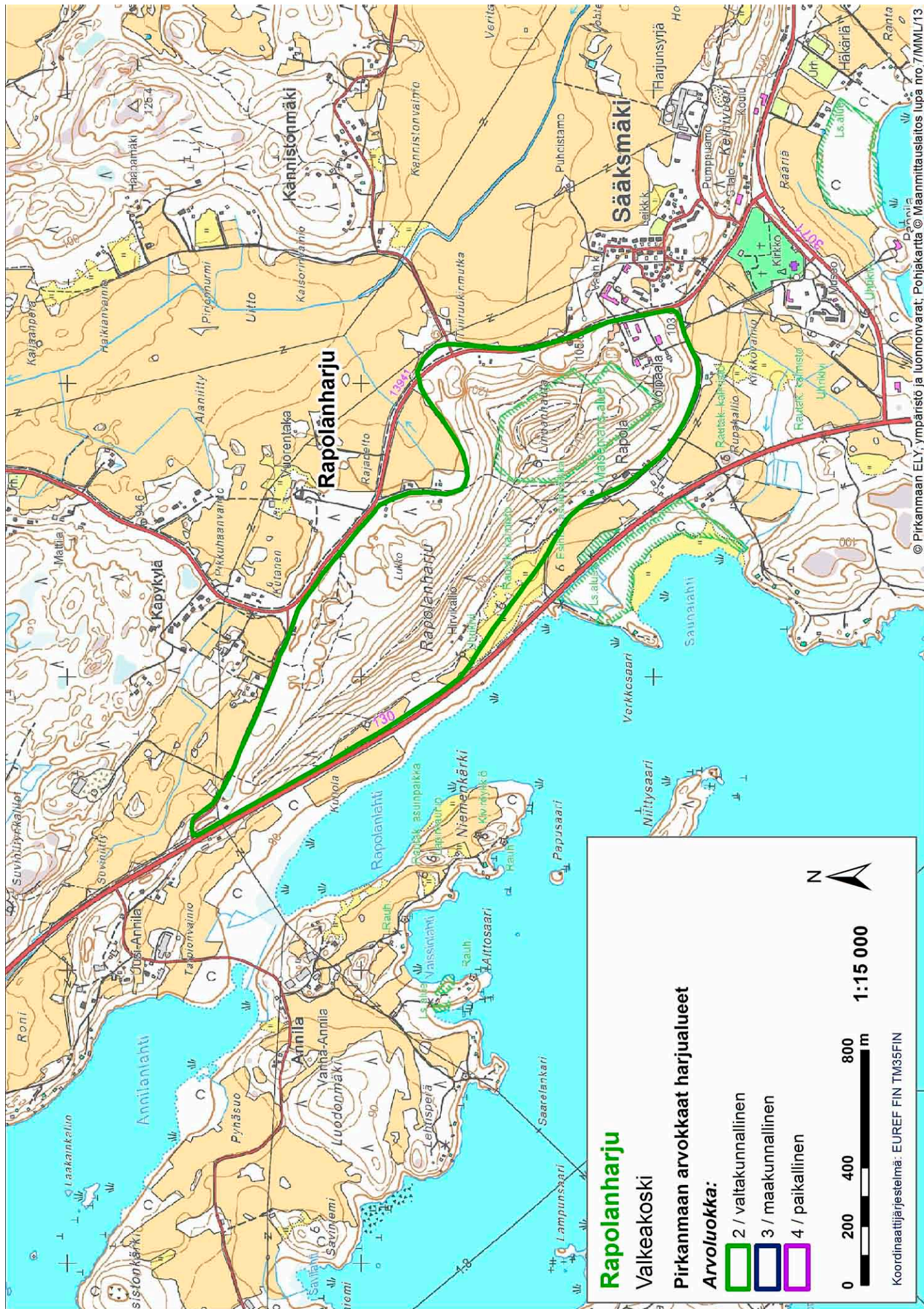

Kuva yllä: Rapolanharjun jyrkkää lounaisrinnettä. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla vasemmalla: Rapolanharjun laelta avautuvat näköalat Vanajavedelle. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla oikealla: Rapolanharjun kaakkoispään deltamaisessa osassa sijaitseva Linnanhausta on noin 20 metriä syvä suppa. Linnanhausta ympäristöineen on luonnonsuojelualuetta. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Lintuharju (Ylöjärvi, Hämeenkyrö)

Pinta-ala:	245,1 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Valtakunnallinen harjijensuojeluohjelma, 1984 (alue nro 22, Lintuharju) Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (vain Hämeenkyrön ja entisen Viljakkalan alueille sijoittuvat harjun osat) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 017 Lintuharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Muutettuun suomalaisemaan, osaksi maaseudun kulttuurimaisemaan ja eteläsivultaan maantien maisema-alueeseen rajoittuva Lintuharju sijoittuu Sisä-Suomen reunamuodostuman ja Hämeenkaan saumamuodostuman vaihtumisvyöhykkeeseen. Muodoltaan Lintuharju on hieman drumliinimainen, itä-länsisuuntainen ja tasalakinen muodostuma, jonka laella on pieniä suppia. Reunamuodostumamaisen Lintuharjun länsipää on kerrostunut harjun tavoin lännestä virranneiden sulamisvesien kuljettamasta aineksestä. Lakikorkeus on noin 168 m mpy.

Itäosaa kohti kuljettaessa muodostuma on matalahko, terävlakinen ja paikoin lohkarepeitteinen, reunamuodostumaa muistuttava selänne. Alueen itäpuolella jakso on kerrosrakenteiden perusteella selvästi reunamuodostuma. Varsinkin pohjoisrinteellä on erittäin edustavia reunamuodostumia, törmä, terasseja ja valleja. Alue on geologisesti erittäin arvokas.

Alueen länsiosassa aines on pääosin lajittunutta hiekkaa ja soraa, paikoin esiintyy myös välikerroksina siltistä ainesta. Eteläpuolen liepeet ovat pääosin hienoa hiekkaa ja pohjoisrinteen alaosa peittävänä maalajina on savi. Muodostumalla on osittainen moreenipeite, jonka paksuus on paikoin useita metrejä. Muodostuman pohjois-, koillis- ja itäpuolella on selviä viitteitä siitä, että lajittunut aines jatkuu muodostuman ulkopuolelle tiiviiden maalajien alle. Kalliokohoumat katkovat koko alueen pohjavesikerrosten yhtenevyyttä. Pohjavettä purkautuu lähteiden kautta ja tihkumalla muodostuman pohjoispuolella aluetta reunustaville soille ja eteläreunalla rinteellä olvien ojen kautta.

Kasvillisuus on kanerva- ja puolukkatyyppin kangasta ja valtapuuna on mänty. Metsät ovat enimmäkseen nuorehkoja, paikoin keski-ikäisiä. Selänteen varjorinteellä kasvillisuus on enimmäkseen puolukka-, paikoin mustikatyyppin kangasta ja rantavalleilla kanervatyyppin kangasta. Valorinne on enimmäkseen kanervatyyppiä runsaansianpuolukkakasvustoineen. Paikoin kasvillisuus on varsin karua runsaan kivisyyden vuoksi. Lintuharjulla on useita avohakkuu- ja taimikkoaloja.

Alueen länsiosa kuuluu valtakunnalliseen harjijensuojeluohjelmaan (alue numero 22). Lintuharjun alueella on kaksi vanhaa maa-ainesten ottamisaluetta, toinen keskiosissa ja toinen itäosassa. Rajauksen itäpää myös rajoittuu laajahkoon ottamisalueeseen. Lintuharjun länsiosa sijoittuu Lintuharju A:n II luokan pohjavesialueelle ja itäosa Lintuharju B:n II luokan pohjavesialueelle.

Varsinkin länsiosastaan alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja. Koko alue on tieteellisesti erittäin merkittävä erikoinen luonnonesiintymä ja sillä on paljon arvoja, jotka ne tulee huomioida tulevia käyttötarkoituksia suunniteltaessa. Alueen käytön ohjaamisessa oleellisessa asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Rajausmuutokset

Alkuperäiseen rajaukseen (Pirkanmaan harjuluonto, 1990) verrattuna alueen itäisin osa on rajattu valtakunnallisesti arvokkaan alueen ulkopuolelle, koska alueella on aktiivisessa toiminnassa oleva maa-ainesten ottamisalue ja alueen arvot on siten menetetty. Muutoin rajaukseen on tehty vain pieniä muutoksia. Rajauksen sisäpuolelle jää kaksi suurempaa maa-ainesten ottamisaluetta (Kierukanhade ja Isoaukeen länsipuoli), joissa toiminta on ainakin osittain päättynyt. Uusien maa-ainesten ottamisalueiden avaamista ei tule valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellulla ja harjijensuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella enää sallia. Lintuharjua ei ole yhdistetty kohteen länsipuolisen Vilpeenharjun kanssa, koska Vilpeenharjun arvot eivät vastaa valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden arvoja.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 2

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

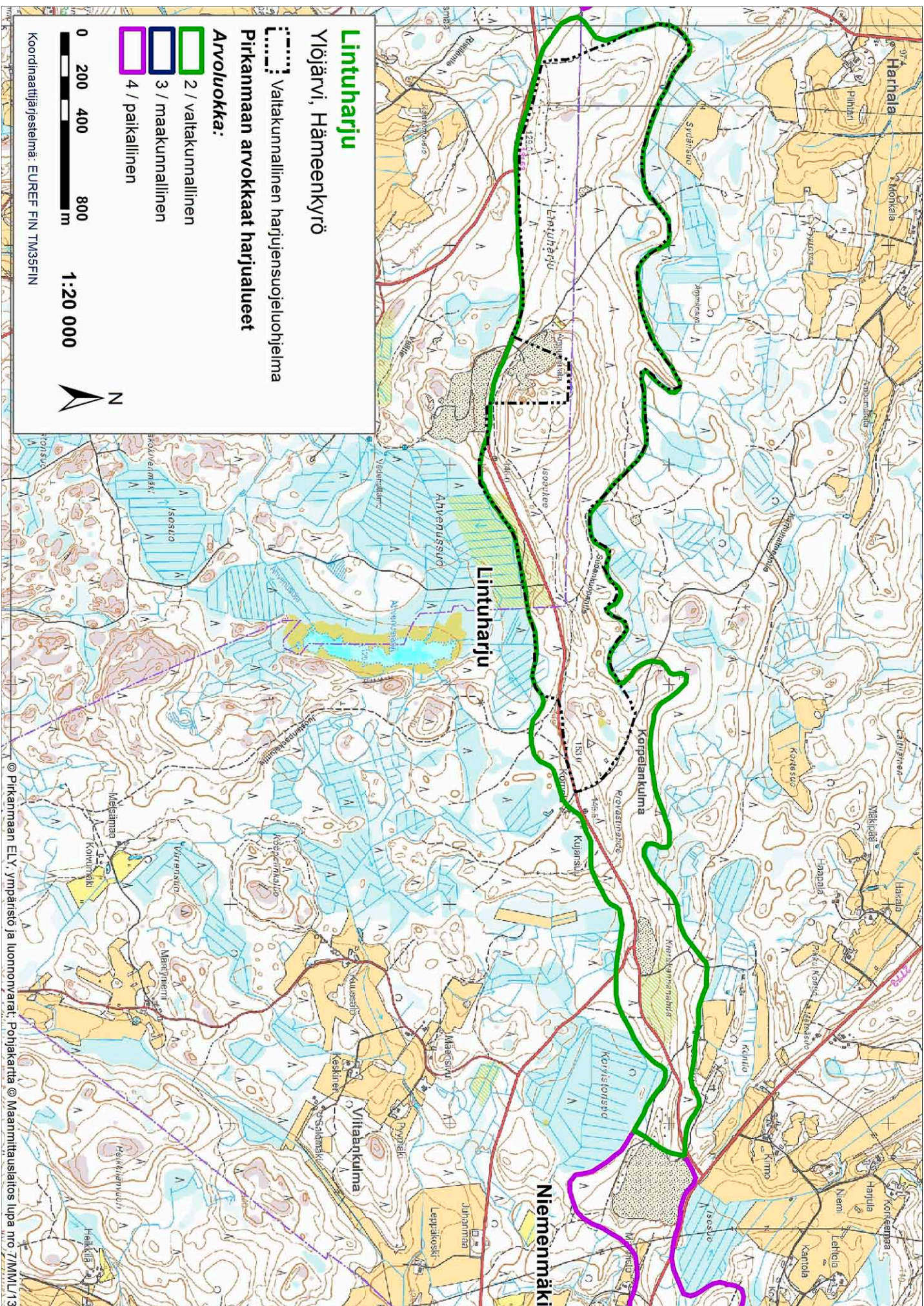
- Ympäristöstään selvästi erottuva - hallitseva
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä - erittäin merkittävä
- Biologisesti jokseenkin merkittävä - merkittävä
- Monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla: Lintuharjun länsiosassa muodostuma on harjumainen ja sen rinne kohoaa paikoin jyrkkänä. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva alla: Lintuharjun itäosassa muodostuma on melko tasalakinen ja paikoin lohkarepeitteinen. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Seitsemisharju (Ylöjärvi, Ikaalinen)

Pinta-ala:	265,1 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Jokseenkin luonnonmukaiseen suo- ja vesimaisemaan ja vähäisin osin maaseudun kulttuurimaisemaan liittyvä Seitsemisharju kuuluu pohjois-etelä suuntaisen harjuksoon. Noin seitsemän kilometriä pitkä alue käsittää ka-
peita, varsin jyrkkärinteisiä selänteitä, selännekumpuja, tasalakisia, leveähköjä selänteitä ja selännelaajentumia,
sivudeltoja, sivukumpuja ja –harjanteita sekä suppia ja suppajonoja. Jakson korkeimmat osat ovat kerrostuneet
supra-akvaattisesti eli korkeimman rannan yläpuolelle. Korkeimpien selänteiden ja kumpujen lakikorkeus on
190-195 m mpy, Alkavanahteen lakikumpareella noin 200 m mpy. Korkeusero ympäröivään maastoon on noin
20-33 m.

Metsäkasvillisuudessa vallitsevat puolukka- ja mustikkatyypin kangasmetsät, vähäisessä määrin kanerva-
tyypin kankaat ja harjun itärinteellä Seitsemisjärven kohdalla lehtomaisen kankaan kuvio. Kenttäkerros on puo-
lukka- ja mustikkavaltainen, puusto kuusi- ja mäntyvaltaista sekametsää ja paikoin lähes puhdasta kuusikkoa.
Puusto on melko iäkäs ja varsinkin kuuset paikoin erittäin kookkaita. Kasvistoon kuuluvat mm. lehmus, lehto-
orvokki, sinivuokko, kevätlinnunherne, sormisara, valkolehdokki ja yöviikka.

Harjuksoa pitkin on rakennettu paikallistie, joka on Seitsemisen kansallispuiston perustamisen jälkeen pääl-
lystetty. Alueen eteläosassa on kansallispuiston palveluvarustukseen kuuluvia rakenteita. Alue kuuluu lähes ko-
nanaan Seitsemisen kansallispuistoon, ja siitä on laadittu yksityiskohtainen kasvillisuus selvitys (1985). Harjualue
sijoittuu pääosin Seitsemisharju A:n ja B:n II luokan pohjavesialueille. Seitsemisen kansallispuisto kuuluu myös
Pirkanmaan tärkeisiin lintualueisiin (Pirkanmaan Lintutieteellinen yhdistys, 2014). Alueen suolinnustoon kuuluvat
mm. kapustarinta, liro, kuovi, kurki, taivaanvuohi, teeri ja riekk.

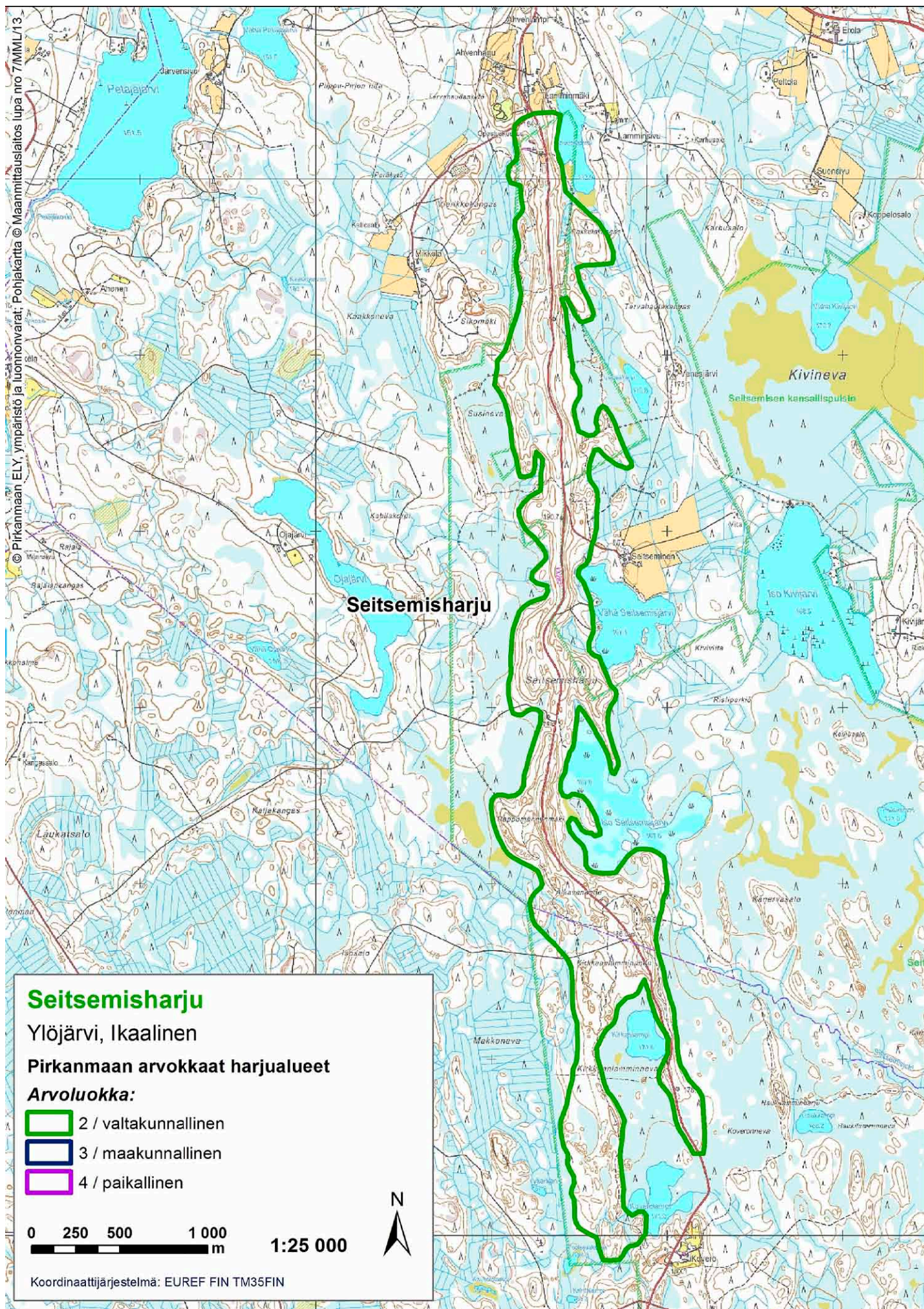
Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä mer-
kittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen maankäytön suunnittelussa tulee huomioida alueen arvot. Keskei-
sessä asemassa ovat kansallispuistolle tehty hoito- ja käyttösuunnitelma sekä luonnonsuojelu- ja maa-aineslait.

Rajausmuutokset

*Rajaukseen ei ole tehty suuria muutoksia, mutta Sikomäen ja Vierikkokankaan harjulaajentumat on rajattu ul-
kopuolelle. Molemmilla alueilla on käynnissä olevaa maa-ainesten ottamistoimintaa, mikä on tuhonnut alueilta
arvoja.*

Arvoluokitukset

Arvoluokka	2
MAL-luokka	1-2
Kulutuskestävyys	2-3
Toimenpideluokka	1-2
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä - erittäin merkittävä	
- Biologisesti merkittävä	
- Monikäytön kannalta erittäin merkittävä	

Maakunnallisesti arvokkaat harjualueet

Pinsiönkangas-Ketunkivenkangas (Hämeenkyrö, Ylöjärvi)

Pinta-ala:	609,8 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisinä alueina Ketunkivenkangas ja Pinsiönkangas-Työläjärvenkangas)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (nimillä Ketunkivenkangas, Pinsiönkangas-Työläjärvenkangas ja Työläjärvenkangas-Pinsiönkangas) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 018 Teivaalanharju-Ketunkivenkangas) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (nimellä Ketunkivenkangas)

Luoteispäästään maaseudun kulttuurimaisemaan ja monin paikoin maantien maisema-alueeseen liittyvä Pinsiönkangas-Ketunkivenkangas sijoittuu Tampereen saumamuodostumajaksoon. Alue on monimuotoinen ja geologisesti arvokas harjuselänteiden, suppien ja kumpujen muodostama kokonaisuus. Pinsiönkankaan kohdalla keskiselänne kohoaa 30-40 m ympäristöstään ja kulkee alueen pohjoisreunalla matalana ja tasalakisena, ja siinä on useita suppia. Pääselänteiden ja kapean sivuharjanteen välissä on suppajonojen vyöhyke. Noin 25 m korkean sivuharjanteen rinteillä on lohkaraisia rantatörmä. Pinsiönkankaalta luoteeseen harjuselänne jatkuu Ketunkivenkankaana, jonka laki kohoaa yli 30 m ympäristöstään. Harjulla on lukuisia suppia, joista suurimmat sijaitsevat Patamontuiksi kutsutulla alueella. Patamontujen kolmen supan ryhmässä syvyydet yltävät jopa 30 metriin. Ketunkivenkankaan itäpäässä on suppien, lohkarpeitteisten harjukumpujen ja selänteiden rikkonaista maastoa.

Kasvillisuus on pääosin puolukka- ja mustikkatyypin sekametsää. Puusto on enimmäkseen mäntyvaltaista ja koostuu pääosin nuorista metsistä ja taimikoista, osaksi keski-ikäisestä, varsin tiheästä metsästä. Varttuneempaa männikköä esiintyy alueen keskiosissa, kun taas lieveosissa puusto on pääasiassa kuusikkoa. Varjorinteet ovat kuusivaltaisia, mustikkatyyppejä ja paikoin käenkaali-mustikkatyyppejä kun taas valorinteet ovat pääasiassa puolukkatyypin kangasmetsää. Lehtopiirteitä ei juuri esiinny. Supissa on niittykasvillisuutta sekä puolukka- ja jäkälätyypin laikkuja. Muutamissa supissa on pieniä neva- tai rämekuvioita.

Kasvistoon kuuluvat mm. kalliokieli, viherjäsenruoho, metsämaarianheinä, kangasajuruoho ja kevätlinnunherne. Pinsiönkankaalla Karhumaan jyrkällä paisterinteellä esiintyy kuivaa lehtoa, jonka kasvilajistoon kuuluvat mm. mustakannonmarja, sudenmarja, punaheureka ja lehtokuusama. Pinsiönkankaalla esiintyy myös uhanalainen palosirkka, joka on erityisesti suojeltava hyönteislaji. Palosirkkaa esiintyy Pinsiön luonnonsuojelualueen supissa, joissa on myös tehty hoitotoimia lajin elinolosuhteiden parantamiseksi (Kittamaa ym. 2009). Hoitotoimenpiteitä tehtiin syksyllä 2005, jolloin suppien reunoilta poistettiin nuorta männyntaimukkoa.

Harjumasmaa on esiintynyt Ketunkivenkankaalla Patamontujen länsipuolella ja sitä on myös tavattu vanhojen maa-ainesten ottamisalueiden rinteistä, viimeisimpänä Sysimiilunmontun alueelta. Lisäksi alueella tavaataan metsänätkelmä, joka on varsin harvinainen laji näin pohjoisessa, sekä mäkilehtoluste ja nuokkukohokki. Varpujen runsaimmat lajit ovat mustikka ja puolukka sekä kuivimmilla kohdilla kanerva. Kenttäkerros on paikoin vahvasti heinittynyt metsänhoitotoimenpiteiden seurauksena.

Harjualue on monin paikoin maa-ainesten ottamisalueiden rajaama. Harju on virkistyskäytössä ja sen laella kulkee retkeilyreitit ja talvisin hiihtolatu. Ketunkivenkankaalla on lukuisia, sekä toiminnassa olevia että käytöstä poistettuja maa-ainesten ottamisalueita. Laajimman alueen halkaisija on noin 600 metriä. Alueen eteläpäässä on kaksi ympäristötäideteosta (Puuvuori ja Up and Under), jotka on tehty maisemoinnin yhteydessä vanhoille maa-ainesten ottamisalueille.

Pinsiönkangas-Ketunkivenkangas sijaitsee Miharin (I luokka), Ketunkivenkankaan (II luokka) ja Ylöjärvenharjun (I luokka) pohjavesialueilla. Pinsiönkankaan lounaispuolella, harjurajauksen ulkopuolella, sijaitsee arvokas Pinsiön lähde sekä useita muita lähteitä, joista harjun pohjavesiä purkautuu Pinsiön-Matalusjokeen. Pohjavedestä alkunsa saava Pinsiön-Matalusjoki on Natura-alue, jolla esiintyy uhanalaista jokihelmisimpukkaa. Lisäksi joen alun lähteikköalueella esiintyy boreaalisia lehtoja. Harjun pohjavedet ovat siten elinehto tälle luontotyyppille ja alue on hyvä esimerkki siitä, miten harjualueen vaikutus ulottuu myös pidemmälle ympäristöönsä.

Alueelle sijoittuvat Pinsiönkankaan ja Taajamien osayleiskaavat, joissa harjulle on osoitettu maa-ainesten ottamisalueita (EO). Lähes kaikille kaavassa esitetyille EO-alueille sijoittuu tai on sijoittunut ottamistoimintaa.

Osa harjuselänteestä on kaavassa osoitettu suojelualueeksi (SL). Alueen luoteiskärki sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle Hämeenkyrön kulttuurimaisema-alueelle (Koski, 2014).

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja sangen merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida tulevia käyttötarkoituksia suunniteltaessa ja maankäytön ohjaamisessa oleellisessa asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Kuva yllä: Pinsiönkangas-Ketunkivenkankaan harjumetsää.
Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva vasemmalla: Rauhoitettu harjumasalo kuuluu Pinsiönkangas-Ketunkivenkankaan kasvilajeihin. Harjumasaloita on levinnyt erityisesti vanhoille maa-ainestenottamisalueille.
Kuva: Anne Lindholm, 2014

Rajaus- ja arvoluokitusmuutokset

Aiemmin paikallisesti arvokkaaksi (ja joissakin rajauksissa osittain maakunnallisesti arvokkaaksi) rajattu Pinsiönkangas on yhdistetty maakunnallisesti arvokkaan Ketunkivenkankaan kanssa uudeksi aluekokonaisuudeksi. Alueen nimeksi tuli Pinsiönkangas-Ketunkivenkangas ja arvoluokaksi maakunnallisesti arvokas (3). Pinsiönkankaan alue soveltuu saumattomasti Ketunkivenkankaan yhteyteen ja yhdessä alueet muodostavat geologisesti ja maisemallisesti arvokkaan ja yhtenäisen kokonaisuuden sekä sisältävät monimuotoista geomorfologiaa (mm. harjuselänteet, supat, kuoppa- ja kumpumaastot sekä rantamuodostumat). Lisäksi Pinsiönkangas on suurimmalta osin luonnonsuojelualuetta.

Aluetta pirstovat useat maa-ainesten ottamisalueet, jotka sijaitsevat muodostumassa melko keskeisillä alueilla. Ottamisalueiden rajaaminen arvokkaan alueen ulkopuolelle olisi ongelmallista, koska samalla harjasta menettäisiin laajoja alueita. Siten rajaukseen sisältyy maisemoituneiden ja metsittyneiden maa-ainesten ottamisalueiden lisäksi muutamia alueita, joilla ottamistoiminta on yhä käynnissä. Sillä, että ottamisalueet sisältyvät arvokkaaseen harjualueeseen toivotaan olevan alueiden jälkihoitoa tehostava vaikutus. Lisäksi tavoitteena on, että uusia ottamisalueita ei enää arvokkaalle harjualueelle avata.

Alueen kaakkoispuoliskossa sijaitsevat ympäristötaideteokset Puuvuori ja Up and Under, jotka on tehty vanhoihin maa-ainesten ottamismonttuihin. Näistä Puuvuori on sisällytetty rajaukseen mukaan, koska se on yleisilmeeltään luonnollisempi ja alueella on edellytykset biologisten arvojen palautumiselle. Sen sijaan Up and Under edustaa ihmisen liikaa muokkaamaa maisemaa, joka on toteutettu vailla ymmärrystä ympäröivästä harjuluonnosta. Kyseisellä alueella kasvillisuus pidetään alueen pohjalta keinotekoisesti pois, eikä alueen luonnollinen maisemoituminen siten ole mahdollista. Up and Under on siksi jätetty arvokkaan harjualueen rajauksen ulkopuolelle.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-3

Kulutuskestävyys 1-3

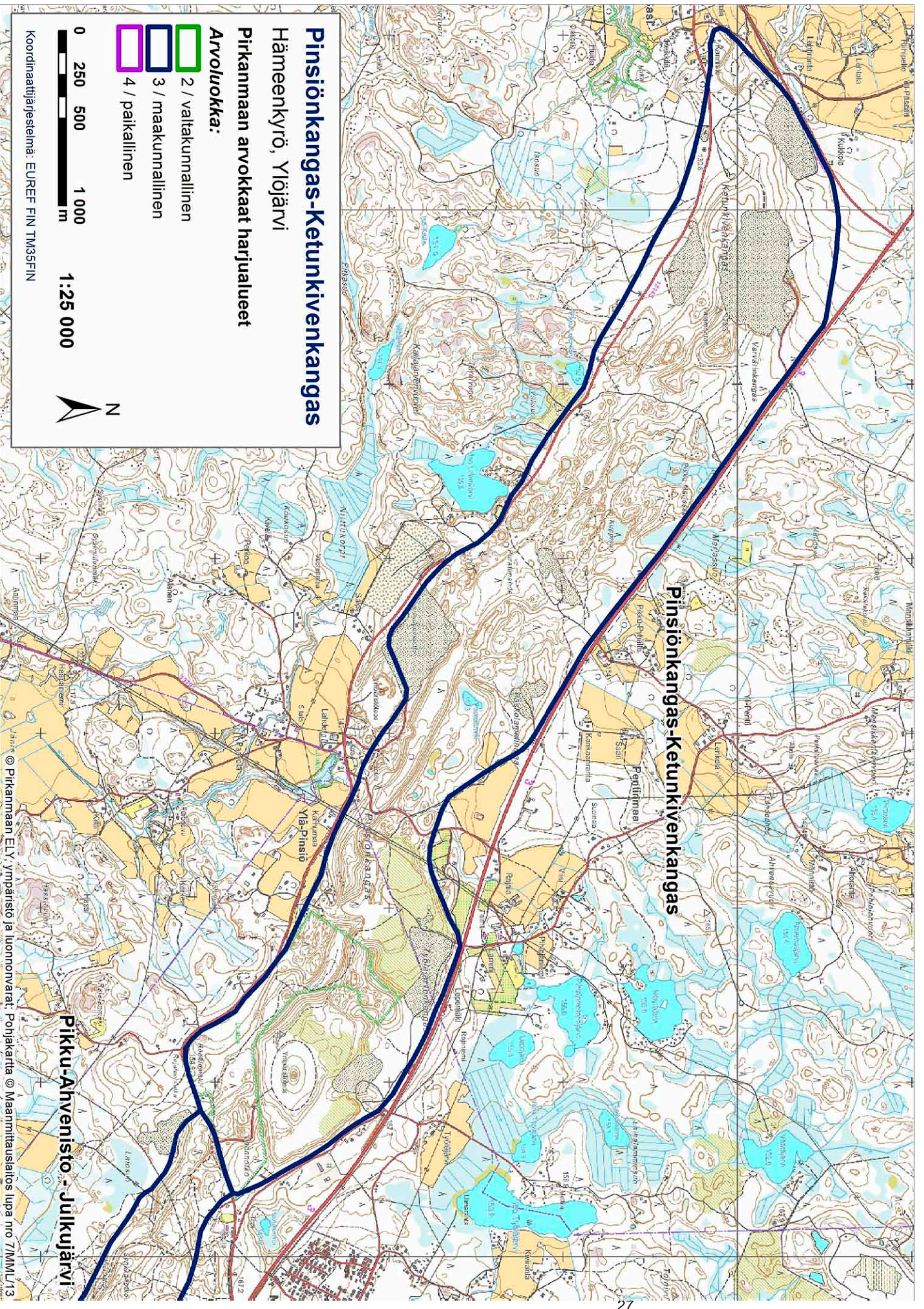
Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva - hallitseva
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä - erittäin merkittävä
- Biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä

Kuva alla vasemmalla: Arvokkaan harjualuerajauksen ulkopuolelle rajattu ympäristötaideteos Up And Under, jota joskus myös leikkillisesti Teletappimaaksi kutsutaan. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla oikealla: Pinsiönkankaan kupeessa sijaitseva Puuvuoren ympäristötaideteos on yleisilmeeltään luonnollisempi ja paremmin harjumaisemaan sopiva kuin Up And Under. Biologisten arvojen ja harjuluonnon palautumiselle on Puuvuoren alueella paremman edellytykset. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kyröskosken lentokenttä (Hämeenkyrö)

Pinta-ala:	325,9 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan arvokkaat harjuaalueet, 2008 (osana Ulvaanharjua)

Vesimaisemaan ja suomaismaan sekä osaksi maaseudun kulttuurimaisemaan liittyvä Kyröskosken lentokenttä kuuluu Lintuharjun-Hämeenkaan saumamuodostumaan ja käsittää suurehkon, loivamuotoisen, itä-länsi suuntaisen, 30-40 m ympäristöstään kohoavan saumaharjun osan. Alue on noin kolme kilometriä pitkä, 1-1,5 km leveä ja sen lakikorkeus on noin 145 m mpy. Eteläosalla on 500-800 m leveä tasanneosa, jolla on rantavalleja ja dyyniä. Alueen itäpäässä on muinaisrannan törmä korkeustasolla noin 100 m mpy.

Kasvillisuus on kanerva- ja jäkälätyypin kangasmetsää ja pohjakerroksessa on varsin runsaasti poronjäkäliä. Puusto on nuorta ja paikoin keski-ikäistä männikköä. Kasvillisuuteen kuuluvat mm. puolukka, sianpuolukka ja sarjakeltano. Pohjakerros koostuu pääosin sammaleesta, mutta paikoin esiintyy myös jäkälää, kanervaa, variksenmarjaa ja mustikkaa. Alueella kasvaa myös harjukeltaliekoa.

Alueen läpi kulkee maantie ja muodostumalla on myös useita yksityisteitä ja ajoneuvopolkuja. Eteläreunan maantie kuuluu Pohjanmaan-Hämeen historialliseen tiehen. Lisäksi alueen tasannepuolella sijaitsee Hämeenkyrön pienlentokenttä. Maa-ainesten ottamistoiminta on ollut melko laajamittaista ja suuria kuoppia on ainakin lentokentän tuntumassa sekä muodostuman länsipäässä. Lisäksi kaakossa, rajauksen ulkopuolella on useita laajoja kuoppia, joista osa on yhä ainakin jossakin määrin käytössä.

Alue sijaitsee Ulvaanharju A:n I luokan ja Ulvaanharju B:n II luokan pohjavesialueilla. Lisäksi alueelle sijoittuu Ulvaanharjun osayleiskaava, jossa on esitetty useita alueita maa-ainesten ottamiseen (EO) sekä rajattu arvokas maisema- ja harjuaalue (har).

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia luonnonsiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja erityisesti huomiota tulee kiinnittää maa-aineslain 3 §: toteutumiseen.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei pääpiirteissään ole tehty suuria muutoksia. Rajausta on hieman laajennettu eteläreunasta. Kaakkoisosaa on rajattu ulkopuolelle, koska harjumaaisema on siellä suhteellisen voimakkaasti maa-ainesten ottamisalueiden pirstomaa. Aluerajauksen keskelle sijoittuu toiminnassa olevia maa-ainesten ottamisalueita ja yleiskaavoituksessa esitettyjä EO-alueita, joiden vuoksi alueen rajaaminen on haasteellista. Harjuaaluetta ei kuitenkaan kyseisistä ottamisalueista huolimatta voida jättää arvoluokituksesta kokonaan pois, sillä alueelle sijoittuu maakunnallisesti merkittäviä geologisia ja geomorfologisia arvoja. Geologista arvoa lisää erityisesti muodostuman saumaharjuluontoisuus. Geomorfologista monimuotoisuutta taas lisäävät mm. dyynit ja ranta-kerrostumat. Maisemallisesti muodostuma erottuu selvästi ympäristöstään. Alueella myös kasvaa harvinaista harjukeltaliekoa, ja alueen virkistyskäyttöarvo on suuri. Lisäksi yleiskaavassa koko alue on keskelle aluetta kaavoitetuista EO-alueista huolimatta rajattu myös arvokkaana maisema- ja harjuaalueena.

Arvoluokitukset

Arvaluokka 3

MAL-luokka 2-4

Kulutuskestävyys 1-2

Toimenpideluokka 3

- Ympäristöstään selvästi erottuva - hallitseva

- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä

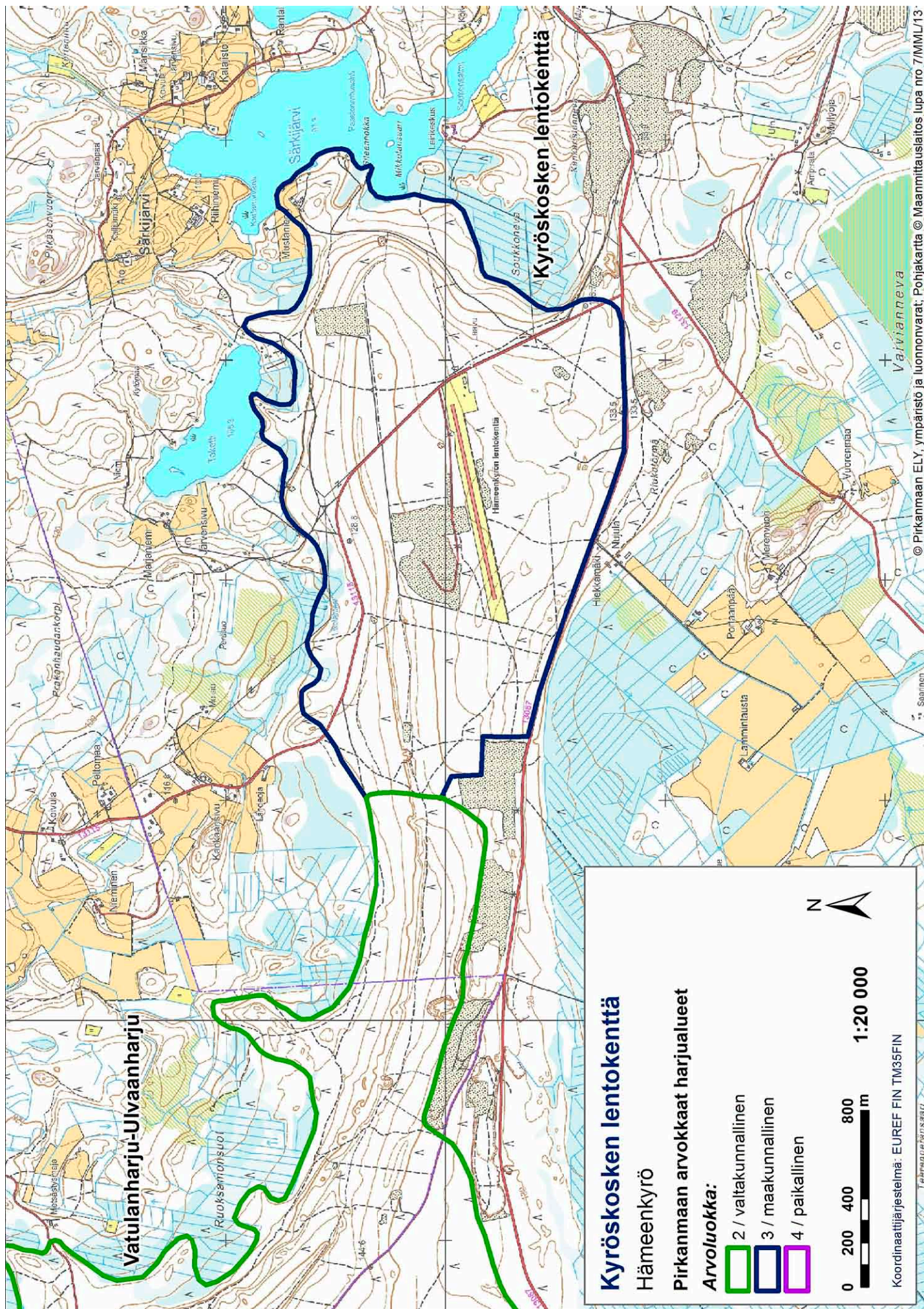
- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä - merkittävä

Kuva yllä: Jäkälää esiintyy paikoin runsaasti Kyröskosken lentokentän harjumetsämaisemassa. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla: Muodostuman pohjoisrinne kohoaa melko jyrkästi ja erottuu hyvin ympäristöstään. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Vääräjoki-Kukkuramäki (Ikaalinen)

Pinta-ala:	122,0 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 003 Vääräjoki-Kukkuramäki) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vääräjoki-Kukkuramäki liittyy pienehkön joen vesimaisemaan ja osaksi maaseudun kulttuurimaisemaan. Pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon kuuluva alue käsittää suurehkoon kallioperän ruhjelaaksoon katkonaisena kumpujonona ja laaksontäytteenä sekä terassimaisena tasanteena kerrostuneen muodostuman. Tasanteesta kohoaa noin 20 m korkea pyöreämuotoinen harjukumpu ja sen pohjoispuolella sijaitsee vielä kaksi hieman matalampaa ja pienempää harjukumpua. Lisäksi kerrostumaan on uurtunut noin 25 m syvä, mutkitteleva jokilaakso. Tasanteet sijaitsevat noin 115-120 m mpy ja Kukkuramäen laki noin 138 m mpy. Pohjoisrinteellä on ilmeisesti useita rantapykälä. Alueen jäätikköjokikerrostumien ympäristössä on runsaasti matalaan veteen kerrostuneita, hienorakeisia rantakerrostumia. Kerrostumien paksuudet vaihtelevat kahdesta seitsemään metriin.

Kasvillisuus on mustikka- ja puolukkatyyppin kangasmetsää, puustoltaan mänty- ja kuusivaltaista. Jokilaakson rinteillä ja pohjalla on myös lehtoa ja korpea. Kukkuramäen lounaisrinteellä on lieviä kuivan lehdon piirteitä. Kasvistoon kuuluvat mm. kenttäkerroksen valtalajeina mustikka ja puolukka, kuivimmilla paikoilla kanerva, lisäksi mm. kielo, keltatalvikki, pikkutalvikki, lillukka, valkolehdokki, ahomansikka, niittynätkelmä, sinivuokko ja keltalieko. Pohjakerros on sammalvaltainen. Muun muassa kerrossammalta ja isokynsisammalta esiintyy runsaasti ja kuivemmissa osissa pohjakerros on seinäsammalvaltainen. Poronjäkäliä kasvaa kuivimmilla mättäillä.

Alueella on useita vanhoja maa-ainesten ottamisalueita, joista osa on maisemoitu ja osa metsittynyt itsensä. Alueen eteläosa sijoittuu Kallionkielen-Tervaniemen-Riitalan maakunnallisesti arvokkaalle kulttuurimaisema-alueelle (Koski, 2014).

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja jokseenkin merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja lainsäädännön kannalta keskeisessä asemassa on maa-aineslaki.

Rajausmuutokset

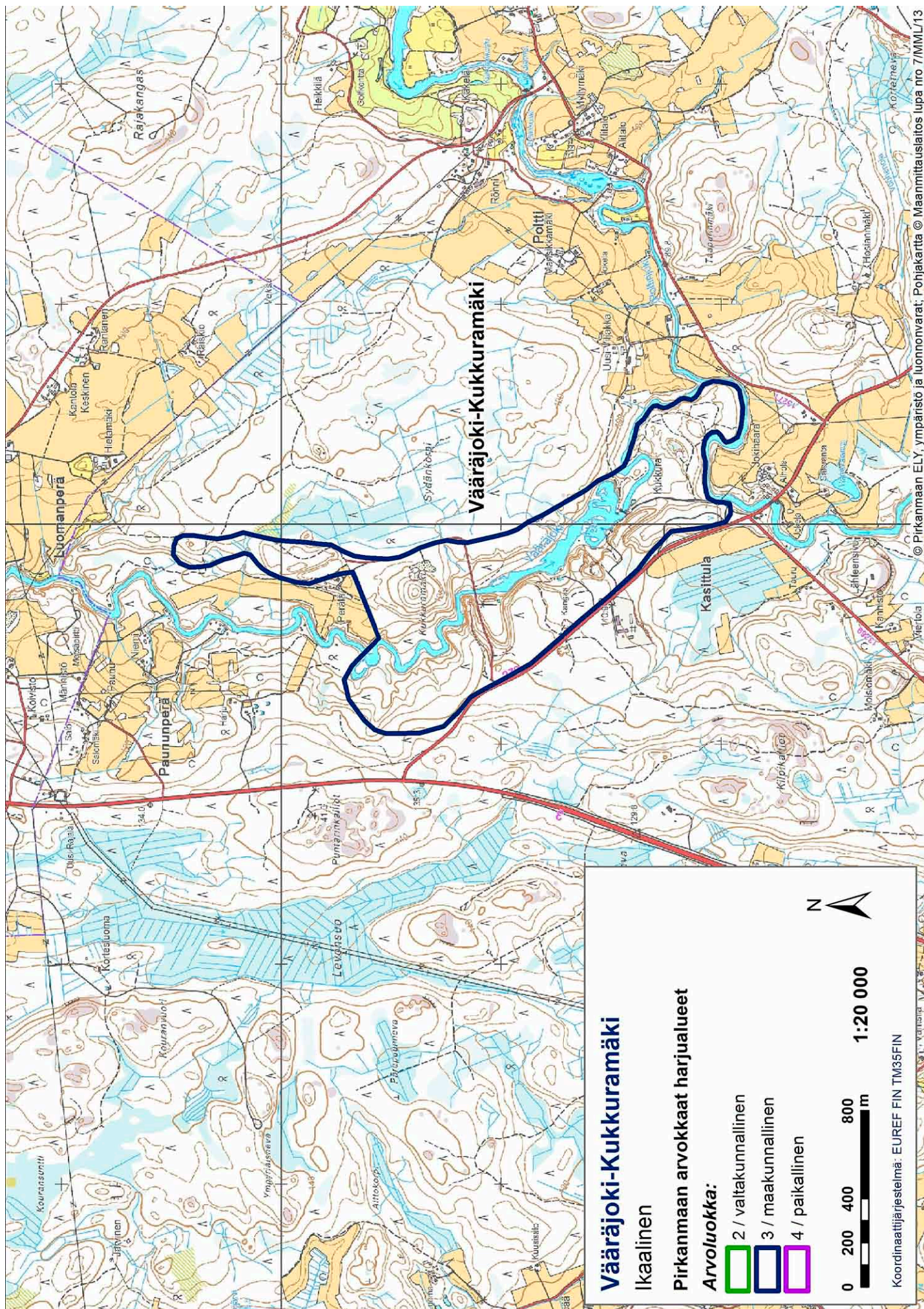
Rajaukseen on pääosin tehty vain pieniä muutoksia reunavyöhykkeillä. Irtonaisina rajatut osa-alueet on rajattu yhtenäiseksi alueeksi. Maa-ainesten ottamisalueet ovat pääosin alkaneet metsittyä ja voivat siten sisältyä rajaukseen.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskäytönsävyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä	
merkittävä	

Kuva oikealla: Vääräjoki virtaa harjualueella. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Punamultalukko-Isokangas (Kangasala, Pälkäne)

Pinta-ala:	550,6 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisiä alueina Punamultalukko ja Isokangas)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (erillisinä alueina Punamultalukko-Isokangas ja Isokangas) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 012 Punamultalukko-Isokangas) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (pohjoispuolisko osana Vehoniemenharjua ja eteläpuolisko osana Isokangas-Syrjänharjua)

Maaseudun kulttuurimaisemaan, ympäristön vesimaisemaan ja maanteiden maisema-alueeseen liittyvä deltamainen Punamultalukko-Isokangas kuuluu Tampereen saumamuodostumajaksoon. Alue on noin viiden kilometrin pituinen ja ympäristöstään noin 50-55 m kohoava. Muodostuman lakikorkeus on 157 m mpy. Alueella on Suomen syvimpiin kuuluvia suppia, joista suurimpia ovat Punamultalukko, Mustalukko ja Raatolukko. Punamultalukko on noin 50 m syvä, ja sen pohjalta on kaivettu joskus rautadioksidia maalin raaka-aineeksi. Maa-ainesten ottamisen seurauksena osittain tuhoutunut Raatolukko on noin 35 m syvä. Isokankaan alueella loivarinteinen keskiselänne kulkee kohteen länsireunalla ja kohoaa ympäristöstään noin 50 m. Selänteen luoteispuolella on laaja delta, jonka laki on noin 157,5 m mpy. Isokankaan kohdalla koko muodostuma on noin 1,5 km levyinen. Muodostuman keskellä kulkee jono suppia, joista syvin noin 15 m.

Kasvillisuus on suureksi osaksi muodostuman laella ja valorinteellä puolukkatyyppin kangasmetsää. Karuimilla valorinteillä esiintyy kanervatyyppiä, jossa on paikoin poronjäkälä- ja sianpuolukkalaikkuja. Pohjakerros on osaksi heinittynyttä. Isokankaan alueella varjorinteellä on yläosassa lihavaa puolukkatyyppiä ja alempana mustikkatyyppiä, jossa valtapuuna on kuusi. Kuusikko on varsin vanhaa. Syvimmissä supissa varjorinteet ovat tuoretta ja lehtomaista kangasta, mustikka- ja käenkaali-mustikkatyyppiä. Painanteiden pohjat ovat soistuneet. Puusto on kangasmailla enimmäkseen nuorehkoa mäntymetsää, osaksi taimikkoa, supissa paikoin vanhaa, kuusivaltaista sekametsää. Kasvistoon kuuluvat mm. keltamaite, kangasajuruoho, kangaskorte, kevätlinnunherne, sormisara, lehtokuusama, taikinamarja, metsämaarianheinä, mäkilehtoluste, kanervisara, sarjatalvikki, pikkutalvikki, nuokkuhelmikkä, sinivuokko ja keltalieko sekä tavanomaisia kuivien ja tuoreiden metsämaiden kasveja. Lisäksi varjorinteellä kasvaa kevätlinnunhernettä ja laella sekä valorinteellä mm. keltaliekoa, lampaanataa, ahomansikkaa, sormisaraa ja kieloa.

Alue rajoittuu lähes koko itäreunaltaan laajahkoihin maa-ainesten ottamisalueisiin. Osa alueista on yhä toiminnassa ja esimerkiksi Isokankaan itäpuolisilla alueilla maa-ainestuvat ulottuvat vuosiin 2017 ja 2021 asti. Raatolukon eteläpuolella on vanha maa-ainesten ottamisalue, jota ei ole maisemoitu.

Alueen pohjoisosaan Kangasalan kunnan puolelle sijoittuu Vehoniemen harjualueen osayleiskaava, jossa harjualueelle on osoitettu maa-ainesten ottamisalueita (EO). Varsinainen harjuselänne on kaavassa kuitenkin luonnonsuojelualuetta (SL). Alueen eteläosan kattavassa Pälkäneen kunnan Isokangas-Kollolan osayleiskaavassa alueelle tai sen läheisyyteen on kaavoitettu neljä maa-ainesten ottamisaluetta (EO), mutta varsinainen harjuselänne on kuitenkin merkitty arvokkaan luonnonympäristön alueeksi (sl-1).

Alueen pohjoisosa kuuluu Vehoniemenharjun pohjavesialueeseen (I luokka) ja eteläosa Isokangas-Syrjänharju A:n pohjavesialueeseen (I luokka). Eteläosassa sijaitsee myös Kinnalan vedenottamo. Punamultalukon harjuselänne on Natura 2000 -aluetta. Alue on voimakkaassa retkeilykäytössä ja harjulla kulkee useita metsäautoteitä sekä kuntopolku ja latu. Alue kuuluu osaksi Saarikylän ja Vehoniemenkylän maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisema-alueeseen ja osaksi Pälkäneen maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisema-alueeseen (Koski, 2014).

Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa ovat maa-aines- ja luonnonsuojelulait.

Kuva yllä: Punamultalukko-Isokankaan alueelle sijoittuu lukuisia maa-ainesten ottamisalueita, joista otetaan paikoin myös kalliokiviainesta. Mustalukon pohjoispuoliselle alueelle on kalliokiviaineksen ottamisalueen yhteyteen muodostunut (orsivesi)lampi. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Rajausmuutokset

Alun perin (Pirkanmaan harjuluonto, 1990, seutukaavaliitto) Punamultalukko ja Isokangas on rajattu erillisinä alueina. Sitten Punamultalukko on yhdistetty mm. Vehoniemenharjun kanssa ja Isokangas Syrjänharjun kanssa (Pirkanmaan liitto 2008). Sekä Punamultalukon että Isokankaan alueilla on kuitenkin paikoin suurehkoja puutteita geologisessa luonnontilaisuudessa, jolloin niiden ei katsota yltävän valtakunnallisesti arvokkaaseen luokkaan, eikä niitä siten voida yhdistää valtakunnallisesti arvokkaiden Vehoniemenharjun tai Syrjänharjun rajauksiin. Sen sijaan mm. useita laajahkoja maa-ainesten ottamisalueita sisältävät Punamultalukko ja Isokangas muodostavat samanarvoisen (maakunnallisesti arvokkaan) kokonaisuuden, joka on myös geomorfologisesti ja maisemallisesti yhtenäinen. Huomionarvoista on, että ilman laajamittaisia maa-ainesten ottamisalueita myös Punamultalukko-Isokangas olisi valtakunnallisesti arvokas harjualue, (osana valtakunnallisesti arvokasta harjujaksoa Keisarinharju, Vehoniemenharju, Punamultalukko, Isokangas ja Syrjänharju).

Punamultalukko-Isokankaan lukuisat maa-ainesten ottamisalueet vaikeuttavat alueen rajausta. Vaikka tavoitteena on ollut rajata mahdollisimman luonnontilaista harjumaisemaa ja ottamisalueita on monilla harjualueilla rajattu ulkopuolelle, Punamultalukko-Isokankaan tapauksessa ottamisalueet on päätetty sisällyttää rajaukseen. Alueet ovat niin keskeisillä paikoilla, että niiden ulkopuolelle rajaaminen pienentäisi arvokasta harjualuetta liikaa. Lisäksi tulee huomioida, että muodostuma kuuluu Pirkanmaan arvokkaimpiin harjujaksoihin ja ottamisalueiden sisällyttäminen rajaukseen kiinnittää toivottavasti tulevaisuudessa erityistä huomiota alueiden asianmukaiseen ja huolelliseen jälkihoitamiseen sekä pitkällä aikavälillä vähentää ottamistoimintaa alueella.

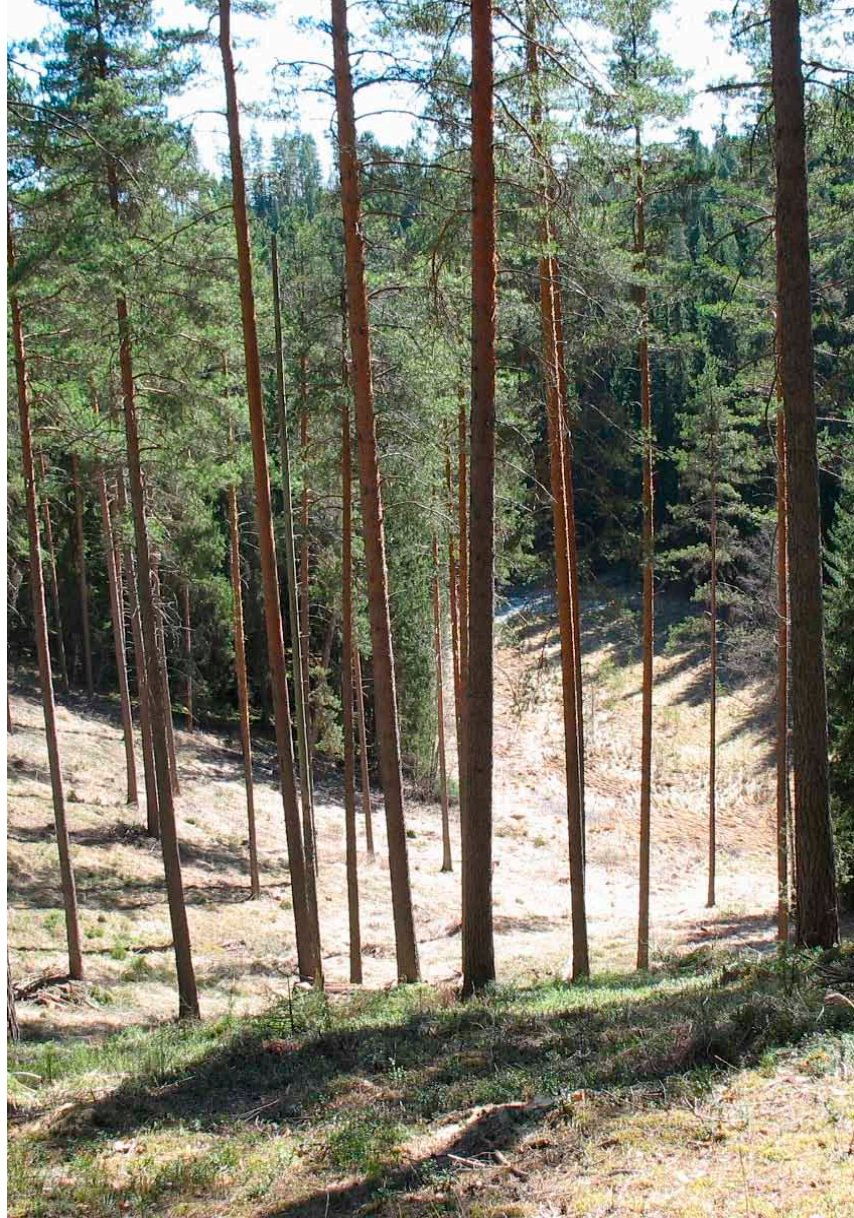
Toiminnassa olevilla maa-ainestenottamisalueilla tulisi jatkossa noudattaa rajoitetun ottamisen periaatetta, jolloin olemassa olevilta ja jo avatuilta alueilla voidaan voimassa olevan luvan mukaisesti ottaa maa-aineksia, mutta uusia alueita ei enää tule avata eikä uusia maa-aineslupia myöntää. Tavoitteena on, että alueiden jälkihoitamisen ja maisemoinnin myötä harjuluonto alkaisi palautua ja ottamisen aiheuttamat maisemalliset haitat pienentyä. Ottamisalueiden maisemoinnissa tulee huomioida alueen geologia ja kuoppia voisi esimerkiksi maisemoida alueella luonnollisesti esiintyviä suppia mukaillen. Törmäpääskyrinteet tulee myös säilyttää ja mikäli mahdollista, paahdeympäristöjä voi perustaa niille luontaisesti sopiville paikoille.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-3
Kulutuskestävyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöään hallitseva	
- Geologisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä	
- Biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä	

Kuva yllä: Punamultalukon supan ja Pahakorven välisellä alueella esiintyy varjorinteellä vanhaa kuusikkoa. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva yllä: Punamultalukon suuren ja syvän supan pohja on soistunut. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva alla: Punamultalukon pohjoispuolella sijaitseva maa-ainesten ottamisalue on jo jälkihoidettu tasoittamalla jyrkät luiskat. Kasvillisuus on levinnyt rinteille, mutta ei vielä kuopan tiiviille pohjalle. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kirkkoharju-Lentolankangas (Kangasala)

Pinta-ala:	180,8 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisinä alueina Kirkkoharju ja Lentolankangas)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (erillisinä alueina Kirkkoharju ja Lentolankangas) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 005 Kirkkoharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (vain Kirkkoharjun alue)

Taajaman ja maaseudun kulttuurimaisemiin, liikenneväylien maisema-alueeseen ja osaksi myös vesimaisemaan liittyvä Kirkkoharju-Lentolankangas kuuluu Kosken-Tampereen saumamuodostumajaksoon. Itä-länsisuuntaiseksi kääntyvä alue käsittää suuren saumaselänteen, sen osaksi kaivettuja osia sekä jakson haarautumakohdan laajentuman suurine suppineen. Lisäksi alueeseen kuuluu useita rantamuodostumia, varsin monipuolista ja edustavaa harjukasvillisuutta sekä monipuolisessa lähivirkistyskäytössä olevaa harjumaastoa.

Harjuselänne on kaakkoisosassa noin 200-250 m levyinen, melko jyrkkärinteinen ja korkeimmasta kohdastaan kapeahko. Selänne kohoaa kaakossa noin 50-60 m ympäristöstään, mutta keskiosassa selänteen lakikorkeus laskee noin 30-40 metriin. Luoteisosassa on noin 800x700 m kokoinen harjulaajentuma, johon kuuluu noin 35 m korkea ja 150-200 m leveä, luoteeseen suuntautuva kumpuileva selänne. Harjun varsinainen pääselänne jatkuu länteen, Lentolankankaalle (Linturinne). Pääselänne on tällä alueella varsin jyrkkärinteinen ja kumpuileva sekä noin 100-150 m leveä ja 30-40 m korkea. Lentolankankaalla selänne on muodoltaan epäsymmetrinen eteläreunan ollessa jyrkkä ja pohjoisreunan loivahkorinteinen. Selänne on paikoin kumpuileva ja melko tasalakinen ja sen pohjoissivulla on useita suppia ja niiden erottamina muutamia sivukumpuja ja -harjanteita.

Pääselänteen eteläisivulla on runsaan puolenkilometrin pituinen, 100-150 m leveä ja 30-35 m syvä suppa (Iso-lukko) ja pohjoissivulla noin puolen kilometrin pituinen suppajono. Alueen keskiosassa, puolittain maa-ainesten ottamisalueelle jääneenä on noin 200 pitkä ja ilmeisesti alun perin noin 150 m leveä ja 20 m syvä suppa. Muodostuman koillisrinteellä on kaksi alekkaista muinaisrantaa, joiden kulutustörmät ja tasanteet ovat korkeuksilla 140 m mpy ja 135 m mpy. Niiden yläpuolella on heikompi rantavalli (145 m mpy). Lounaisrinteellä on hyvin kehittyneet kulutustörmä (135-140 m mpy) ja tasanne (145-150 m mpy). Lentolankankaan etelärinteellä on muinaisrannan kulutustörmä ja tasanne korkeudella noin 145 m mpy. Lakikorkeus on noin 155 m mpy.

Kasvillisuus on pääosin puolukka- ja mustikkatyyppin kangasmetsää ja monin paikoin esiintyy näiden harju-muunnelmia. Valorinteellä on paikoin sianpuolukkakasvustoja ja pienehköjä kielokasvustoja. Lisäksi kasvistoon kuuluvat jalkasara, sormisara, sarjatalvikki, ahomansikka, kissankäpälä, nuokkukohokki, sinivuokko, taikimarja, lehtokuusama, kevätlinnunherne ja mäkilehtoluste. Puusto on pääosin varsin iäkästä, mäntyvaltaista sekametsää. Varjorinteellä puusto on monin paikoin kuusivaltaista, samoin kuin luoteisosan supissa. Linturinteen pohjoispuolella olevalla valorinteellä on puolilehdon piirteitä. Alueella kasvaa mm. keltamaite, kevätlinnunherne, niittynätkelmä, mäkitervakko ja sinivuokko. Kasvillisuus on Linturinteen eteläpuolella karumpaa kuin pohjoispuolella. Etelärinteellä kasvaa mm. kieloa laajoina kasvustoina. Lentolankanaan (varjoisampien alueiden) kasvilajeja ovat mm. nuokkuhelmikkä ja vanamo sekä ahomansikka. Sarjakeltano kasvaa koko alueella, erityisesti paljaammalla etelärinteellä sekä lenkkeilypolkujen varsilla.

Alue rajoittuu länsi-lounaassa taajama-asutukseen ja vanhalle maa-ainesten ottamisalueelle rakennettuun pienteollisuusalueeseen. Lisäksi rajauksen läntisin pää rajoittuu teollisuusalueeseen. Kaakkoispäässä on näköalapaikka ja lisäksi alueella on valaistuja kuntoilureittejä. Muodostuman koillisreunassa on osittain jälkihoidettu maa-ainesten ottamisalue, joka on vahvasti virkistyskäytössä. Isolukon alue on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi. Harju sijaitsee Kirkkoharju B:n ja C:n II luokan pohjavesialueilla.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen monet arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait.

Rajaus- ja arvoluokitusmuutokset

Aiemmin paikallisesti arvokkaaksi luokiteltu Lentolankangas on yhdistetty maakunnallisesti arvokkaaksi luokitellun Kirkkoharjun kanssa. Lentolankangas muodostaa luonnollisen jatkumon Kirkkoharjulle, eivätkä esimerkiksi kasvillisuusolosuhteet muutu liikaa siirryttäessä Kirkkoharjulta Lentolankankaalle. Alueiden geomorfologia on myös samantapaista paikoin jyrkkine selänteineen sekä useine suppineen.

*Alueen rajoihin ei varsinaisesti ole tehty suurempia muutoksia. Lentolankankaan eteläpuolelta on rajausta hie-
man kavennettu asutuksen takia. Alue on säästynyt melko hyvin maa-ainesten ottamiselta ja ainoa varsinaises-
ti rajauksen alueella sijaitsevaakin ottamisalue on jälkihoidettu ja maisemoitumassa.*

Alueen arvoluokitukseksi tulee maakunnallisesti arvokas, sillä alue sisältää mm. monipuolista geomorfologiaa, useita geologisia arvoja ja kaunista maisemakuvaa.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 2

Kulutuskestävyys 2-3

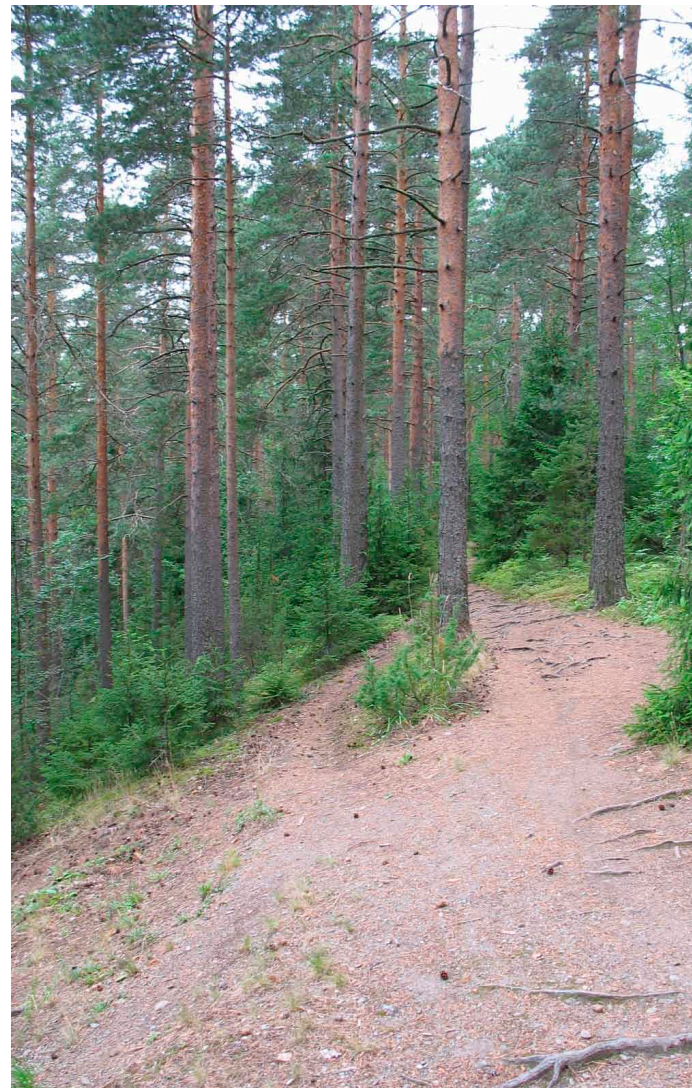
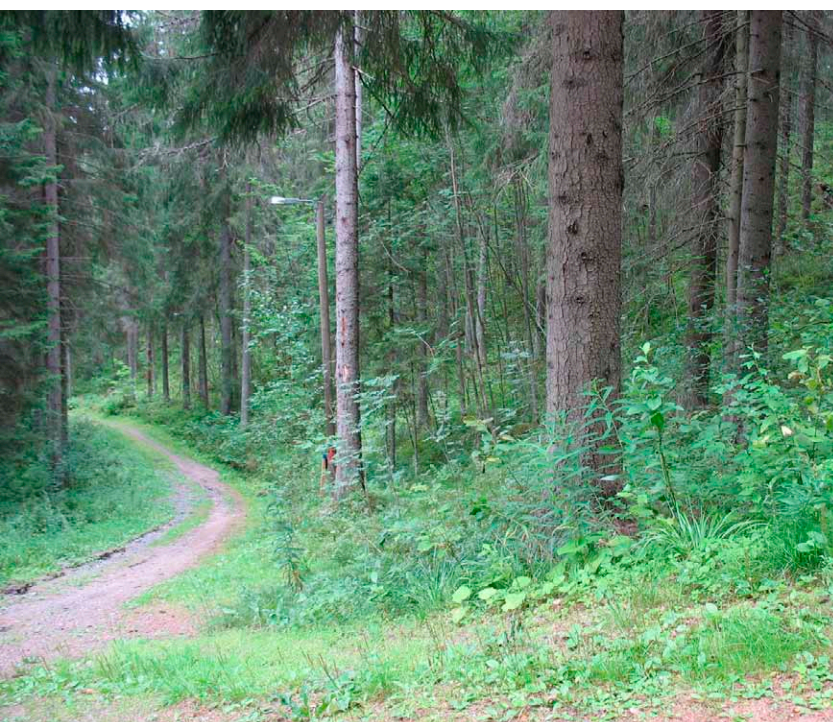
Toimenpideluokka 2-3

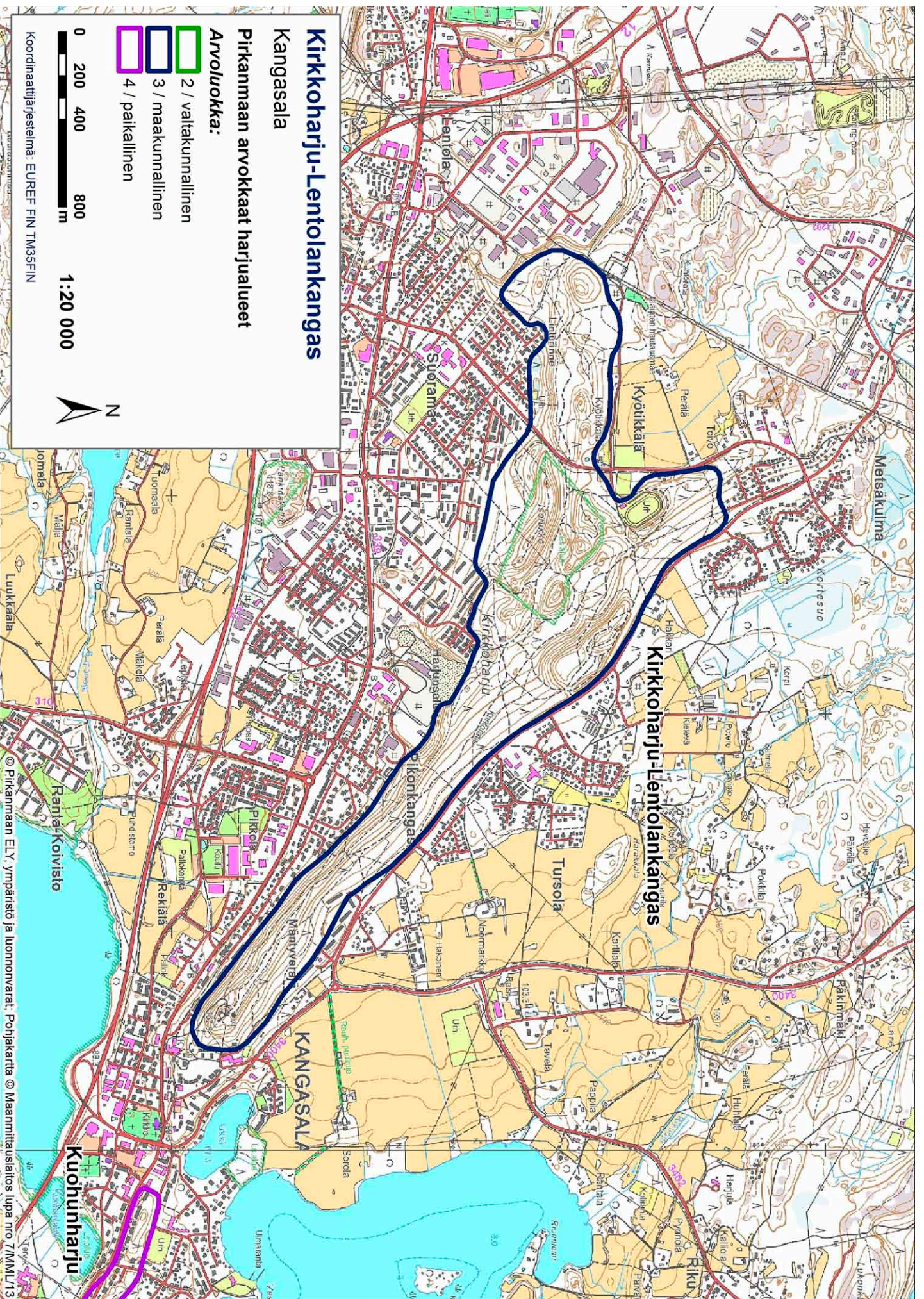
- Ympäristöstään selvästi erottuva - hallitseva

- Geologisesti, biologisesti, maisemallisesti ja monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla: Jyrkkärinteisen Linturinteen laella kulkee polku, jonka varresta kasvillisuus on paikoin kulunut. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla: Kirkkoharju-Lentolankankaan alueella kulkee useita virkistys-
reittejä, joista osa laskeutuu alueen syviin suppiin. Kuva: Anne Lindholm,
2013

Kirkkoharju-Kailasaari (Kangasala)

Pinta-ala: 56,2 ha

Alkuperäinen rajausta: Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisinä alueina Kirkkoharju ja Kaitasaari)

Kirkkoharju-Kailasaari on maaseudun kulttuurimaisemaan, maantien maisema-alueeseen sekä osaksi Vehkäjärven vesimaisemaan liittyvä harjualue, joka sijaitsee lähes luode-kaakkosuuntaisessa harjujaksossa. Alue käsittää noin kaksi kilometriä pitkän, loivasti kaareilevan ja lakiprofiililtaan jonkin verran kumpuilevan selänteen (Kirkkoharju) sekä harjuniemen ja noin 1,5 km pitkän harjusaaren (Kailasaari).

Kirkkoharjun selänne on noin 80-200 m leveä ja 10-30 m korkea. Selänteen laki on enimmäkseen pyöreähkö ja rinteet melko jyrkät. Suurin lakikorkeus on selänteen kaakkoispäässä, noin 145 m mpy ja luoteisosassa 140 m mpy. Keskiosassa selänteen lounaisrinteellä on noin 5 m syvä suppa. Luoteisosassa selänteen lounaisrinteellä on muinaisrannan törmä ja terassi korkeudella 125-120 m mpy. Selänteen laella on huuhtoutunutta kivikkoa korkeudella 125-130 m mpy. Selänteen kaakkoisosassa on kaksi alekkaista törmä-terassiyhdistelmää 135-130 ja 130-125 m mpy.

Kailasaaren kapea harjusaari on 20-100 m leveä ja 2-5 m korkea, melko voimakkaasti polveileva ja jonkin verran kumpuileva selänne. Kailasaaren kaakkoisosassa on noin 300 m pitkä, 100 m leveä ja runsaat 5 m korkea selänteen kumpumainen laajentuma, jonka luoteispäähän liittyy kaksi rinnakkaista harjannetta. Näistä pohjoisempi on vedenalainen särkkä. Laajentumaosaan liittyy noin 300 m leveä, vedenalainen lieveosa. Kailasaaren keskiosassa sijaitseva Paskosaari on korkeimmalta kohdaltaan näkyvissä oleva sivukumpu.

Kirkkoharjun alueella kasvillisuus on suureksi osaksi heinittynyttä puolukkatyyppin kangasmetsää, etenkin lounaisrinteellä. Koillisrinteellä on käenkaali-mustikkatyyppiä, käenkaali-oravanmarjatyyppiä sekä puolilehtoa ja nuokkuhelmikkä-kevätlinnunhernetyyppejä. Kasvistoon kuuluvat mm. häränsilmä alueen keskiosassa lounaisrinteellä sekä lehtokuusama, kevätlinnunherne, metsävirna, sarjatalvikki, sinivuokko, punaherukka, vuohenputki, sudenmarja ja taikinamarja. Lisäksi alueella on pieniä aloja puolikulttuuribiotooppeja mm. laiduntamisen seurauksena. Kailasaareissa kasvillisuus on puolukka- ja mustikkatyyppin kangasmetsää. Kaakkoisosassa puusto on mäntyvaltaista, muuten monin paikoin lehtipuuvallistaikin, nuorehkoa tai keski-ikäistä sekametsää.

Kirkkoharjun pohjoispäässä on kaksi maa-ainesten ottamisaluetta, joista toinen on pienialainen ja metsittymässä ja toinen jälkihoidettu (alueelle on istutettu mäntyjä). Alueen keskiosassa on muutamia asuinrakennuksia ja loma-asuntoja, pienialaisia peltoja sekä kirkko ja hautausmaa. Kailasaari on pääosin luonnontilaista aluetta. Harjualue kuuluu Kailasaarta lukuun ottamatta Kirkkoharjun II luokan pohjavesialueeseen.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnonsiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa. Kailasaaren maisemallinen kapasiteetti on vähäinen, eikä se kestä rakentamista.

Rajausta- ja arvoluokitussuhteet

Alun perin erillisinä alueina rajatut, paikallisesti arvokkaiksi luokitellut Kirkkoharju ja Kailasaari on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi. Alueiden välissä oli noin 300-400 m pitkä alue, jolla sijaitsee muutamia asuinrakennuksia sekä pieniä peltoja. Harju kuitenkin muodostaa selkeän kokonaisuuden alkaen Kirkkoharjun selänteenä ja jatkuen vesimaisemassa Kailasaaren harjuniemenä.

Rajauksen pohjoisosaan on tehty pieniä muutoksia, esimerkiksi metsittynyt maa-ainesten ottamisalue on rajattu mukaan. Lisäksi Kailasaaren kohdalla rajausta on tarkennettu siten, että harjukuvauksen yhteydessä mainittu Paskosaari on sisällytetty rajaukseen. Suurta tarvetta varsinaisille rajausmuutoksille ei kuitenkaan ollut, sillä maankäytössä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia alkuperäisen rajauksen tekemisen jälkeen.

Alueen arvoluokka on nostettu maakunnalliseksi, sillä alue muodostaa kauniin, Pirkanmaan maakunnalle tyypillisen vesimaisemaan sijoittuvan harjumaiseman. Lisäksi alue sisältää melko monipuolisesti geologisia ja geomorfologisia arvoja.

Alkuperäisessä rajauksessa Kailasaaresta on käytetty nimitystä Kaitasaari, mutta uudessa rajauksessa nimi on nyt korjattu karttanimeä vastaavaksi Kailasaareksi.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva – hallitseva

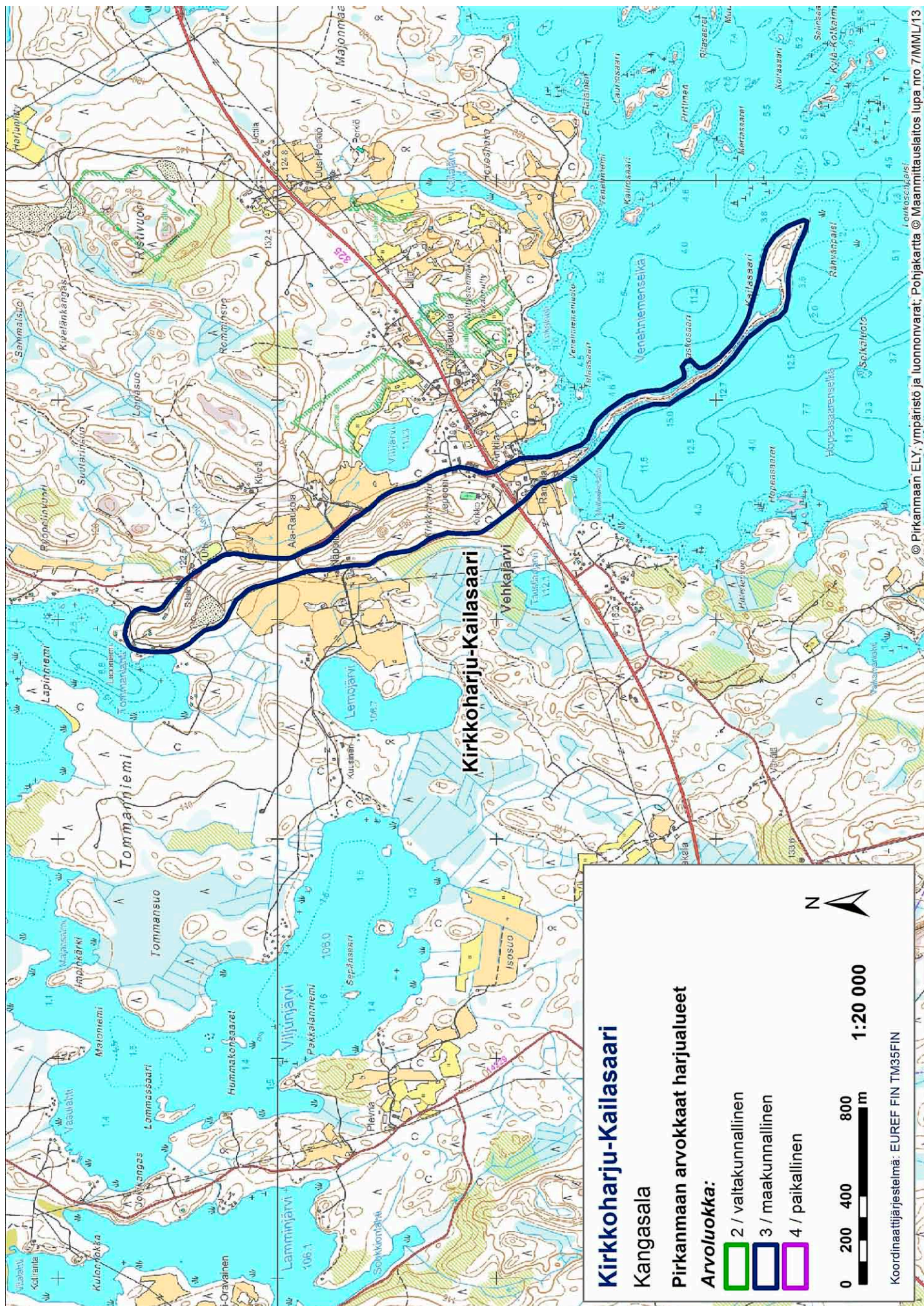
- Geologisesti jokseenkin merkittävä

- Maisemallisesti merkittävä

- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä - merkittävä

Kuva alla: Kirkkoharju-Kailasaaren pohjoispäässä sijaitseva maa-ainesten ottamisalue on jälkihoidettu loiventamalla jyrkät rintaukset ja istuttamalla männynntaimia. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Pyhäniemi (Kihniö)

Pinta-ala:	21,3 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan liittyvä, lähes pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon kuuluva Pyhäniemi käsittää matalan, loivamuotoisen selänteen muodostaman, kärjestään särkkämäiseksi suippenevan harjuniemen. Itäosassa on noin 200x400 m kokoinen, lievästi kumpuileva harjulaajentuma, jonka lakikorkeus on noin 140 m mpy.

Alkuperäinen kasvillisuus on niemen keskiosasta ja tyvipuolelta jokseenkin täysin kulunut. Paikoin on nähtävissä puolukkatyypin ja variksenmarja-puolukkatyypin kasvillisuutta. Kärki on kivikkoista variksenmarja-puolukkatyypin kangasmetsää. Puusto on pääosin keski-ikäistä, mutta rannoilla on paljon vanhaakin männikköä. Itäosassa kasvaa myös jonkin verran nuorehkoja kuusia. Pohjakerroksen sammatit pyrkivät paikoin korvaamaan poiskulunutta kenttäkerrosta. Alueen itäosassa on tehty lieviä metsänhakkuita.

Alue on tehokkaassa matkailukäytössä ja niemen tyvipuoli on rakennettu jokseenkin täyteen. Lisäksi alueella on uimaranta. Alue sijaitsee kokonaisuudessaan Pyhäniemen I luokan pohjavesialueella ja niemessä sijaitsee Pyhäniemen vedenottamo.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä jossakin määrin erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen monet arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait.

Rajausmuutokset

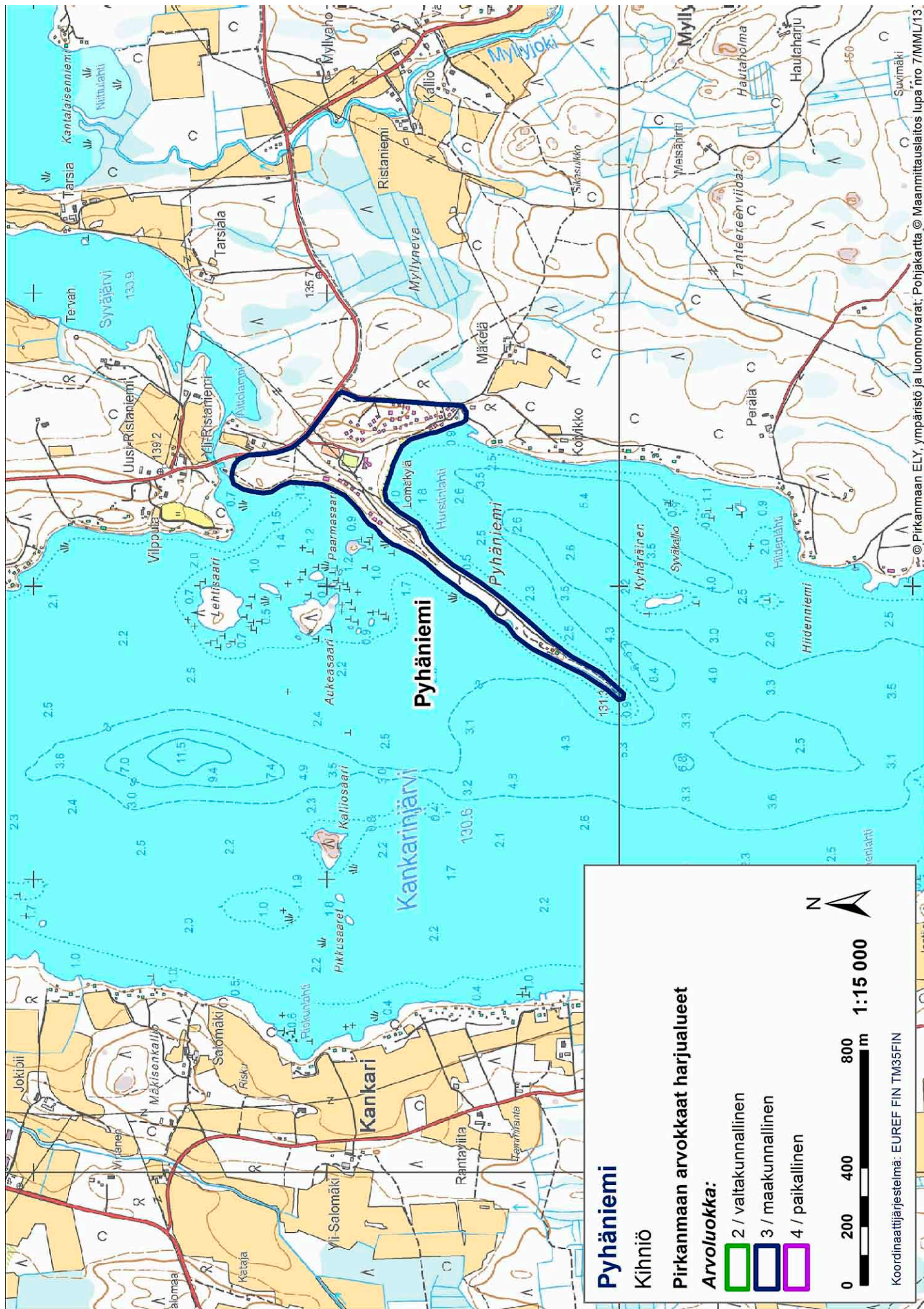
Uusi rajausta noudattelee pääpiirteissään alkuperäistä rajausta. Rinteessä sijaitsevat lomamökit on sisällytetty mukaan rajaukseen, koska kyse ei ole pysyvää haittaa harjuluonnolle aiheuttavasta maankäytöstä (vertaa esim. maa-ainesten ottaminen). Lisäksi mökit sulautuvat ympäristöönsä suhteellisen hyvin, eivätkä erityisemmin pilaa maisemaa.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskestävyys	1-3
Toimenpideluokka	3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti jossakin määrin merkittävä	
- Monikäytön kannalta merkittävä	

Kuva oikealla: Pyhäniemen mustikka- ja mäntyvaltaista harjuselännettä alueen itäpäästä, vastapäätä urheilukenttää.
Kuva: Anne Lindholm, 2013

Salussärkkä (Mänttä-Vilppula)

Pinta-ala: 54,4 ha
Alkuperäinen rajaus: Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset: Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan järveä halkaisevana kannaksena, maaseudun kulttuurimaisemaan sekä tienvarsimaisemaan liittyvä Salussärkkä kuuluu lähes pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon ja käsittää noin 3,5 km pitkän, enimmäkseen etelä-lounas – pohjois-koillissuuntaisen, pääosin melko jyrkkärinteisen ja kapeahko-pyöreälakisen selänteen. Selänne on alueen eteläosassa jonkin verran laajentunut. Sen suurin lakikorkeus on 122-125 m mpy, noin 15 m Salusjärven pinnasta. Päijänne-nimisen lammen luoteispuolella on selännelaajentuman lakitasanne korkeustasolla noin 120-122 m mpy. Länsirinteellä, rinteiden alaosassa on pieni rantatörmä ja sen alapuolella rantavalli.

Kasvillisuus on kanerva-puolukkatyyppin kangasmetsää; itärinteellä variksenmarja-puolukkatyyppiä. Kenttäkerros on suuressa osassa aluetta variksenmarjavaltainen, lisäksi valtalajeina ovat kanerva, puolukka ja mustikka. Suopursukasvustoja on rinteillä monin paikoin ja itärinteellä kangaskortetta. Metsä on luonnonsuojelualueella iäkästä hongikkoa, joukossa on myös kookkaita keloja. Alueen pohjois- ja eteläosissa on nuorehkoa keski-ikäistä männikköä ja mäntyvaltaista sekametsää.

Keloissa on useita tikankoloja, joissa pesii tervapääskyjä. Harjua pitkin kulkee maantie. Salussärkkä sijaitsee Leppäkangas A:n II luokan pohjavesialueella ja harjun keskeisin osa on luonnonsuojelualue.

Salussärkkä edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen maankäytön suunnittelussa on tärkeää huomioida alueen arvot ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait. Alueen hoidossa tarvitaan mahdollisesti kulutuksen ohjausta pysäköimispaikkojen ympäristössä.

Rajausmuutokset

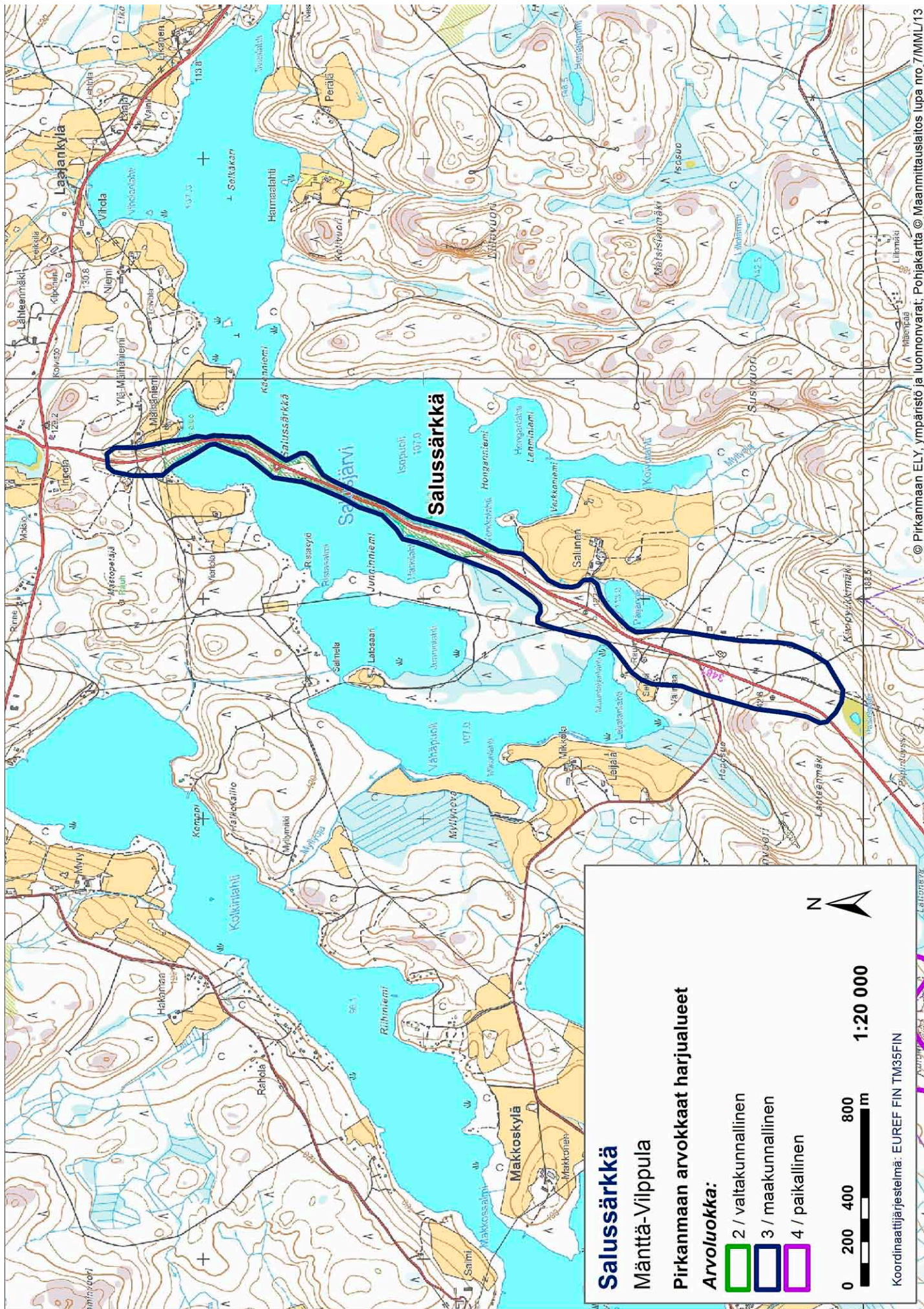
Alueen rajaukseen on tehty vain pieniä muutoksia. Rajaukseen on otettu mukaan jo Pirkanmaan liiton julkaisussa (2008) kokonaisuuden kannalta arvokkaaksi rajattu muodostuman eteläosa. Eteläosa on geologisesti osa kokonaisuutta ja maisema on kaunista harjukangasta. Lisäksi eteläosa on säilynyt suhteellisen luonnontilaisena.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskkestävyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä – erittäin merkittävä	
- Biologisesti jokseenkin merkittävä	
- Monikäytön kannalta merkittävä	

Kuva oikealla: Salussärkän eteläpään tienvarsimaisemaa.
Kuva: Anne Lindholm, 2013

Rantalansärkkä (Mänttä-Vilppula)

Pinta-ala: 46,6 ha
Alkuperäinen rajaus: Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset: Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan järven ylittävänä kannaksena sekä maaseudun kulttuurimaisemaan ja tienvarsimaisemaan liittyvä Rantalansärkkä kuuluu pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon. Alue käsittää noin kolme kilometriä pitkän, 20-100 m leveän ja 5-10 m korkean, kapeahko- ja pyöreälakisen selänteen. Sen lakikorkeus on enimmäkseen 125-130 m mpy ja selännelaajentumaan liittyvän pohjoispään lakikorkeus noin 130-132 m mpy. Eteläpuoliskon itäisivulla on poikittaissuuntainen, noin 200 m pitkä ja alle 5 m korkea sivuharjanne. Korkeimmat kohdat selänteen keskiosissa kohoavat 5-7 m Riihijärven ja Rantalanjärven pinnoista. Pohjoisosan tasanteen reunalla on heikosti havaittava rantavalli.

Kasvillisuus on kanerva- ja puolukkatyyppin kangasmetsää, osittain variksenmarja-puolukkatyyppiä ja variksenmarja-kanervatyyppiä. Kenttäkerroksen valtalajit ovat variksenmarja, kanerva ja puolukka, varjorinteillä myös mustikka. Puusto on keskimäärin vanhahkoa mäntymetsää. Alueen eteläosassa on myös kulttuurivaikutteista lehtipuumetsää. Rantapuuvyöhykkeellä kasvaa koivuja ja pajuja. Pohjoisosassa, selänneosuuden länsirinteellä on laajahko kangaskortekasvusto. Pohjoispään selännelaajentumalla kasvaa komeaa hongikkoa.

Kannasosuuden pohjoispäässä on vanha pieni maa-ainesten ottamisalue, jossa on nykyisin pysäköintialue. Etelärajan tuntumassa (harjurajauksen ulkopuolella) on metsittymässä oleva maa-ainesten ottamisalue, jossa on kuitenkin maa-aineslupa voimassa vuoteen 2023 asti. Rantalansärkän pohjoispuolisko kuuluu Salmentaka-Innala B:n II luokan pohjavesialueeseen ja etelä osa Salmentaka-Innala A:n I luokan pohjavesialueeseen.

Alueella on merkittävä kaunis maisemakuva ja luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnonsiintymiä. Alueen maankäytön suunnittelussa on tärkeää huomioida alueen arvot ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait. Alueen hoidossa tarvitaan mahdollisesti kulutuksen ohjausta pysäköimispaikkojen ympäristössä.

Rajausmuutokset

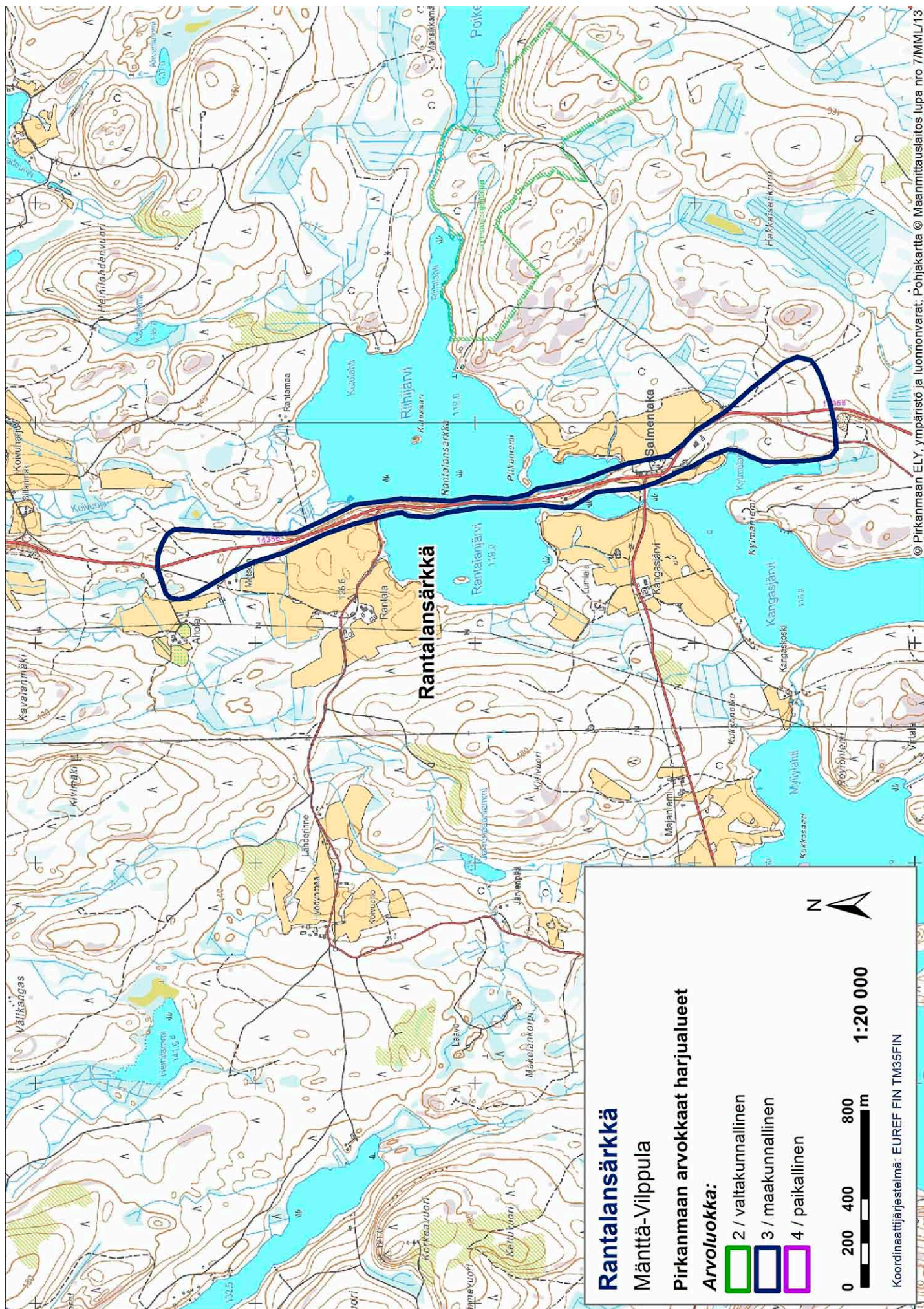
Alueen rajaukseen ei ole tehty erityisiä muutoksia, mutta aluetta on laajennettu hieman sekä etelä- että pohjoispäästä samaan tapaan kuin Salussärkän kohdalla. Varsinkin etelässä on kaunista kangasmetsää, jolla on arvoa mm. tienvarsimaisemana sekä geologisen kokonaisuuden kannalta. Etelä- ja pohjoispäiden laajennukset ovat olleet mukana jo Pirkanmaan liiton julkaisussa (2008), jossa alueet on rajattu kokonaisuuden kannalta arvokkaina.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskkestävyys	1-2
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti jossakin määrin merkittävä	
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä	

Kuva oikealla: Rantalansärkän selänne kulkee vesimaisemassa ja jakaa sen itäpuolen Riihijärveksi (kuvassa) ja länsipuolen Rantalanjärveksi. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Mäntänvuori (Mänttä-Vilppula)

Pinta-ala:	193,9 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Taajaman kulttuurimaisemaan ja ympäröivään vesimaisemaan sekä maanteiden maisema-alueeseen liittyvän Mäntänvuoren laki kohoo runsaat 90 m Kuoreveden Savonselän pinnasta ja noin 80 m ympäröivän maaston tasosta. Muodostuma liittyy Sisä-Suomen reunamuodostuman kerrostumiin.

Muodoltaan Mäntänvuori on (sandur)deltamainen ja sen on yleensä kuvattu kerrostuneen viimeisimmän jäätiöitymisen loppuvaiheessa paikalliseen jääjärveen. Mäntänvuoren korkeimmat kohdat sijaitsevat kuitenkin noin 30-40 korkeammalla kuin alueen korkeimmat muinaiset rantamerkit ja muodostuman kerrospaksuudet yltävät paikoin jopa 50 metriin (Lindroos, 1986). Muodostuma koostuu pääosin hiekasta, mutta on moreenipeitteinen. Mäntänvuoren luoteispuolella noin viiden kilometrin päässä sijaitsee vastaavanlainen, mutta huomattavasti pienempi muodostuma, paikallisesti arvokas Hiekkaniemi-Hirviniemi. Mäntänvuoren ja Hiekkaniemi-Hirviniemen väliin sijoittuu lisäksi Kaijansaaren harjusaari, joka on merkinä jäätikköjokien toiminnasta (Lindroos, 1986). Siiten on myös mahdollista, että muodostuma olisi alun perin kerrostunut jään alla subglasiaalisissa olosuhteissa. Muodostuman yksityiskohtaisia kerrostumisolosuhteita ei kuitenkaan tunneta.

Korkeimmassa osassa on kapeat lakitasanteet, pohjois- ja luoteisrinteet ovat hyvin jyrkät ja kaakkoisrinne huomattavasti loivempi. Pohjoisrinteen yläosassa laen reunalla on vallimainen muodostuma. Mäntänvuorelle luonteenomaisia ovat laen pohjoisreunasta alkavat, 2-5 m syvät, paikoin syvemmätkin sulavesiuomat ja niiden väliset harjanteet. Uomat ovat poikkileikkaukseltaan symmetrisiä, pohjaltaan pyöristyneitä. Uomat päättyvät kaakkoisrinteellä noin 145 m mpy korkeudessa. Rinteillä on joitakin muinaisrantoihin viittaavia tasanteita. Maaperältään muodostuma on pääosin hiekkaa, hietaa ja hiesua ja pohjoisosassa soraa. Alueen koilliskulmalla on graniittinen kallioperä näkyvissä noin 155 m mpy korkeudelle saakka.

Kasvillisuus on alueen pohjoisosassa pääosin puolukkatyyppin, kaakkoon viettävällä rinteellä enimmäkseen mustikkatyyppin ja osaksi puolukka-mustikkatyyppin kuusivaltaista kangasmetsää. Paikoin esiintyy myös lehtomaista kangasta ja uomissa kangaskorpea sekä metsäkortekorpea. Puusto on paikoin varsin iäkästä, mutta vanhojen metsänhoitotoimien vaikutus näkyy yhä pohjakasvillisuuden koostumuksessa. Kenttäkerrokseltaan kanervavaltaisia aloja on paikoin muodostuman korkeimmissa osissa. Laki- ja koillisosissa on myös puolilehtokasvillisuutta. Alueella kasvaa mm. lehmusta, taikinamarjaa, lehtokuusamaa, koiranheittä, näsiää, ojakellukkaa ja kevätlinnunhernettä.

Alueen pohjoisreunalla on urheilukenttä ja siihen liittyvä valaistu kuntopolku, luonnonsuojelualueella on viiden kilometrin pituinen luontopolku lukuisine rastikohteineen ja luoteisrajalla vanha maa-ainesten ottamisalue. Pohjoisrinteessä on 1900-luvun puolella välissä sijainnut hyppymäki, jonka alueen kasvillisuus on jo vallannut. Länsirajan tuntumassa (rajauksen ulkopuolella) on ravirata. Mäntänvuorella on myös näkötorni ja vesitorni, sekä vuonna 1928 valmistunut huvimatkatupa Vuorenmaja, joka on vastikään kunnostettu ja toimii kahvilana. Mäntänvuori on lähes kokonaan luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettua aluetta. Mäntänvuori ei sijoitu luokitellulle pohjavesialueelle, eikä pohjavedestä ole olemassa tarkempaa tietoa. Pohjaveden merkitys tulisi jatkossa selvittää.

Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen maankäytön suunnittelussa on tärkeää huomioida alueen arvot ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty suuria muutoksia, vaan sitä on vain hieman tarkennettu ja laajennettu alueen etelä- ja kaakkoisosassa, jossa uusi raja noudattaa nyt selkeämmin luonnonsuojelualueen rajaa. Koko Mäntänvuoren alue on erikoisuutensa vuoksi geologisesti erittäin merkittävä.

Arvoluokitukset

Arvaluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöään hallitseva
- Geologisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä
- Biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla Mäntänvuoren laella sijaitsee näkötorni. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva alla vasemmalla: Mäntänvuoren pohjoinen varjorinne on erittäin jyrkkä. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuvat alla keskellä: Pohjoisen varjorinteen kasvillisuus on rehevää ja alueella esiintyy paljon mm. erilaisia saniaisia. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva alla oikealla: Vuonna 1928 valmistunut huvimatkatupa Vuorenmaja on vastikään kunnostettu ja toimii nyt kahvilana. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Edellisen sivun kuva: Näkymiä kohti pohjoista Mäntänvuoren näkötorresta. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Maatialanharju (Nokia)

Pinta-ala:	70,0 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 007 Maatialanharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maatialanharju on vesimaisemaan, kalliomaisemaan ja taajaman kulttuurimaisemaan sekä liikenneväylien maisema-alueeseen liittyvä, Tampereen saumamuodostumasta kohti Nokian lähtevän harjuhaaran osa. Kallioperän murroslaaksoon kerrostunut harju sijoittuu Vihnusjärven eteläpuolelle ja se kohoaa järven rannasta jyrkästi jopa 40 metriä. Järven vastakkaisella puolella on korkea kalliojyrkäne. Harjun ydinosa on noin 200 metriä ja maapeitteen paksuus keskimäärin 18 metriä. Harjun maalajit Maatialan vesilaitokselta länteen ovat pääasiassa soraa ja hiekkaa ja itään pääasiassa pyöristynyttä ja lajittunutta hiekkaa sekä monin paikoin välikerroksina huonosti lajittunutta ainesta ja silttiä. Muodostuman Vihnusjärven puoleinen pohjoisreuna on savi-silttikerroksen peittämä ja Pyhäjärven puoleinen reuna savipeitteinen. Pohjavesialueen muodostavan harjujakson ydinosa on keskimäärin 200 metriä.

Kasvillisuuteen kuuluvat mm. kielo (runsas), oravanmarja, ketunleipä, sinivuokko, valkovuokko, metsäorvoki, kissankäpälä, ahomansikka, metsäruusu, pihlaja (runsas) ja taikinamarja. Paikallisesti esiintyy myös mäkitervakkoa ja kalliokieloa. Kasvitieteellisenä erikoisuutena on syytä mainita myös Sarpatin alueella harjun etelärinteellä sijaitseva pieni ketoalue, jossa kasvaa useita uhanalaisia sienilajeja. Metsä on iäkästä, paitsi huipulla, jossa kasvaa nuorta metsää.

Alueella sijainneet vanhat maa-ainesten ottamisalueet ovat suhteellisen pienialaisia, matalia ja metsittyneitä. Harjun laella on kuntorata, muodostuman yli kulkee sähkölinja ja länsikärjessä on kesäteatteri. Harju rajoittuu etelässä osin maantiehen ja osin pientaloalueeseen. Harjun laella on vuosisadan alussa tehtyjä vallihautoja. Harjun eteläreunalla on vuosisadan alussa käytössä ollut hautausmaa, jossa on lehtomaista kasvillisuutta. Rinteillä on muinaiskivikoita. Laelta on erittäin kaunis ja laaja näkymä Pyhäjärvelle ja Vihnusjärven pystysuoralle jyrkänteelle. Alue sijaitsee kokonaisuudessaan Maatialanharju A:n I luokan pohjavesialueella ja sen länsiosassa on Maatialan vedenotto.

Alueella on runsaasti kauniin maisemakuvan ja luonnon merkittävien kauneusarvojen tunnuksia ja jokseenkin merkittäviä - merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty suuria muutoksia. Eteläreunan asutuksen osalta kerrostalot on rajattu ulkopuolelle, mutta muutamat, selkeästi harjurinteessä sijaitsevat pientalot on sisällytetty mukaan, koska ne sopivat hyvin ympäristöönsä ja kaupungin kupeessa kulkevan Maatialanharjun maisemaan.

Arvoluokitukset

Arvaluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuksestävyyys	2-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva - hallitseva	
- Geologisesti, maisemallisesti ja monikäytön kannalta merkittävä	
- Biologisesti ja historiallisesti jokseenkin merkittävä	

Kuva yllä: Maatialanharju kohoaa taustalla uimarannan takana. Kuva; Anne Lindholm, 2014

Kuva alla: Maatialanharjulla sijaitsevat vanhat maa-ainesten ottamisalueet ovat melko pienialaisia ja alkaneet jo metsittyä. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Konilamminkangas (Orivesi)

Pinta-ala:	137,1 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Luonnontilaiseen ja osaksi muuttuneeseen suomalaisemaan liittyvä sekä maantiehen rajoittuva Konilamminkangas kuuluu lähes pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon ja sijaitsee Sisä-Suomen reunamuodostuman distaallivyöhykkeellä. Alue käsittää deltamaisia sivulaajentumia, sivukumpuja ja –harjanteita sekä joitakin matalia ja loivamuotoisia suppia. Muodostuman korkeimmat kohdat ovat noin 165 m mpy ja korkeusero harjua reunustaviin soihin on 10-15 m. Konilamminkankaan eteläosassa, Kotkanmäen alueella on muutamia dyynejä.

Kasvillisuudeltaan alue on varsin tavanomaista, mäntyvaltaista kanerva- ja puolukkatyyppin kangasmetsää. Alueen pohjoisosissa esiintyy enimmäkseen kanervatyyppiä ja korkeimmilla harjanteilla on myös variksenmarjakanervatyyppin piirteitä. Jakson lieveosissa varsinkin Lakkasuon puoleisella reunalla on kuusivaltaista mustikkatyyppin tai paikoin käenkaali-mustikkatyyppin kangasta sekä osittain lähdevaikutteisia korpia. Alueella on jonkin verran avohakkuu- ja taimikkoaloja.

Alue sijoittuu Yröskangas-Vatiharjun I luokan pohjavesialueelle lukuun ottamatta pohjoisinta osaansa, joka kuuluu Huikonkankaan I luokan pohjavesialueeseen. Konilamminkankaan halki kulkee maantie ja pohjoisreuna rajoittuu entisiin maa-ainesten ottamisalueisiin. Lisäksi alueella kulkee voimalinja. Alueen itäpuolella on luonnonsuojelulain perusteella rauhoitettu Lakkasuon luonnonsuojelualue.

Konilamminkangas edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja jossakin määrin erikoisia luonnonesiintymiä. Lisäksi harjasta tihkuvalla pohjavedellä on olennainen merkitys Lakkasuon luonnonsuojelualueen vesitalouden kannalta. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausta- ja luokitusmuutokset

Alueen rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia. Paikoin rajausta on hieman korjattu lähemmäs muodostuman todellista geomorfologista rajaa ja eteläosasta mukaan on rajattu Pirkanmaan liiton päivityksessä erittäin arvokkaaksi luokiteltu alue.

Alue on jo Pirkanmaan liiton julkaisussa (2008) nostettu maakunnallisesti arvokkaaseen luokkaan, joten luokkaa ole tarvetta muuttaa tämän päivityksen myötä.

Arvoluokitukset

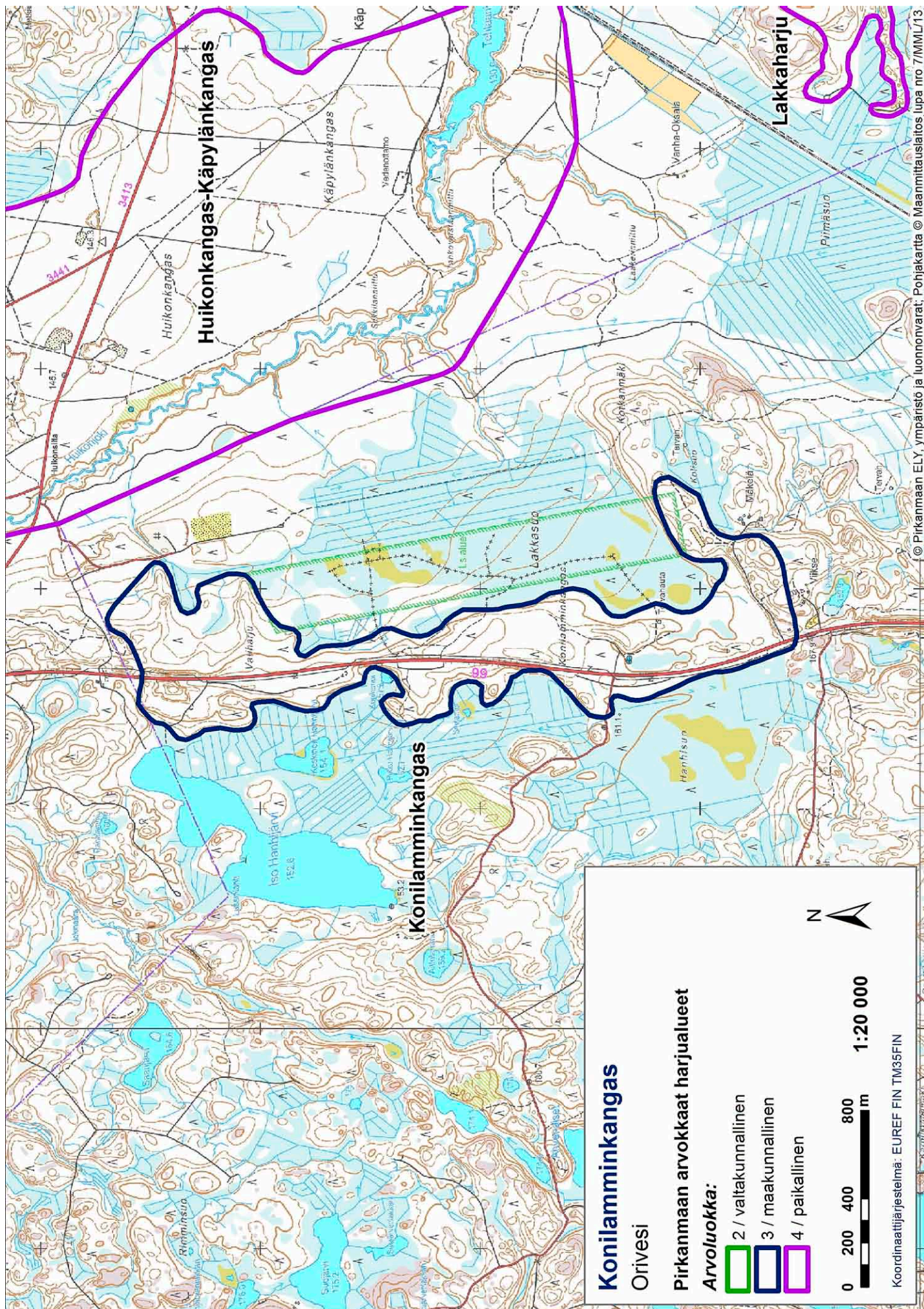
Arvoluokka 3

MAL-luokka 2

Kulutuskäytöisyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään erottuva – selvästi erottuva
- Geologisesti ja maisemallisesti jokseenkin merkittävä
- Biologisesti jossakin määrin merkittävä
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä

Ristiharju (Parkano)

Pinta-ala:	56,5 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 008 Ristiharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Suomaisemaan, osaksi lampien muodostamaan vesimaisemaan ja paikoin maaseudun kulttuurimaisemaan liittyvä Ristiharju kuuluu pääsuunnaltaan lähes pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon. Alue käsittää kaksi kilometriä pitkän, 100-250 m leveän ja 5-13 m korkean, jonkin verran polveilevan ja keskiosistaan laajentuneen selänte. Sen pohjoisosaan liittyy lounas-koillissuuntainen, noin kilometrin pituinen, 50-150 m levyinen ja 5-12 m korkuinen selänne. Korkeimmalta kohdaltaan se on melko kapealakinen. Suurin lakikorkeus alueella on noin 165 m mpy. Harju on monin paikoin soiden ympäröimä.

Kasvillisuus on pääosin kanervatyypin tiheähköä männikköä. Pensaskerroksessa on jonkin verran kuusen taimia ja kenttäkerroksen valtavaru on kanerva, jonka seassa on jonkin verran puolukkaa. Selänteen laella ja länsirinteellä kenttäkerroksessa on kanervan seassa runsaasti variksenmarjaa, ja metsätyyppi on paikoin variksenmarja-kanervatyyppejä. Poronjäkälaikkuja on melko runsaasti, lajeina valkeaporonjäkäla ja harmaaporonjäkäla. Sivuhaaralla on taimikkoa ja nuorta metsää.

Alue on kokonaisuudessaan Ristiharjun I luokan pohjavesialuetta. Pääselännettä myöten on rakennettu maantie, jonka varrella on muutamia, metsittymässä olevia ja lähinnä kotitarvekäytössä olleita maa-ainesten ottamisalueita. Alueen pohjoiskärjessä on maa-ainesten ottamisalue, jossa toiminta on loppumassa ja männyn-taimet alkaneet osalla alueesta kasvaa. Koilliseen suuntautuvalla selänteellä on metsätie. Lisäksi alueen koillis-pää rajoittuu suurehkoon maa-ainesten ottamisalueeseen, jota ollaan ilmeisesti laajentamassa. Kyseisen alueen maa-aineslupa on voimassa vuoteen 2019 asti.

Ristiharju edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnon-esiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

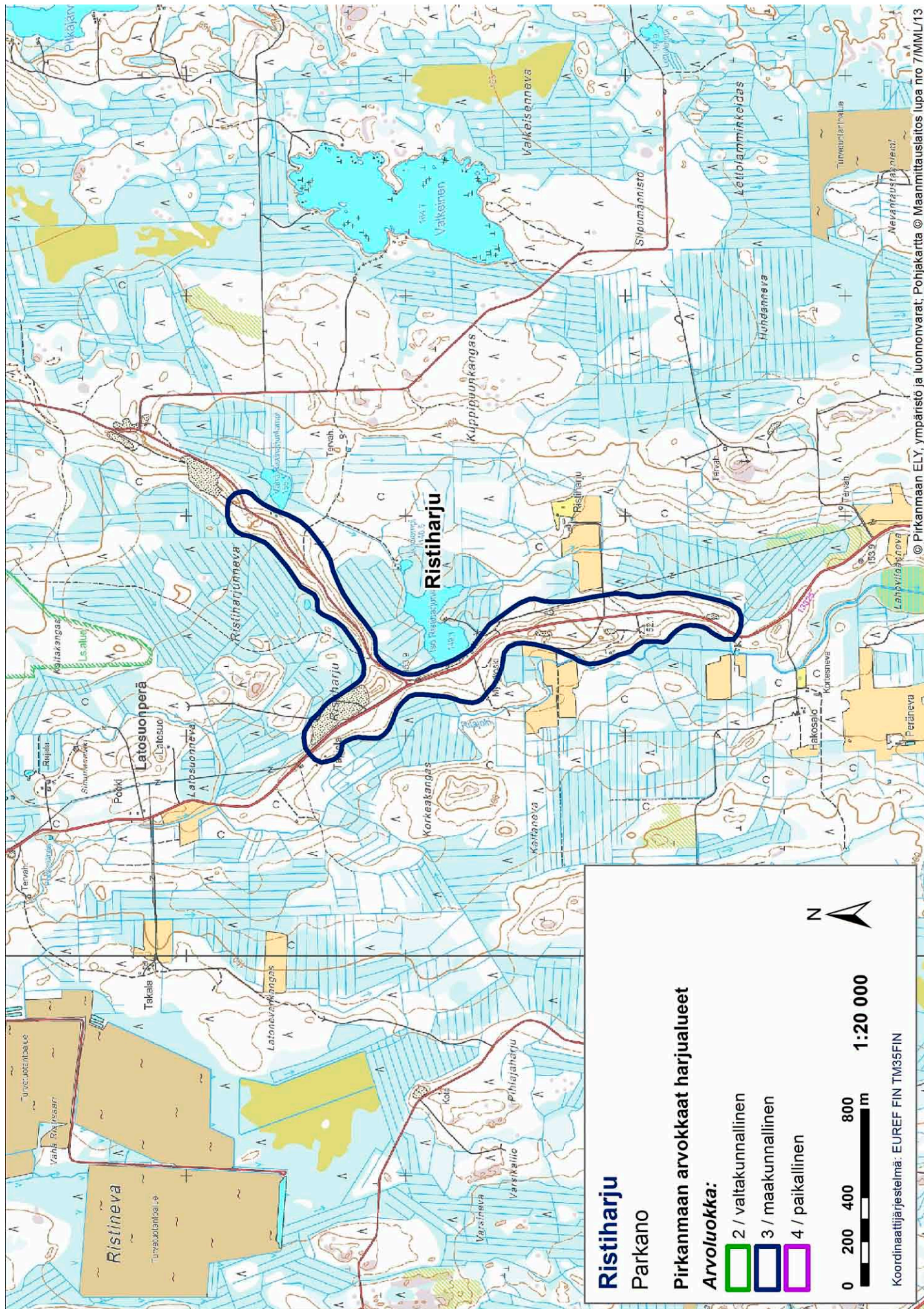
Uusi rajausta noudattaa pitkälti alkuperäistä rajausta, eikä suuria muutoksia siten ole tehty. Koilliseen suuntautuvan sivuhaaran koillispuolella on Pirkanmaan liiton rajauksessa esitetty kokonaisuuden kannalta arvokkaana alueena. Varsinaista rajausta ei kuitenkaan nyt ole jatkettu tälle alueelle toiminnassa olevan ja yhä laajenevan maa-ainesten ottamisalueen vuoksi. Alueelta ovat geologiset ja biologiset arvot pitkälti hävinneet.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskäytöisyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä - merkittävä	
- Maisemallisesti jokseenkin merkittävä	
- Biologisesti jossakin määrin merkittävä	
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä	

Kuva oikealla: Arvokkaan harjualueen ulkopuolelle rajattua maa-ainesten ottamisaluetta koilliseen suuntautuvan harjun sivuhaaran koillispuolesta. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Särkänharju (Punkalaidun, Urjala)

Pinta-ala:	11,2 ha
Alkuperäinen rajausta:	Satakunnan harjuselvitys, 1987-1988
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 020 Särkänharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Vesimaisemaan ja maaseudun kulttuurimaisemaan liittyvä Särkänharju on lähes pohjois-eteläsuuntainen ja käsittää runsaan kilometrin pituisen, kapeahkolakisen harjuselänteen, joka alueen eteläosassa muuttuu harjuniemeksi. Alueen pohjoisosassa sijaitsee Urjalan kunnan puolella. Harjun aines on pääosin hiekkaa ja soraa ja harjun reunaosissa esiintyy myös hienoja maalajeja (hieta, hiesu ja savi), joiden alla on karkeampia lajitteita. Harjua ympäröivät alueet ovat kallio-moreenimaastoa ja savikoita. Etelässä harju rajoittuu Vehkajärveen, johon harju on myös hydraulisesti yhteydessä. Alueen pohjoisosassa on jonkin verran soistunutta.

Kasvillisuus on pohjoisosassa kangasmetsää, harjuniemessä taas lehtipuuvaltaista ja osin kulttuurivaikutteista. Harjualueen halki kulkee maantie ja sähkölinja. Peltoalueet ympäröivät harjua idässä ja lännessä. Harjunien eteläkärjessä sijaitsee Särkän tanssilava ja ravintola.

Särkänharju sijaitsee Särkänharjun II luokan pohjavesialueella.

Alue käsittää kaunista maisemakuvaa ja luonnon merkittäviä kauneusarvoja, mikä tulee huomioida alueen maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia. Alue on rajattu kokonaisuutena eli rajaukseen sisältyvät Pirkanmaan liiton päivitystyössä erillisinä rajatut erityisen arvokkaan harjun alue ja kokonaisuuden kannalta arvokkaaksi rajattu alue.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

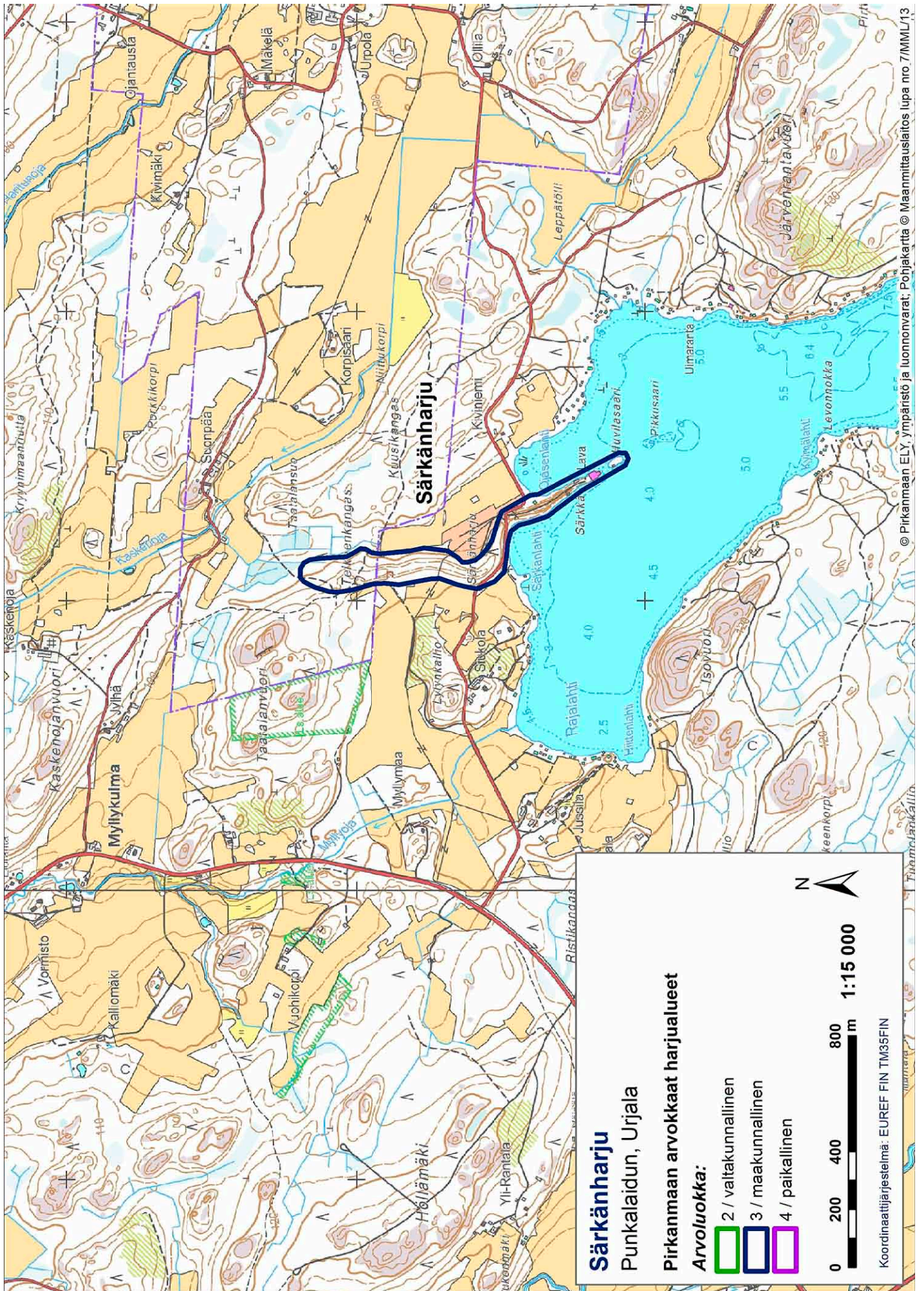
Kulutuskkestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva

- Maisemallisesti ja moninaiskäytön kannalta merkittävä – erittäin merkittävä

- Geologisesti ja biologisesti jokseenkin merkittävä

Vappukangas (Punkalaidun)

Pinta-ala:	53,5 ha
Alkuperäinen rajaus:	Satakunnan harjuselvitys, 1987-1988
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 019 Vappukangas) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maaseudun kulttuurimaisemaan ja muutettuun suomalaisemaan liittyvä Vappukangas kuuluu luode-kaakkosuuntaiseen harjujaksoon ja on jatkoa Kanteenmaan harjujaksolle. Vappukangas on noin 2,3 kilometrin pituinen, kapeahko harjuselänne, joka koostuu pääosin peräkkäisistä harjukummuista ja muuttuu yhtenäisemmäksi selänneeksi vasta alueen eteläosassa. Harjun pintaosissa on noin metrin paksuinen siltti-savikerros, jonka alla on tiivis hiekkakerros. Hiekkakerroksen alapuolella on vähintään kuuden metrin paksuinen sorakerros. Harjun ydinosa koostuu melko hyvin lajittuneesta kivisestä sorasta. Aineksen kerrospaksuus on keskimäärin noin 10 metriä. Harju rajoittuu länsisivultaan peltoihin ja itäisivultaan suoalueisiin.

Alueen pohjoisosassa on pieni maa-ainesten ottamisalue. Harju sijoittuu Koenperän II luokan pohjavesialueelle. Alueen pohjavesi on tiiviin pintakerroksen vuoksi hapetonta ja siihen on liuennut runsaasti rautaa.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja, mikä tulee huomioida alueen maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia. Alue on rajattu kokonaisuutena eli rajaukseen sisältyvät Pirkanmaan liiton päivitystyössä (2008) erillisinä rajatut erityisen arvokkaan harjun alue ja kokonaisuuden kannalta arvokkaaksi rajattu alue. Lisäksi mukaan on rajattu muodostuman itäisin pää, jossa on mm. lähde.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

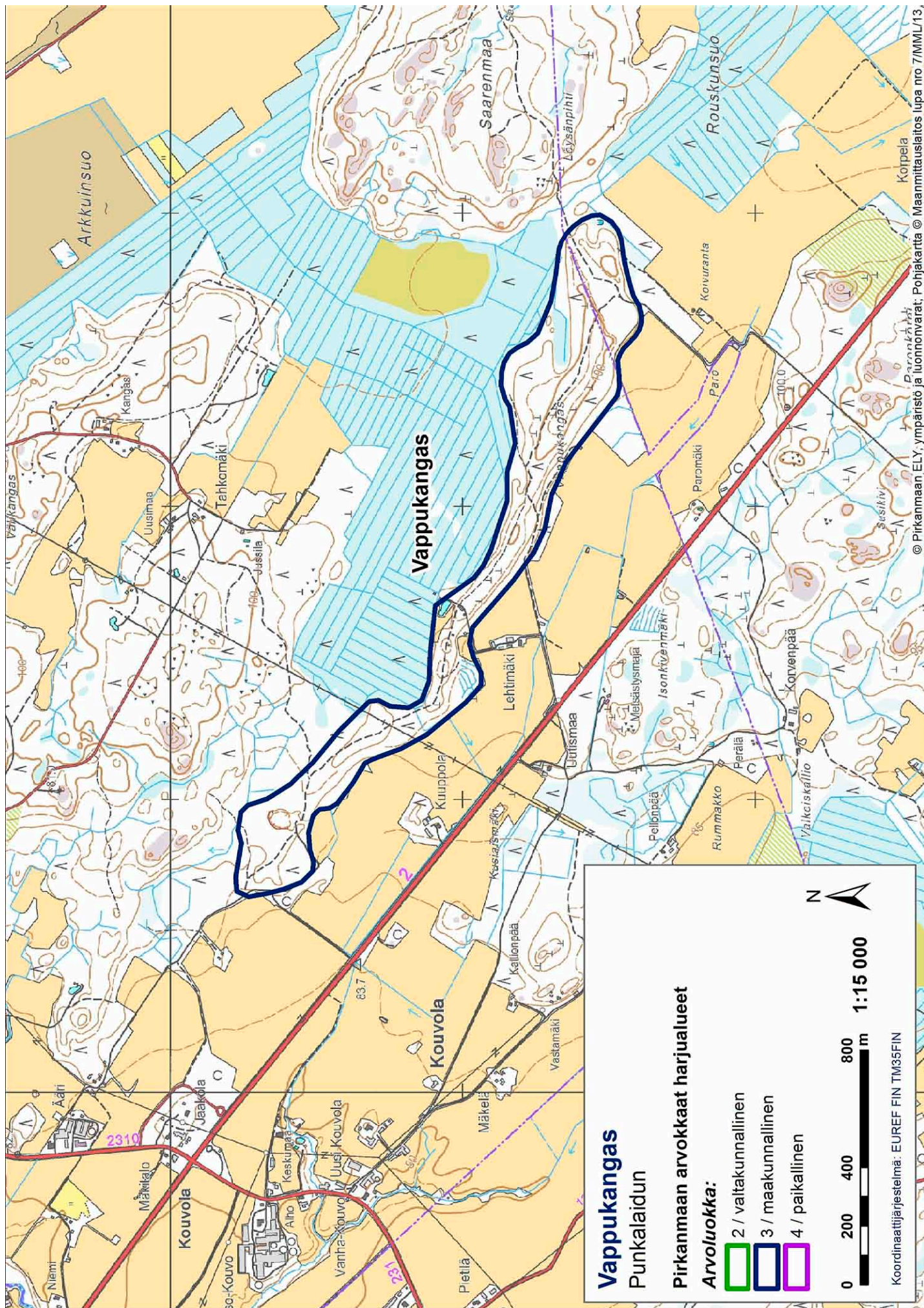
MAL-luokka 2

Kulutuskkestävyys 2-3

Toimenpideluokka 3

- Ympäristöstään selvästi erottuva

- Geologisesti, maisemallisesti, biologisesti ja moninaiskäytön kannalta jokseenkin merkittävä - merkittävä

Huhtamonkangas-Kankaanpäänharju (Punkalaidun)

Pinta-ala:	69,0 ha
Alkuperäinen rajausta:	Satakunnan harjututkimus, 1987-1988
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 021 Huhtamo-Kanteenmaa) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maaseudun kulttuurimaisemaan, valtatie tienvarsimaisemaan ja suomaismaan liittyvä Huhtamonkangas-Kankaanpäänharju kuuluu luode-kaakkosuuntaiseen harjujaksoon, joka kulkee Punkalaitumen ja Huittisten kuntien rajalla. Alue koostuu kahdesta erillisestä, noin kolmen kilometrin päässä toisistaan sijaitsevasta rajauksesta. Huhtamonkangas muodostaa pohjoisen osa-alueen ja Kankaanpäänharju eteläisen. Rajauksen katkosalueelle, Huittisten kunnan alueelle, sijoittuu pitkähäkö osa harjuselänteestä sekä suuri suoalue. Harjujakson arvokkaimmat ja edustavimmat osat sijoittuvat juurikin tälle maakunnan ulkopuoliselle alueelle.

Sekä Huhtamonkangas että Kankaanpäänharju koostuvat pitkähäköistä kumpareista, jotka kohoavat ympäristöstään 5-10 metriä. Alueella on muutamia muinaisrantoja noin 90-95 m mpy, heikosti huuhtoutuneita kivikkoja sekä niiden alla olevia rantataipeita. Harjun aines on molemmilla osa-alueilla hyvin vettä johtavaa soraa ja hiekkaa. Huhtamonkangas rajoittuu itäpuolella suoalueisiin ja länsipuolella peltoihin tai kulttuurimaisemiin. Kankaanpäänharju rajoittuu pääosin peltoihin.

Kasvillisuus on vaihtelevaa: osin kuivaa puolukkatyyppin kangasta ja osin rehevämpää, jopa lehtomaisia piirteitä omaavaa. Kasvillisuudessa on kanervan lisäksi sianpuolukkaa ja paikoin kieloa. Keskiosissa on nuorehkoja mäntyjä, paikoin myös taimikkoja. Kasvillisuudessa esiintyy monin paikoin kulttuurivaikutusta.

Kankaanpäänharjun halki kulkee valtatie ja Huhtamonkankaan alueella on maanteitä, joiden varsilla on jonkin verran asutusta. Huhtamonkankaan pohjoiskärjessä on maa-ainesten ottamisalue ja Kankaanpäänharjun pohjoispäässä vanha maa-ainesten ottamisalue. Molemmat harjun osa-alueet kuuluvat Huhtamo-Kanteenmaan I luokan pohjavesialueeseen ja Kankaanpäänharjulla sijaitsee Kanteenmaan vedenottamo.

Alue käsittää kaunista maisemakuvaa, luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja muutamia erityisiä luonnonesiintymiä, mikä tulee huomioida alueen maankäytön suunnittelussa.

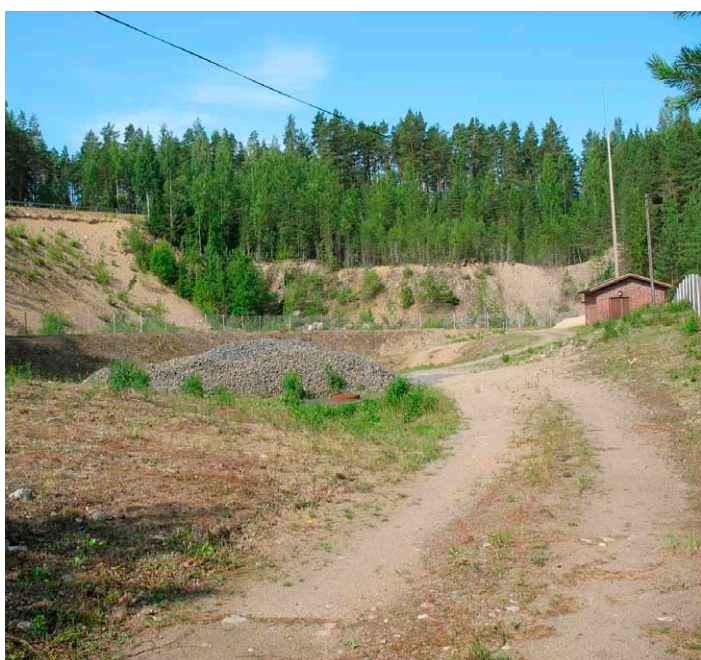
Rajausmuutokset

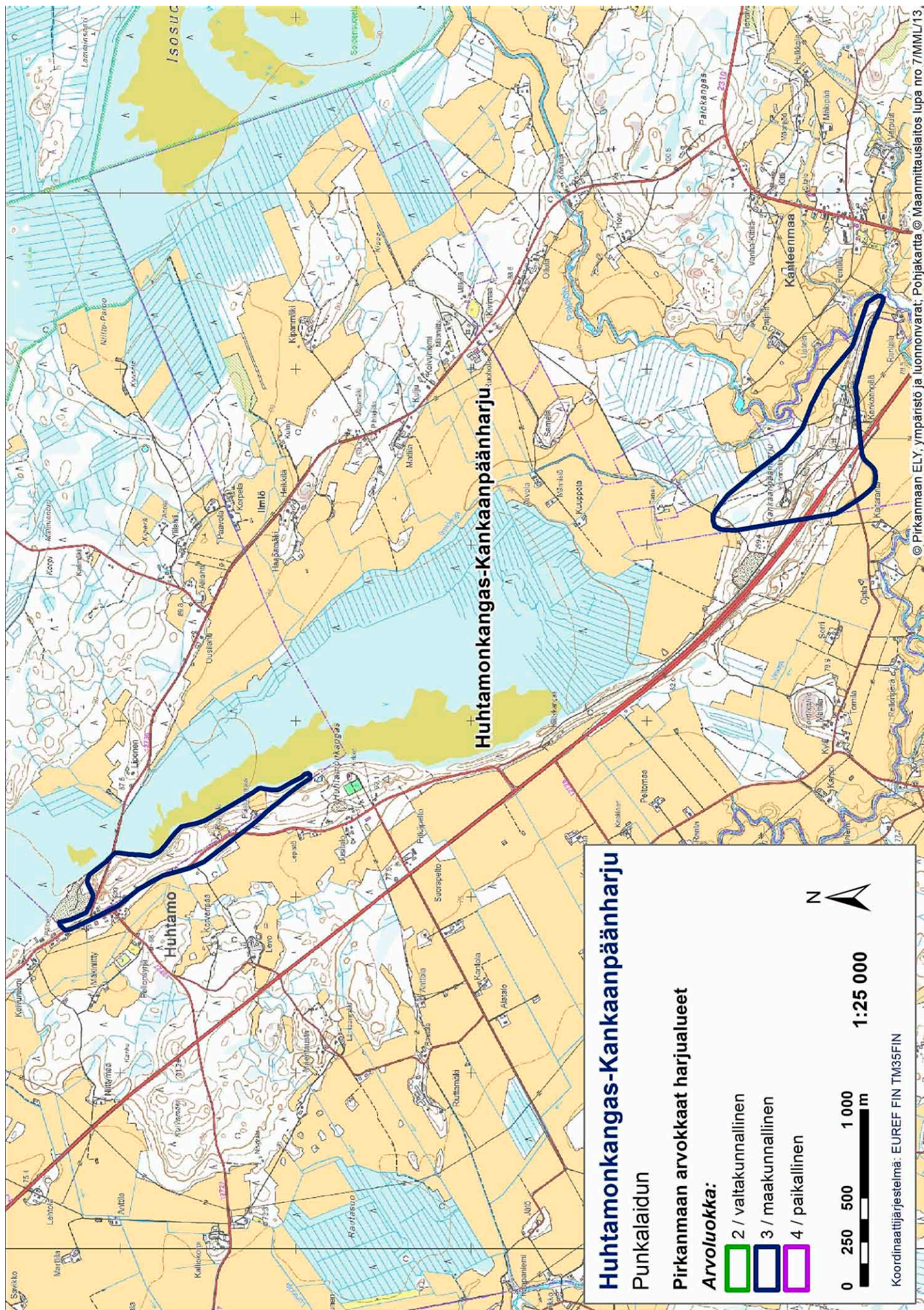
Rajaukseen ei ole tehty suuria mainittavia muutoksia. Huhtamonkankaan rajauksen pohjoispäästä on rajattu ulkopuolelle jälkihoitamaton maa-ainesten ottamisalue. Ottamisalue (erityisesti sen pohjoispää) on melko epäsiistissä kunnossa. Harjualue on rajattu kokonaisuutena, eli rajaukseen sisältyvät Pirkanmaan liiton päivitetyssä erillisinä rajatut erityisen arvokkaan harjun alue ja kokonaisuuden kannalta arvokkaaksi rajattu alue.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	2
Kulutuskestävyys	2-4
Toimenpideluokka	3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti ja biologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti ja moninaiskäytön kannalta merkittävä	

Kuva oikealla: Kankaanpäänharjulla sijaitsevalle vanhalle maa-ainesten ottamisalueelle on rakennettu pohjavedenottamo. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kollolanharju (Pälkäne)

Pinta-ala:	61,6 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 010 Kollolanharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maaseudun kulttuurimaisemaan, vesimaisemaan ja maanteiden maisema-alueeseen liittyvä Kollolanharju kuuluu Kosken-Tampereen saumamuodostumajaksoon ja käsittää luode-kaakkosuuntaisen, noin 1,6 kilometriä pitkän selänteen ja sen kaakkoispäässä deltamaisen laajentuman. Selänteen leveys on noin 200-300 m, korkeus ympäröivien peltojen tasosta runsaat 40 m ja Mallasveden pinnasta noin 60 m. Selänne on melko suoraviivainen ja sen laki pyöreähkö. Rinteillä on useita alekkaisia muinaisrantojen kulutustörmä ja tasanteita korkeustasoilla noin 130, 125-120 ja 115 m mpy.

Kasvillisuus on pääosin puolukkatyyppin kangasmetsää, joka on osin heinittynyttä. Lisäksi esiintyy puolilehtoja. Kasvistoon kuuluvat mm. kanervisara, tunturikurjenherne, häränsilmä, (harju)keltamaite, harjumasmalo, aho-suolaheinä, kultapiisku, pietaryrtti, mäkilehtoluste ja taiknamarja. Osa kasvilajeista kasvaa maa-ainesten ottamisalueella ja maantien pientareella. Haitallinen vieraslaji jättipalsami on päässyt leviämään harjun eteläosaan vanhan maa-ainesten ottamisalueen lähistölle.

Alueen kaakkoisosassa on muutamia rakennuksia, paikallistie ja sähkölinja. Lounaissivu rajoittuu valtatiehen ja luoteispää erittäin laajaan maa-ainesten ottamisalueeseen (pinta-ala noin 43 ha). Kyseinen alue on osoitettu maa-ainesten ottamiseen Isokangas-Kollolan osayleiskaavassa (EO-alue). Keskeisin osa harjuselänteestä on kuitenkin Isokangas-Kollolan osayleiskaavassa osoitettu arvokkaan luonnonympäristön alueeksi (sl-1). Kollolanharju kuuluu kokonaisuudessaan Kollolanharju A:n I luokan pohjavesialueeseen. Osa Kollolanharjusta sijoittuu Pinteleen maakunnallisesti arvokkaalle kulttuurimaisema-alueelle (Koski, 2014).

Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja erityisesti tulee huomioida maa-aineslain 3 §. Harjukasviesiintymät tulee ottaa huomioon alueen metsien käsittelyssä sekä alueen maa-aineskuoppien maisemoinnissa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty suuria muutoksia. Alueen pohjoispään valtava maa-ainesten ottamisalue on rajattu ulkopuolelle, kuten on tehty aiemmissakin rajauksissa. Toisaalta kuoppien ja maantien reunoilla kasvaa harju-lajistoa, kuten tunturikurjenhernettä ja (harju)keltamaitetta, mikä tulee huomioida kunnostustoimenpiteitä tehtäessä.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuksestävyyys	2-3
Toimenpideluokka	3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti, maisemallisesti ja biologisesti merkittävä	
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä	

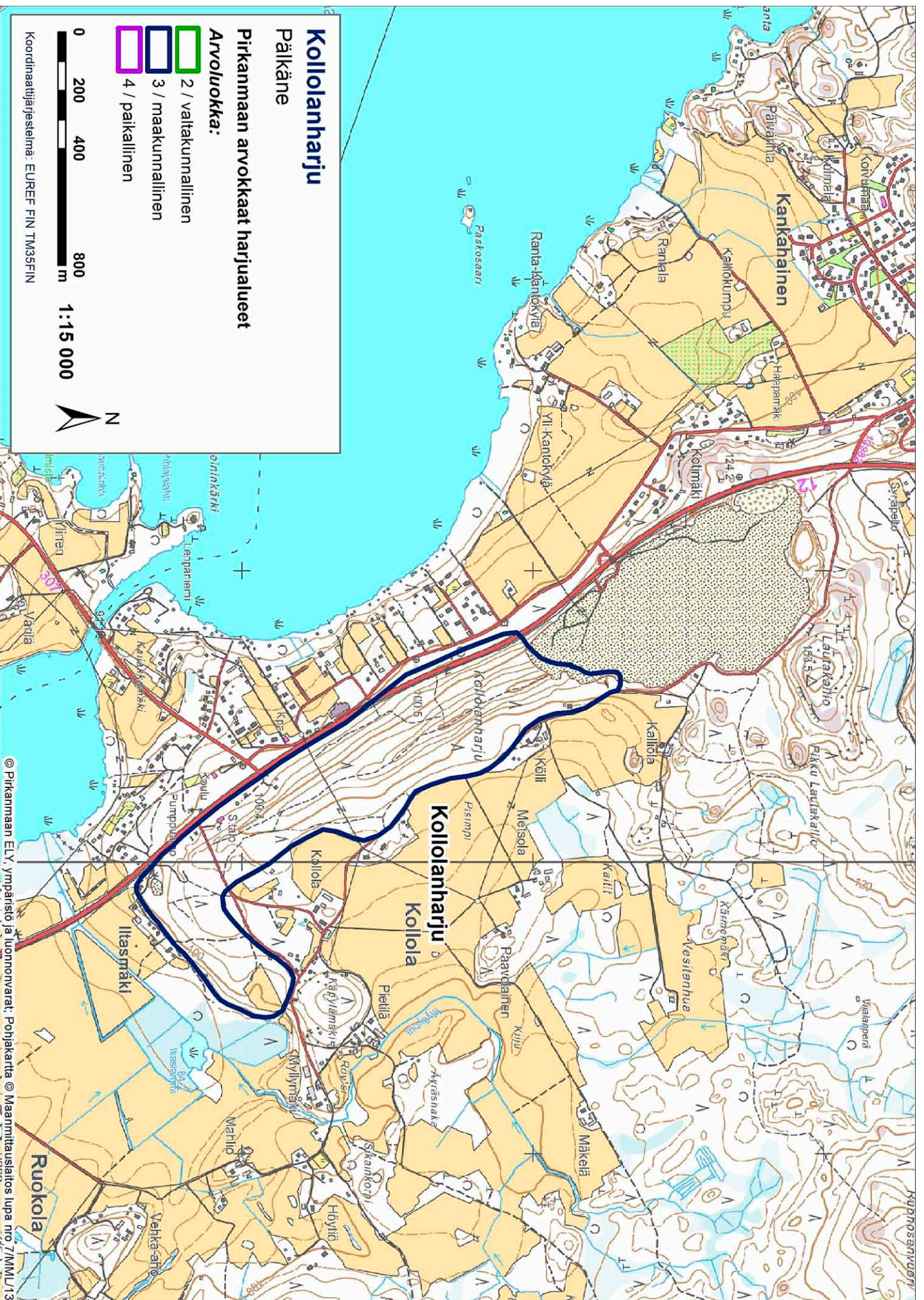
Kuva yllä vasemmalla: Kollolanharjun eteläosassa puustoon kuuluu mäntyjen lisäksi jonkin verran kuusia ja lehtipuita. Kuva: Anne Lindholm, 2013.

Kuva ylinnä oikealla: Haitallinen vieraslaji jättipalsami on löytänyt tiensä Kollolanharjun eteläosaan vanhan maa-ainesten ottamisalueen lähistölle. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva yllä oikealla: Paahdeympäristöissä viihtyvä tunturikurjenherne kuuluu Kollolanharjun kasvilajistoon. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuvat alla: Kollolanharjun pohjoispuolella sijaitsee laaja, toiminnassa oleva maa-ainesten ottamisalue, joka on rajattu arvokkaan harjualueen ulkopuolelle. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Syrjänharju-Konkinharju (Pälkäne)

Pinta-ala:	189,3 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisinä alueina Kuurunkärki-Karinkärki, Konkinharju-Karinkärki ja Syrjänharju)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (erillisinä alueina Konkinharju-Karinkärki, Syrjänharju-Pyhäjärvi ja Syrjänharju-Sikovuori) Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alueet 009 Konkinharju-Karinkärki ja 011 Syrjänharju) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (erillisinä alueina Konkinharju-Karinkärki ja Syrjänharju)

Pälkäneveden vesimaisemaan, maaseudun kulttuurimaisemaan ja pienimuotoiseen suomaismaisemaan sekä kalliomaisemaan liittyvä Syrjänharju-Konkinharju on osa luode-kaakkosuuntaista harjujaksoa ja kuuluu Kosken-Tampereen saumamuodostumavyöhykkeeseen. Syrjänharju muodostaa alueen eteläisen osan ja Konkinharju harjuniemineen pohjoisen. Alue sijoittuu saumamuodostumavyöhykkeen pohjoisreunalle ja on osa Aitoon kautta kulkevaa harjujaksoa. Rajausta käsittää lähes kahdeksan kilometrin matkalla polveilevan, Konkinharjulla varsin matalan ja kapean harjuniemen muodostaman selänteen, joka Syrjänharjulla kohoaa melko kookkaaksi ja leviää lopulta etelässä laajaksi kallioiden väliseksi sandurdeltaksi. Muodostuman lakikorkeus on noin 150 m mpy ja varsinkin Syrjänharjun rinteellä on lohkareisia muinaisrantoja.

Konkinharjulla harjuselänne on kapea, ja siinä on noin 200-400 m välein kumpu. Selänne kohoaa paikoin ympäristöstään 65 metriä ja keskellä selännettä on syvä (10 m) suppa, Lukko. Konkinharjun harjuniemeä nimitetään Karinkärjeksi, joka on 1,4 km pituinen Pälkäneveden niemi. Niemen tyven kohdalla on edustava lohkareinen rantatörmä ja terassi. Lisäksi Konkinharjun rinteellä on pitkä rantaterassi noin 1,5 m Pälkäneveden yläpuolella. Rajaukseen sisältyy lisäksi vajaan kilometrin pituinen Kuurunkärjen harjuniemi vesikannaksen erottamana Konkinharjun pohjoispuolella.

Syrjänharjun länsipuolella sijaitsee lähdepohjainen Pyhäjärvi, jonka rannalla harjuselänne on lohkareinen ja kapea. Syrjänharjulla jyrkkärinteisten rinnakkaisselänteiden välissä on useita, jopa 30 m syviä suppia. Suppien aluetta kutsutaan nimellä Lukot.

Kasvillisuus on suuressa osassa Konkinharjua melko kulttuurivaikutteista ja heinittynyttä mustikkatyyppin sekametsää. Alueen kaakkoispäässä on puolukkatyyppin sekametsää ja luoteisosassa heinittynyttä mustikkatyyppiä ja puolukkatyyppiä. Metsät ovat pääosin mäntyvaltaisia ja keski-ikäisiä, mutta kaakkoisosassa on nuorehkoa mäntymetsää ja harjun koillisrinteellä monin paikoin kuusivaltaista sekametsää. Pensaskerroksessa on pihlajaa, katajaa ja koivuntaimia sekä niukasti esiintyvänä taikinamarjaa. Kenttäkerroksessa on valtavarpuna mustikka, sekä lisäksi esiintyy puolukkaa, ahomansikkaa, kangasmaitikkaa, metsätähteä, sormisaraa ym. tavanomaisia metsäkasveja. Niemellä on myös variksenmarjakasvustoja.

Syrjänharjulla kasvillisuus on osaksi puolukkatyyppin sekametsää, osaksi lehtomaista kangasta ja kuivahkoa harjulehtoa. Puusto on osaksi komeaa tukkipuumännikköä, itäosassa tiheää mänty-kuusi-sekametsää. Pohjoisosassa puusto on harvaa männikköä. Suppien pohjilla ja paikoin varjorinteellä on tiheää kuusikkoa ja kuusivaltaista metsää. Syrjänharjun pohjoisselänteellä kasvillisuus on puolukka-mustikkatyyppiä ja alueella esiintyy varsin runsaasti puolilehtoja, mm. nuokkuhelmikkä-kevätlinnunhernetyyppejä, puolukka-lillukkatyyppiä ja varjorinteellä paikoin käenkaali-oravanmarjatyyppejä. Kasvistoon kuuluvat mm. lehtokuusama ja kataja pensaskerroksessa, sekä lillukka, metsäkurjenpolvi, sananjalka, metsävirna, kalliokieli, sinivuokko, kevätlinnunherne, nuokkuhelmikkä, metsänätkelmä ja sormisara sekä kalvassara kenttäkerroksessa. Lisäksi tavataan korpipaatsamaa ja taikinamarjaa. Myös mustakonnanmarjaa esiintyy alueella. Syrjänharjun eteläosan kasvistoon kuuluvat mm. mustakonnanmarja, sudenmarja, sinivuokko, sormisara, kalliokieli, kevätlinnunherne, nuokkuhelmikkä, ahomansikka, sarjatalvikki ja metsäruusu. Kuivimmissa selänteiden yläosissa on puolukka-kanervatyyppin aloja, joilla kasvaa sianpuolukkaa, puolukkaa ja variksenmarjaa sekä häränsilmää. Pensaskerroksessa on mm. paatsamaa, taikinamarjaa ja katajaa. Pohjakerros on enimmäkseen sammalvaltainen, kuivemmissa osissa on seinäsammalta, varjorinteillä ja painanteissa runsaasti sulkasammalta ja kerrossammalta.

Syrjänharju-Konkinharjun pohjoisosa sijoittuu Syrjänharju-Konkinharju A:n II luokan pohjavesialueelle ja eteläosa Syrjänharju-Konkinharju B:n I luokan pohjavesialueelle. Lisäksi Konkinharjun alue on Pälkäneen maakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisema-alue (Koski, 2014).

Konkinharjun niemessä on muutamia loma-asuntoa ja niille vievä tie. Kuurunkärjessä on useita loma-asuntoja sekä kaksi metsittynyttä kotitarvekuoppaa. Konkinharjulla on useita hakkuualueita ja nuoria männiköitä sekä muutamia pienehköjä kotitarveottamiseen rinnastettavia sorakuoppia. Syrjänharju on poikkeuksellisen luonnontilaisena säilynyt aarnimainen alue, jossa on pesinyt mm. pöllöjä. Alueen eteläpäässä on ampumarata. Maantie leikkaa Syrjänharjun luoteispään poikki, ja sen luoteispuolella on pieni maa-ainesten ottamisalue. Pyhäjärven rannalla on loma-asuntoja. Syrjänharjun lounaispuolella sijaitseva Sikovuori on delta, joka on kaivettu lähes kokonaan pois.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Konkinharjun alue on yhdistetty kahden aiemmin erillisinä rajatun alueen kanssa: pohjoispuolisen Kuurunkärjen ja eteläpuolisen Syrjänharjun kanssa.

Kuurunkärjen harjuniemi sijaitsee vesikannaksen erottamana Konkinharjun jatkeena, ja yhdessä alueet muodostavat luonnollisen, vesimaisemaan sijoittuvan ja kauniin maisemakokonaisuuden. Kuurunkärki on Pirkanmaan harjuluonto-rajauksessa (1990) sisällytynyt paikallisesti arvokkaaseen Kuurunkärki-Karinkärki –nimiseen alueeseen (jossa Karinkärki tarkoittaa eri aluetta kuin Konkinharjun päässä oleva Karinkärki), mutta maisemallisesti ja geologisesti alue sopii paremmin Konkinharjun jatkeeksi. Alkuperäisen Kuurunkärki-Karinkärjen toinen osa-alue eli runsaan kahden kilometrin päässä luoteessa sijaitseva Karinkärki taas jää omaksi paikallisesti arvokkaaksi alueekseen (ks. Karinkärki, paikallisesti arvokkaat alueet).

Syrjänharjun ja Konkinharjun välinen maasto edustaa vaatimattomampaa harjumaisemaa, mutta geologisen kokonaisuuden säilyttämisen kannalta on perusteltua rajata alue kokonaisuutena. Lisäksi tämä ”väliin jäävä” alue on pinta-alaltaan pieni, eikä sillä siten ole kokonaisuuden kannalta niin suurta merkitystä, että se vähentäisi muodostuman muita arvoja.

Syrjänharju-Konkinharjun alue on pääsoin säästynyt maa-ainesten ottamiselta. Ottaminen onkin keskittynyt Syrjänharjun lounaisrajan tuntumassa sijaitsevalle Sikovuoren deltalle, joka on aiemmista rajauksista poiketen jätetty nyt arvokkaan harjurajauksen ulkopuolelle. Sikovuoren geologiset ja biologiset arvot ovat tuhoutuneet.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

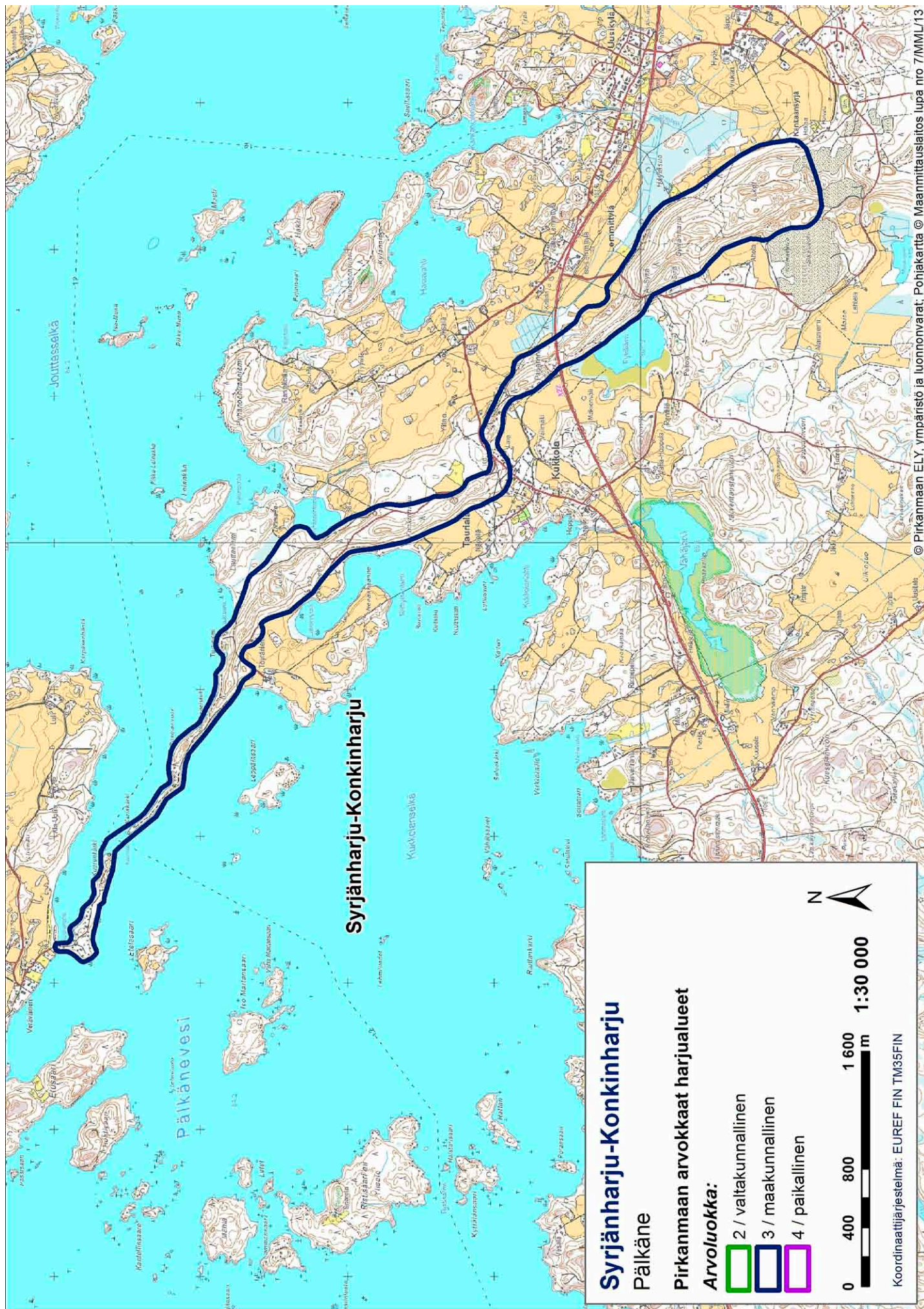
Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva
- Geologisesti jokseenkin merkittävä - merkittävä
- Maisemallisesti merkittävä
- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä

Kuva oikealla: Syrjänharju-Konkinharjulla sijaitsee muutamia pieniä kotitarveottamislouhteisia sorakuoppia, joihin kasvillisuus on jo alkanut levitä. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Suksia-Sarkanen (Pälkäne)

Pinta-ala:	72,0 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001

Kukkian vesimaisemaan liittyvä Suksia-Sarkanen sijoittuu eteläkaakko-pohjoisluodesuuntaiseen harjujaksoon ja käsittää runsaan kolmen kilometrin matkalla salmipaikoissa katkeilevan, kapeahkon selänteen, joitakin rinnakkaisharjanteita, pieniä selännelaajentumia, sivukumpuja ja –harjanteita sekä varsin monipuolista harjumetsien kasvillisuutta.

Alueen eteläosassa on noin 300 m leveä selännelaajentuma, jonka lakikorkeus on 108 m mpy, 22 m Kukkian pinnasta. Laajentuman pohjoisreunaan liittyy noin 200 m pitkä ja 20-50 m leveä, matalahko selänne harjuniemenä. Laajentuman jokseenkin tasaisen laen pohjoisreunassa on kivinen ja lohkarainen rantavalli korkeustasolla noin 100 m mpy ja pohjoisrinteellä kaksi alekkaista rantamuodostumaa, joissa on kulutustörmä ja terassi. Kasvillisuus on puolukka- ja mustikkatyypin kangasmetsää, osaksi käenkaali-mustikkatyyppejä. Kenttäkerros on muuttunut lajistokoostumukseltaan lannoituksen vaikutuksesta. Kasvistoon kuuluu mm. kevätlinnunherne.

Alueen keskiosassa on noin 1,5 km matkalla kumpuilevia, lohkaraisia selänteitä, joiden korkeudet vaihtelevat välillä 5-20 m. Rinnakkaisten selänteiden välissä on suppia ja selänteiden länsi- ja lounaisrinteillä joitakin lohkarivalleja. Rantaviivan tuntumassa on melko nuori rantapalle. Kasvillisuus on puolukkatyypin, osaksi mustikkatyypin kangasmetsää. Paikoin esiintyy kuivia tai kuivahkoja harjulehtomuunnelmia. Kenttäkerros on vahvasti metsäkastikan valtaamaa. Kasvistoon kuuluvat mm. sinivuokko, kevätlinnunherne, häränsilmä, taikinamarja ja lehtokuusama.

Alueen pohjoisosassa käsittää noin 1,3 km pitkän, 40-100 m leveän, jonkin verran kumpuilevan ja polveilevan, 5-15 m korkean ja paikoin melko jyrkkärinteisen selänteen. Muodostuma on ainekseltaan lohkarista, mutta melko ravinteikasta. Selänteen korkeimman osan lounaisrinteellä on muinaisrannan lohkarainen törmä. Harjunien keskiosassa on suppa, joka jakaa selänteen kahdeksi harjanteeksi. Kasvillisuus niemen kärkiosassa on ruohoista ja heinäistä puolukkatyyppejä, muuten pääosin harjulehtoa ja käenkaali-mustikkatyyppejä tai käenkaali-oravanmarjatyyppejä. Puusto alueen pohjoisosassa on harvennettua sekametsää, puulajeina mänty, koivu, haapa, kuusi ja lehmus. Lehmusta on alueella suhteellisen runsaana esiintymänä. Paikoin esiintyy pieniä vaahteroita, pihlajia ja katajia. Pensaskerroksessa on runsaasti pientä lehmusta, taikinamarjaa, lehtokuusamaa ja monin paikoin myös näsiää ja vaahteraa. Kenttäkerroksen lajistoon kuuluvat mm. kevätlinnunherne, sinivuokko, lehto-orvokki, kalliokieli, sudenmarja, ahomansikka, oravanmarja ja käenkaali. Niemen kärkiosassa puusto on tiheää, nuorehkoa - keski-ikäistä mäntyvaltaista sekametsää. Sarjatalvikki kasvaa niemen kärjessä ja tyvellä. Alueen pohjoiskärjessä selänteen länsirinteellä kenttäkerroksen lehtolajistoon kuuluvat mm. lehto-orvokki, imikkä, vuohenputki, sinivuokko, kevätlinnunherne ja mustakonnanmarja. Alueen pohjoisosassa Kylmälahteen saakka kuuluu valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan.

Suksia-Sarkanen sijoittuu Kukkiajärven tärkeälle lintualueelle (Pirkanmaan Lintutieteellinen yhdistys, 2014). Alue on toinen Pirkanmaan IBA-alueista eli kansainvälisesti arvokkaista lintualueista. Järvi on Pohjois-Euroopan vesikasvistoltaan edustavimpia järviä ja kasainvälisesti arvokas vesiluontokohde. Alueen merkittäviä pesimälajeja ovat mm. laulujoutsen, haapana, tukkasotka, isokoskelo, kuikka, silkkiuikku, selkälökki ja kalatiira.

Alueen eteläpuoliskossa on muutamia loma-asuntoja ja näille johtavia ajoneuvopolkuja. Pohjoispuolisko on jokseenkin luonnonmukaista harjumaisemaa selännettä pitkin vedettyä sähkölinjaa lukuun ottamatta. Alueen eteläisin kärki kuuluu Tulihaarjun II luokan pohjavesialueeseen. Suksia-Sarkanen on sijoittuu osittain Kukkiajärven Natura 2000 –alueelle.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Kasvitieteellisiltä suojeluarvoiltaan alue on valtakunnallisesti merkittävä (harjulehto). Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait.

Rajaus- ja luokitusmuutokset

Ainoa varsinaiseen rajaukseen tehty muutos on osa-alueiden yhdistäminen yhtenäiseksi rajaukseksi. Alueen luokitusta on nostettu luokasta paikallinen luokkaan maakunnallinen. Alue sisältää melko luonnontilaista maaisemaa ja sen kasvitieteelliset arvot ovat jopa valtakunnallisia (mm. harjulehdot). Pohjoisosassa on lisäksi luonnonsuojelualue ja niemiä väliset lahdet ovat Natura 2000 –aluetta. Lisäksi alue sisältää suhteellisen monimuotoista geomorfologiaa: supat, selänteet, harjuniemet ja lohkarevallit yhdistettynä vesimaisemaan.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva
- Geologisesti jokseenkin merkittävä
- Maisemallisesti ja biologisesti merkittävä
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä - merkittävä

Kuva alla: Suksia-Sarkasen harjulehdoissa kasvaa runsaasti sinivuokkoja. Kuva: Anne Lindholm 2013

Jakamakangas (Ruovesi, Tampere)

Pinta-ala:	157, 0 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke (vain Tampereen puoleinen kulma lounaisosasta)

Suomaisemaan ja osittain maaseudun kulttuurimaisemaan sekä tienvarsimaisemaan liittyvä Jakamakangas kuuluu Sisä-Suomen reunamuodostumaan. Alue käsittää selväpiirteisen reunamuodostuman, jossa on noin puoli kilometriä leveä reunatasanne, sen luoteisreunassa reunamoreeniharjanne ja tämän luoteispuolella kumpuileva proksimaalitasanne ja melko jyrkkä jääntekontaktirinne. Lisäksi koko muodostuman läpi kulkee kohtisuoraan varsin kookas sulamisvesiuoma.

Distaalipuolen tasanne on kahdessa tasossa, noin 162-163 ja 165-167 m mpy. Tasanteen itäosassa on ilmeisesti virtaavan veden kuluttama törmä noin 160 m mpy sekä joitakin rantavalleja noin 163-165 ja 165-166 m mpy. Myös korkeudella 158-160 m mpy on rantavalli. Reunamoreeniharjanne on lounas-koillisuuntainen, 5-7 m korkea ja muodostunut alueen keskiosassa kahdesta tai kolmesta rinnakkaisesta vallista. Reunamoreeniharjanteen luoteissivulla on noin 25 m korkea proksimaalirinne. Roomiojan noin kilometrin pituinen, 50-100 m leveä ja noin kymmenen metriä syvä sulamisvesiuoma lienee muodostunut melko pian jäätikön vetäytymisen jälkeen, joskin virtaava vesi on saattanut muotoilla sitä myöhemminkin. Pääuomaan liittyy useita pienempiä, raviinimaisia uomia. Proksimaalirinteen tyvellä on useita lähteitä korpiympäristössä.

Kasvillisuus on tasanneosilla puolukka- ja kanervatyypin männikkökangasta ja kenttäkerroksen valtalajit ovat puolukka, kanerva ja variksenmarja. Lisäksi esiintyy paikoin runsaastikin mustikkaa ja kangasmaitikkaa sekä pieninä laikkuina jäkälää. Kasvillisuus on paikoin heinittynyttä. Moreenivyöhyke on mustikkatyypin kuusivaltaista sekametsää ja proksimaalirinteen tyvellä kangaskorpea ja lähteikköistä korpea.

Alueella on jonkin verran ajoneuvopolkua ja taimikkoaloja sekä muutamia pieniä ja suhteellisen matalia maa-ainesten ottamisalueita. Keskellä muodostumaa sijaitseva pieni kuoppa on yhä käytössä, muut enemmän tai vähemmän metsittyneitä tai metsittymässä.

Alue sijaitsee Jakamakangas pohjoisen II luokan pohjavesialueella. Alueen reunamoreeniharjanne on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi (luokka 3) reunamoreeniselänteeksi (Mäkinen ym., 2007).

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen monet arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa on maa-aineslaki (erityisesti 3 §).

Rajausta- ja luokitusmuutokset

Alueen rajausta on jonkin verran laajennettu kattamaan muodostuman pohjoispuoliset lähteikköalueet, joiden vesitalouteen muodostuman pohjavedellä on vaikutusta. Alueen luokitus on nostettu paikallisesta arvoluokasta maakunnalliseen. Alue muodostaa monipuolisen geomorfologisen kokonaisuuden, johon sisältyy reunamoreeniselänne, rantavalleja, lähteitä, sulamisvesiuoma ja deltamainen tasanne. Se myös sijaitsee Sisä-Suomen reunamuodostumavyöhykkeessä. Lisäksi luokitusmuutosta puoltaa se, että alueella sijaitseva reunamoreeniselänne on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi. Alue on myös säilynyt poikkeuksellisen luonnonmaisana, sillä kotitarveottamisalueisiin rinnastettavat maa-ainesten ottamisalueet ovat pieniä ja matalia ja osin jo metsittyneitäkin.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään erottuva

- Geologisesti merkittävä

- Maisemallisesti, biologisesti ja moninaiskäytön kannalta jokseenkin merkittävä

Kuva ylinnä vasemmalla: Näkymä kohti luodetta reunamoreeniselän-
teeltä kuvattuna.

Kuva keskellä vasemmalla: Muodostuman pohjoispuolella sijaitsee
useita lähteitä korpimaisessa ympäristössä.

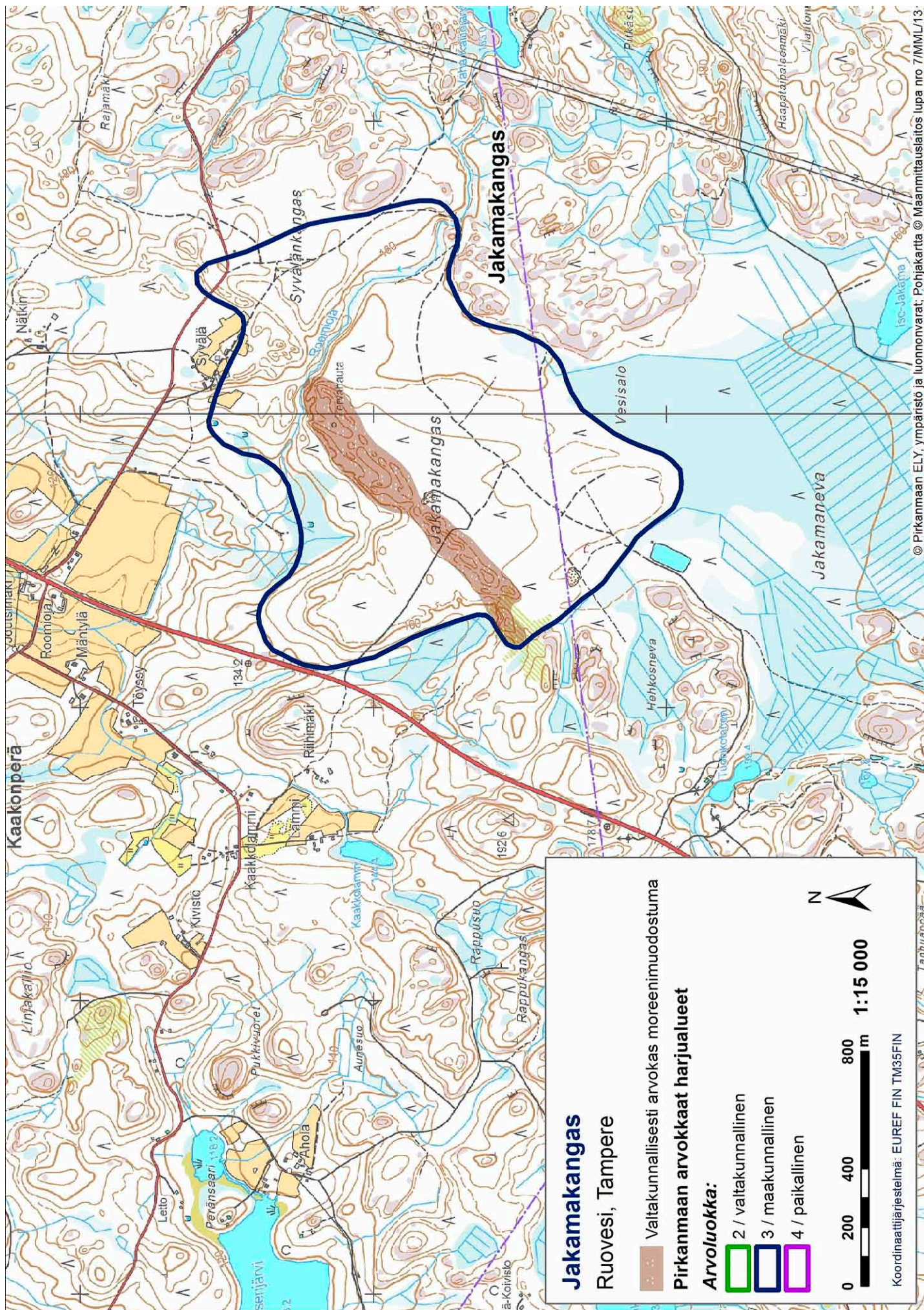
Kuva alinna vasemmalla: Roominojan sulamisvesiuoman sammalpeit-
teinen varjorinne on jyrkkä.

Kuvat Anne Lindholm, 2013

Kuva ylhäällä oikealla: Jakamakankaan mäntykangasmetsää.

Kuva alhaalla oikealla: Roominojan vanhan sulamisvesiuoman pohjalla
virtaa nykyisin puro.

Särkikangas (Ruovesi)

Pinta-ala:	680,0 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 016 Särkikangas) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Siikanevan suomaismaan, osaksi kallioperäkohoumiin ja osaksi myös maaseudun kulttuurimaismaan liittyvä, Sisä-Suomen reunamuodostumaan kuuluva Särkikangas käsittää pääosan suuresta sandurdeltasta, sekä sen luoteis- ja pohjoisreunan moreeniharjannevyöhykkeen, proksimaalikumpuja ja –harjanteita sekä pieniä proksimaaliharjuselänteitä. Lisäksi alue käsittää runsaasti sulamisvesiuomia ja alkuperäisiä sanduruomia tasaneosalla sekä myöhemmin muodostuneita raviineja.

Tasanne on korkeudella 170-175 m mpy ja paikoin 4-5 rinnakkaisesta vallista koostuva reunamoreenivyöhyke kohoo sen pinnasta 5-10 m. Korkeimpien reunaharjanteiden ja –kumpareiden laet ovat 180-183 m mpy. Muodostuman luoteisrinne on 10-15 m korkea ja näyttää polveilevan mannerjäätikön reunan pienten kielekkeiden mukaisesti. Luoteisosassa on myös suppia. Proksimaalirinteen tyvi on kauttaaltaan soistunut ja siinä on useita lähteitä korpiympäristössä. Särkikankaan on päätelty kerrostuneen sandurdeltana eli kankaan korkeimmat lakisosat ovat sijainneet veden koskemattomalla alueella. Särkikankaan hiekkakerrosten paksuudet ovat paikoin jopa 30 metriä, mutta lajittuneen aineksen kerrospaksuudet ohenevat kohti muodostuman distaaliosia. Lajittuneen hienoaineksen kerrokset jatkunevat pitkälle Siikanevan alle.

Kasvillisuus on tasanneosalla kanervatyypin ja paikoin puolukkatyypin mäntymetsää, suureksi osaksi nuorta metsää tai taimikkoa. Moreenivyöhykkeellä on pääosin mustikkatyypin kuusi-mänty-sekametsää ja proksimaalirinteellä mustikkatyypin kuusivaltaista sekametsää.

Suurin osa alueesta sijaitsee Särkikangas-Välikankaan II luokan pohjavesialueella. Alueen läpi kulkee metsätie, keskiosissa on kotitarvekäyttöön rinnastettava maa-ainesten ottamisalue ja lisäksi alueella on runsaasti ajoneuvopolkuja. Alueen yli kulkee suurjännitelinja ja lisäksi alueella on muutamia avohakkuu- ja taimikkoaloja. Alueen länsipuolella sijaitsee Pikkunevan valtakunnallisesti merkittäväksi (luokka 4) luokiteltu reunamoreenieläanne.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajausta on muokattu niin, että muodostuman eteläosa (deltan distaaliosa) rajataan kokonaisuudessaan mukaan. Perusteena on alueen geologisen kokonaisuuden säilyminen, muodostuman suuri koko ja geologinen merkittävyys. Lisäksi alue on kokoonsa nähden poikkeuksellisen luonnontilainen ja muodostuman pohjavedellä on merkitystä alueen eteläpuolisen, suojellun Siikanevan vesitalouden kannalta.

Arvoluokitukset

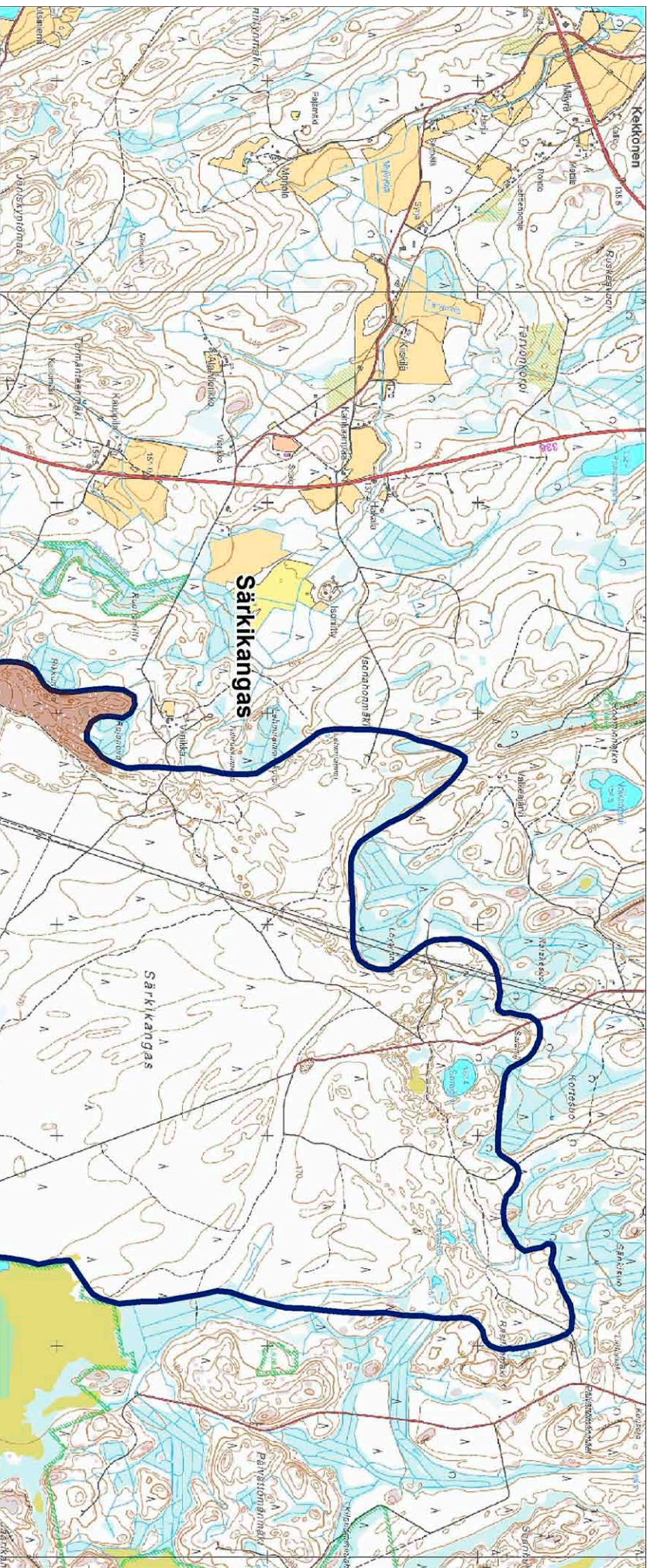
Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskestävyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään erottuva	
- Geologisesti erittäin merkittävä	
- Maisemallisesti, biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä	

Kuva yllä: Särkikankaalla laakeaa kangasmetsää riittää lähes silmäkantamattomin. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuvat alla: Särkikankaan kumpuilevaa sandurmaastoa. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Särkikangas

Ruovesi

Valtakunnallisesti arvokas moreenimuodostuma

Pirkannaan arvokkaat harjualueet

Arvoluokka:

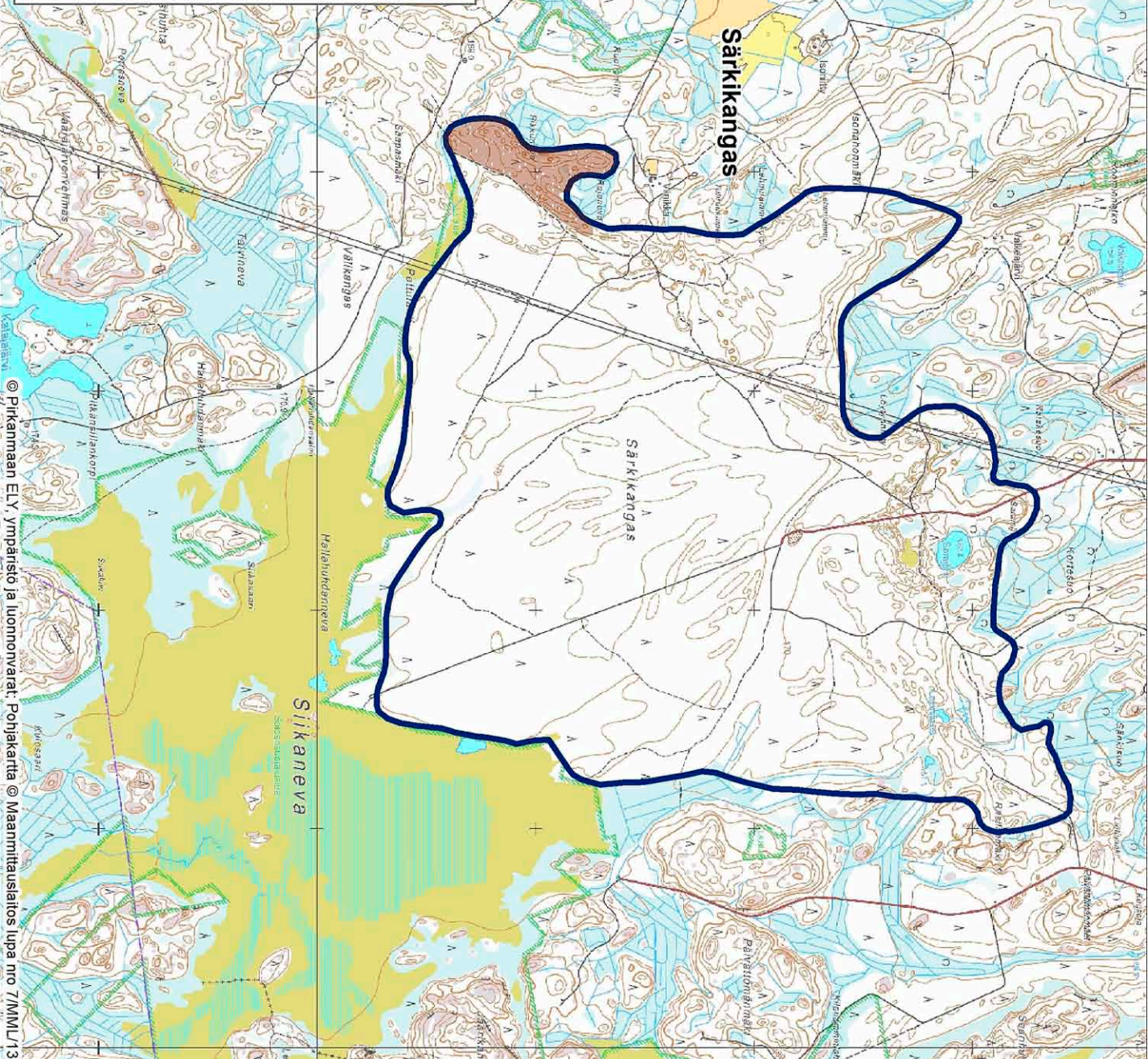
- 2 / valtakunnallinen
- 3 / maakunnallinen
- 4 / paikallinen

0 250 500 1 000
m

1:25 000

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Siikakangas (Ruovesi)

Pinta-ala: 570,1 ha

Alkuperäinen rajausta: Aluetta ei ole rajattu aiemmin

Suomaisemaan, tienvarsimaisemaan ja Natura 2000 –alueeseen liittyvä Siikakangas kuuluu Sisä-Suomen reu-namuodostumaan ja sijaitsee sen itäisen ja läntisen kaaren yhtymäkohdassa. Siikakangas on Pirkanmaan suu-rin sandurdelta, jonka proksimaaliossa luoteessa on ulottunut muinaisen Itämeren pinnan yläpuolelle. Muodostu-man pinnalla on jäätikön sulamisvesien aiheuttamia matalia sulamisvesiuomia. Siikakankaan proksimaaliosassa (sandur-osa) muodostuman pinnalla on kumpu-kuoppamaastoa. Proksimaaliosassa on myös vallimaisia mo-reenimuodostumia, jotka ovat mahdollisesti muodostuneet jäätikön uudelleenetenemisen seurauksena. Rajauk-sen pohjoisreunalla muodostuman lakikorkeus on noin 170-175 m mpy.

Muodostuman luoteisosassa aines on soravaltaista ja sen seassa on kiviä. Keski- ja eteläosan aines on pää-asiaassa hiekkaa ja se hienonee kohti distaaliosaa eli kohti kaakkoa. Lajittuneen aineksen kerrokset jatkuvat vielä pitkälle Siikanevan suon alle. Siikakankaan syöttöharjuina ovat toimineet Ruoveden harjujakso ja Jäminginselän pohjasta Jäminkipohjan kohdalla nouseva harjujakso. Siikakangasta ympäröivät suot ja kallio-moreenimastot ja muodostuman länsipuolella on valtakunnallisesti arvokkaaksi (luokka 3) luokiteltu Notkosillanmäen reu-namoree-niselänne (Mäkinen ym. 2007).

Alueen kasvillisuus on melko tyyppillistä mäntykangasta, jossa paikoin esiintyy pieniä kuusia alikasvoksena. Kenttäkerroksessa kasvaa puolukkaa ja kanervaa ja pohjakerros on sammalvaltainen, joskin paikoin esiintyy jäkäliä laikkuina.

Rajatus harjualueen pohjoisosa kuuluu Siikakankaan tärkeään lintualueeseen (Pirkanmaan Lintutieteellinen yhdistys, 2014). Alue kuuluu Pirkanmaan tärkeimpiin kehrääjän ja kangaskiurun esiintymisalueisiin.

Alue sijoittuu Siikakankaan II luokan pohjavesialueelle. Muodostumalla ja sen pohjavedellä on suurehko vai-kutus ympäristöönsä, sillä pohjavettä purkautuu etenkin muodostuman itä-koillisreunalla lähteistä (mm. Ryövä-rinkuoppa ja Näkäristönnevan lähteet). Pohjavettä myös tihkuu ympäröiville soille.

Siikakankaalla sijaitsee vanha lentokenttä, jota käytetään puolustusvoimien varastoalueena. Alueen etelä-osassa sijaitsee useita puolustusvoimien rakennuksia. Siikakankaan keskiosissa harjoitetaan laajamittaista maa-ainesten ottamista. Alueella ei ole yleis- tai asemakaavaa ja Pirkanmaan 1. maakuntakaavaan alue on merkitty puolustusvoimien alueeksi (EP).

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa alueen käytön ohjaamisessa on maa-aineslaki.

Rajausperusteet

Siikakangas on kooltaan erittäin laaja ja geologisesti merkittävä, mutta luonnontilaisuudessa on paikoin suuria puutteita (laajat ja käytössä olevat maa-ainesten ottamisalueet muodostuman keski- ja pohjoisosassa), minkä vuoksi kyseiset alueet on jouduttu jättämään rajauksen ulkopuolelle. Muodostuma erottuu selvästi ympäris-töstään ja sen pinnalla on pienipiirteisiä muotoja, kuten rantavalleja ja dyynejä. Muodostumasta on nyt rajattu sen etelä- ja keskiosaosa, jossa maa-ainesten ottamista ei vielä ole tai josta ottotoiminta on loppunut. Alueella sijaitsee puolustusvoimien varastoalueita, mutta ne eivät ole maisemallisesti yhtä suuri häiritsejä kuin maa-ainesten ottamisalueet. Alueen luokitukseksi tulee maakunnallisesti arvokas, vaikka maisemassa ja luonnonti-laisuudessa onkin paikoin puutteita. Alue on kuitenkin geologisesti erittäin arvokas ja sillä on merkitystä myös lähiympäristönsä kannalta (Siikanevan suoalue ja Natura 2000-alue). Lisäksi alueella on virkistyskäyttöarvoja.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 3

- Ympäristöstään selkeästi erottuva
- Geologisesti erittäin merkittävä
- Maisemallisesti ja monikäytön kannalta merkittävä
- Biologisesti jokseenkin merkittävä

Kuva yllä: Siikakankaan deltan laakeaa distaaliosaa ja sillä kasvavaa mäntykangasmetsää.

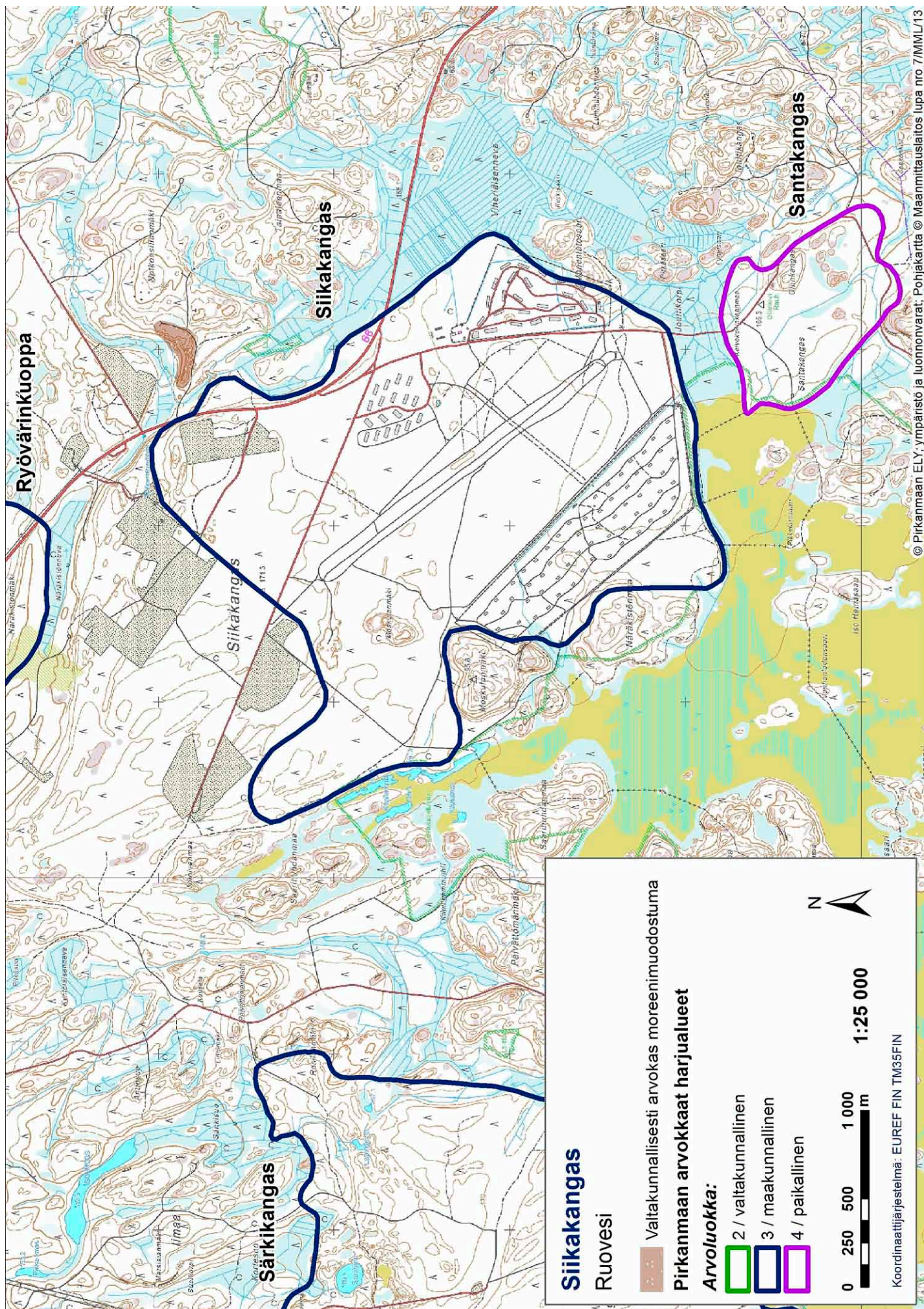
Kuvat: Anne Lindholm, 2013

Kuva yllä: Kenttäkerroksessa esiintyy paikoin runsaasti kanervaa.

Kuva yllä: Matala moreeniselänne Siikakankaan arvokkaan harjualueen pohjoisosassa.

Selkeenvuori (Ruovesi)

Pinta-ala:	259,8 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 013 Selkeenvuori) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maaseudun kulttuurimaisemaan, vesimaisemaan ja maanteiden maisema-alueeseen liittyvä Selkeenvuori sijaitsee Sisä-Suomen reunamuodostuman proksimaalivyöhykkeessä ja siihen liittyvässä harjujaksossa. Alue käsittää hiekkavaltaisen, reunamuodostuman kaltaisen muodostuman, jonka länsirinne on varsin jyrkkä ja korkea. Laki on melko tasainen, suppien ja sulamisvesiuomien kuvioittama ja itärinne loivahko. Muodostuman pituus on noin kaksi kilometriä ja noin kilometrin. Muodostuman lakikorkeus on 170-175 m mpy ja se nousee noin 80 m länsipuolisen Paloveden Ohrionselän pinnasta. Noin 30 m korkean länsirinteen puolivälissä on muinaisrannan pienehkö terassi ja alempana törmä ja rantavalli. Länsirinteellä on useita proksimaaliuman tyyppisiä sulamisvesiuomia ja muodostuman pohjoisosan tasanteella luode-kaakkosuuntaisia sulamisvesiuomia. Itärinteellä on useita lähteitä.

Alue rajoittuu suurelta osin kallio-moreenimaastoon. Kasvillisuus on alueen eteläpuoliskossa mustikka- ja puolukkatyyppin pääosin kuusivaltaista sekametsää, ja pohjoisosassa melko laajalti taimikkoa. Länsirinteellä maantien varressa on kaksi kotitarveottamisaluetta. Lisäksi alueen läpi kulkee metsätie ja metsänhakkuiden yhteydessä on tehty ajoneuvopolkua. Alue sijoittuu Selkeenvuoren II luokan pohjavesialueelle. Alueen länsirinne kuuluu Ruoveden reitin valtakunnallisesti arvokkaisiin kulttuurimaisemiin (Koski, 2014).

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

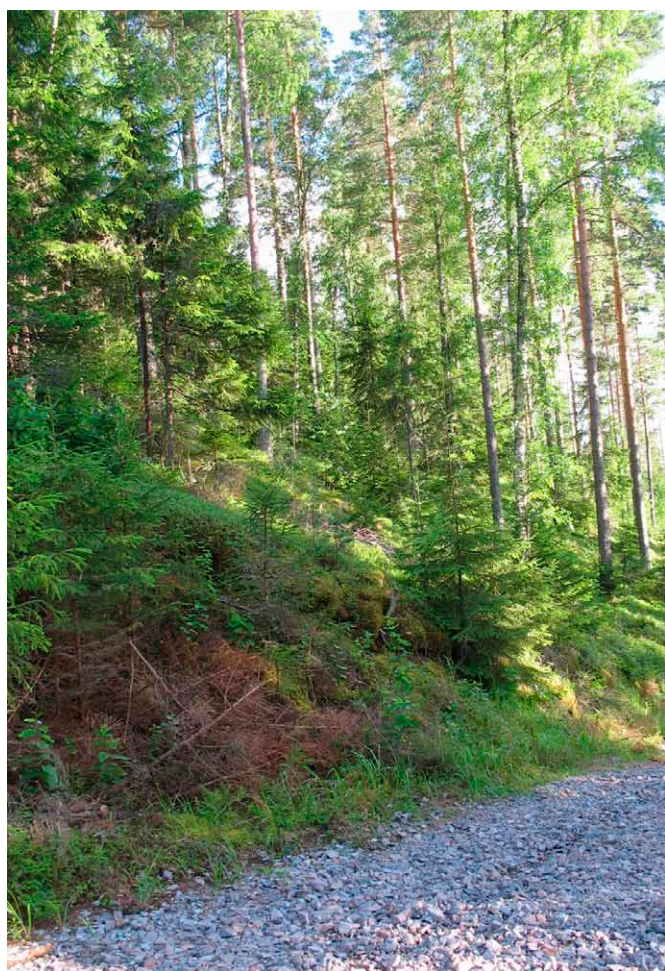
Rajausmuutokset

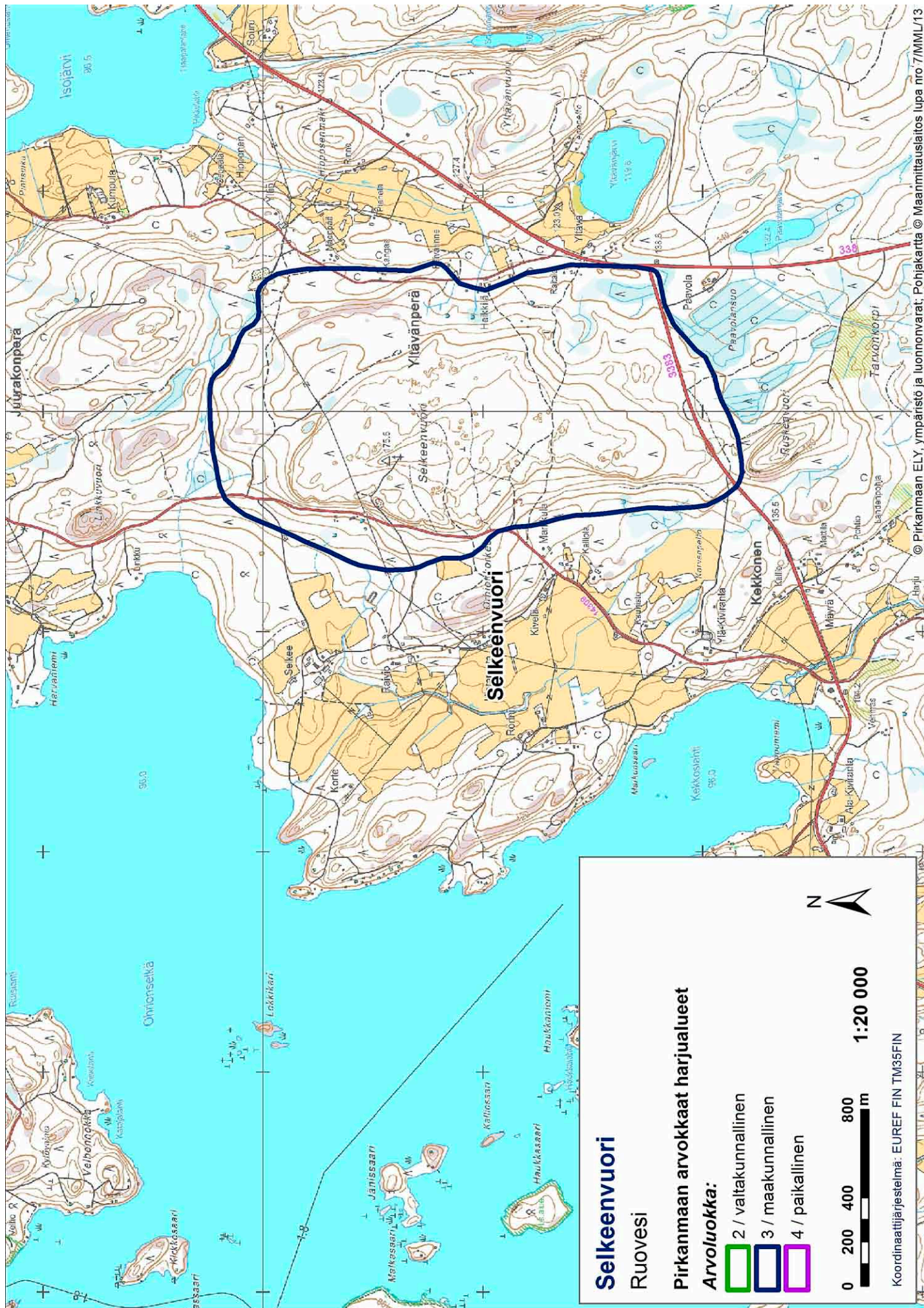
Rajausta on laajennettu alueen itäosasta, jossa mukaan on rajattu mm. lähteitä. Itäosan rajausta mukailee Pirkanmaan liiton (2008) tekemää kokonaisuuden kannalta arvokkaan alueen rajausta. Varsinainen maankäyttö alueella ei ole oleellisesti muuttunut, joten suuria tarpeita rajauksen muuttamiselle ei ole.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	2
Kulutuskkestävyys	2-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä	

Kuva oikealla: Selkeenvuoren jyrkkää länsirinnettä. Kuva: Anne Lindholm, 2014

Ryövärinkuoppa (Ruovesi)

Pinta-ala:	97,6 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 015 Ryövärinkuoppa) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maantien maisema-alueeseen liittyvä ja Sisä-Suomen reunamuodostumaan kuuluva, Siikakankaan pohjoispuolella sijaitseva Ryövärinkuoppa käsittää reunamuodostumaan liittyvän harjujakson jatkeella sijaitsevan, loivahkomuotoisen selänteen, reunatasanteita sekä tasanteeseen uurtuneen purolaakson ja siihen liittyvän lähteikköpainanteen.

Alueen lounaispuoliskon Näräkistönmäki on noin kilometrin pituinen, 100-200 m levyinen ja pyöreähkölakinen sekä koillisrinteeltään noin 20 m korkea ja lounaisrinteeltään noin 10 m korkea selänne. Sen lakikorkeus on noin 163 m mpy. Selänteen suunta on itä-kaakko – länsi-luode. Se kuuluu reunamuodostumaan luoteesta liittyvän harjujakson kohdalla reunamuodostumassa olevaan sandur- ja harjannemaastoon. Alueen koillispuoliskossa on reunamuodostumatasannetta 135-140 m mpy. Tasanteessa on noin 10 m syvä, ilmeisesti esiin purkautuvan pohjaveden syövyttämä, jyrkkärintainen ja säännöllisen pyöreämuotoinen suppa, Ryövärinkuoppa, jonka pohjalla on suurikokoinen lähde. Koillisreunalla on lähes kilometrin pituinen, 50-100 m leveä ja noin 5-7 m syvä purolaakso.

Kasvillisuus on pääosin puolukkatyyppin mäntykangasmetsää, harjanteen karuimmissa osissa kanervatyyppiä. Luonnonsuojelualueen pohjoispuolisko on normaalia, talouskäytössä ollut puolukkatyyppin mäntymetsää, jossa on runsas alikasvoskuusikko. Valtavarpu on puolukka, mustikkaa esiintyy melko runsaasti ja lisäksi kuivemmillä kohdilla kanervaa ja variksenmarjaa. Lähteikköalueella on lähdekorpea, jonka kasvistoon kuuluvat mm. lehtotähtimö, purolitukka, linnunsilmä, lehtopalsami, korpinurmikka, lehtotesma sekä lähteissä ja lähdepuroissa kasvavina useita maksasammalia sekä näkinsammalta.

Alueen luoteiskulma sijoittuu Jäminkipohjan I luokan pohjavesialueelle ja loput alueesta Siikakankaan II luokan pohjavesialueelle. Alueen läpi kulkee valtatie 66, jossa on Ryövärinkuopan kohdalla pysäköintilevennys. Ryövärinkuopan ympäristössä on lyhyt luontopolku, joka laskeutuu myös Ryövärinkuoppaan. Lisäksi alueella on yksi metsätie sekä hakkuualoja.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä merkittäviä luononesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty merkittäviä muutoksia. Rajaus noudattelee alkuperäistä rajausta (Pirkanmaan harjuluonto, 1990), jossa mukaan on rajattu lähteen ympäristöä, mm. Näräkistönmäki. Pirkanmaan liiton rajauksessa (2008) erittäin arvokkaaksi on luokiteltu vain lähde, mutta geologisen ja geomorfologisen kokonaisuuden monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta on perusteltua rajata hieman laajempi alue.

Kuuroharju-Tuomelanharjun paikallisesti arvokas harjualue sijaitsee lähimmillään noin 200 m päässä Ryövärinkuopan luoteisrajasta, mutta alueiden yhdistäminen kokonaisuudeksi ei ole perusteltua erilaisten arvojen vuoksi. Lisäksi rajausten välisellä alueella on toiminnassa oleva maa-ainesten ottamisalue ja Kuuroharju-Tuomelanharjulla on myös aktiivista ottamistoimintaa, mikä laskee alueen arvoa, kun taas Ryövärinkuopan ympäristö on säilynyt luonnontilaisena.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 1-3

Toimenpideluokka 2-3

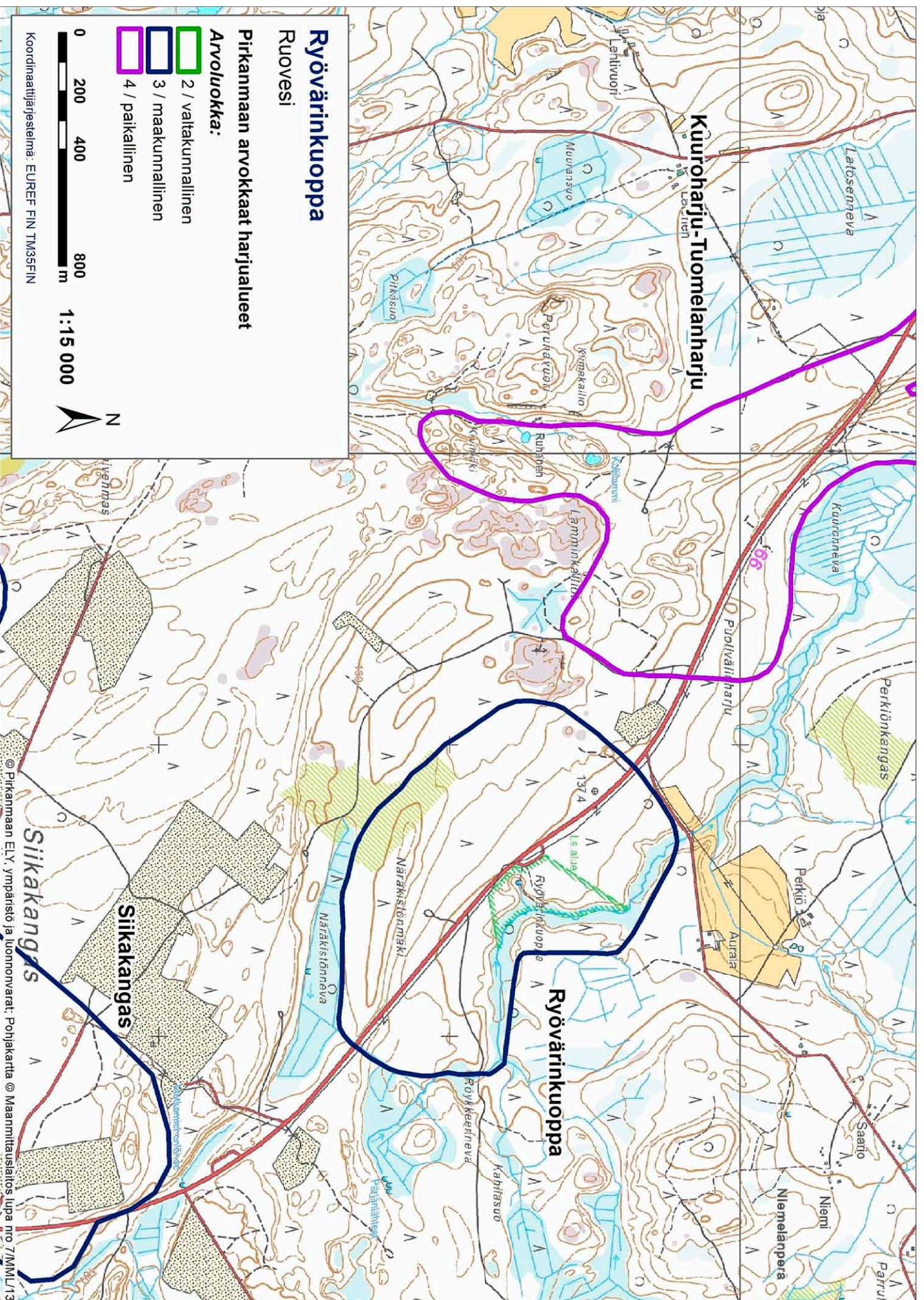
- Ympäristöstään erottuva
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä
- Biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla: Ryövärinkuopan pohjalta purkautuu suurikokoisesta lähdeestä pohjavettä. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla vasemmalla: Ryövärinkuoppaa ympäröivällä alueella kasvillisuus on tyypillistä puolukkatyyppin mäntymetsää, jossa on nuorehkoja kuusia alikasvoksena. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla oikealla: Alueella kulkee lyhyt luontopolku, joka laskeutuu myös Ryövärinkuopan pohjalle, jossa kasvillisuus on lähdekorpityypistä. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kattilakuopat-Huilahdenharju (Ruovesi)

Pinta-ala:	277,8 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisinä alueina Huilahdenharju ja Kattilakuopat-Huilahti)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 014 Kattilakuopat-Huilahti) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008 (Kattilakuopat-Huilahti)

Tienvarsimaisemaan, maaseudun kulttuurimaisemaan ja pohjoispäästään vesimaisemaan liittyvä Kattilakuopat-Huilahdenharju kuuluu kaakko-luodesuuntaiseen harjujaksoon ja käsittää suurehkon selänteen, varsin edustavan suppajonon sekä selänteen rinteillä useita muinaisrantoja. Jakson pääselänne on noin neljä kilometriä pitkä, 100-150 m leveä, alueen kaakkoisosassa 25-30 m korkea ja luoteisosassa 15-20 m korkea. Alueen pohjoisosassa Huilahdenharjun alueella selänne kohoaa yli 40 m Tarjanneveden Huilahden pinnasta.

Kattilakuoppien suppajonon länsipuolitse haarautuu noin 800 m pitkä, 100-150 m leveä, jonkin verran kumpuileva rinnakkaiselänne. Selänteet ovat paikoin tasalakisia, kapeimmista osistaan kapeahko-pyöreälakisia ja paikoin lohkaraisia. Suurin lakikorkeus on 160-163 m mpy. Kattilakuoppien suppajono on noin puoli kilometriä pitkä, sata metriä leveä ja 20-30 m syvä. Rinteet ovat varsin jyrkät. Selänteen rinteillä on muinaisrantojen pieniä terasseja tai kivivalleja tasolla 145-140 m mpy sekä lohkarainen törmä ja sen alapuolinen tasanne 130-135 m mpy. Koillisrinteen tyvellä on suurehkoja rantalohkareita. Huilahdenharjun rinteessä on muinaisrannan kulutus-törmä ja terassi noin 125 m mpy ja 120 m mpy.

Kasvillisuus on suurimmaksi osaksi puolukkatyyppin kangasmetsää, kuivimmilla valorinteillä kanervatyyppejä laajahkoine sianpuolukkalaikkuineen. Varjorinteellä varsinkin rinteiden alaosissa on myös mustikkatyyppin sekametsää. Itä- ja koillisrinteellä on useita metsävirnakasvustoja. Pohjoisosassa harjun laella esiintyy myös paikoin variksenmarjaa.

Kattilakuoppien ympäristössä on kaksi vanhaa maa-ainesten ottamisaluetta. Molemmilla alueilla muodostumaa on kaivettu noin 200 metrin matkalta. Alueen eteläkärki rajoittuu toiminnassa olevaan maa-ainesten ottamisalueeseen. Luoteisosassa on kaksi vanhaa kotitarveottamisaluetta ja alueen poikki kulkee sähkölinja. Lisäksi alueella on jonkin verran pienehköjä taimikko- ja avohakkuualoja. Länsireunastaan alue rajoittuu maantiehen Huilahdenharjun kohdalla.

Alue sijoittuu pääosin Nuottiharju A:n I luokan pohjavesialueelle, jolla sijaitsee Huiskanlähteen vedenottamo. Eteläosa on Nuottiharju B:n II luokan pohjavesialuetta.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä erikoisia luonnon-esiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausta- ja luokitusmuutokset

Harjualue on aiemmin rajattu kahtena erillisenä kohteena, joista Huilahdenharju on luokiteltu paikallisesti arvokkaaksi ja Kattilakuopat-Huilahti maakunnallisesti arvokkaaksi. Alueiden väliin ei ole jäänyt rajaamatonta harjualuetta. Uudessa rajauksessa alueet on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi ja arvoluokaksi on määritetty maakunnallisesti arvokas. Perusteina yhdistämiselle ovat erityisesti geologisen kokonaisuuden säilyttäminen ja alueiden yhdistämisen myötä kasvava geomorfologinen monimuotoisuus. Huilahdenharjun selänne kohoaa selkeästi ympäristöstään ja selänteeltä avautuvat kauniit näkymät Huilahden järvelle. Huilahdenharjun selänne on myös pääosin luonnontilainen ja se muodostaa luonnollisen jatkeen Kattilakuopat-Huilahden harjumuodostumalle.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 1-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva
- Geologisesti jokseenkin merkittävä
- Maisemallisesti merkittävä
- Biologisesti jossakin määrin merkittävä
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä

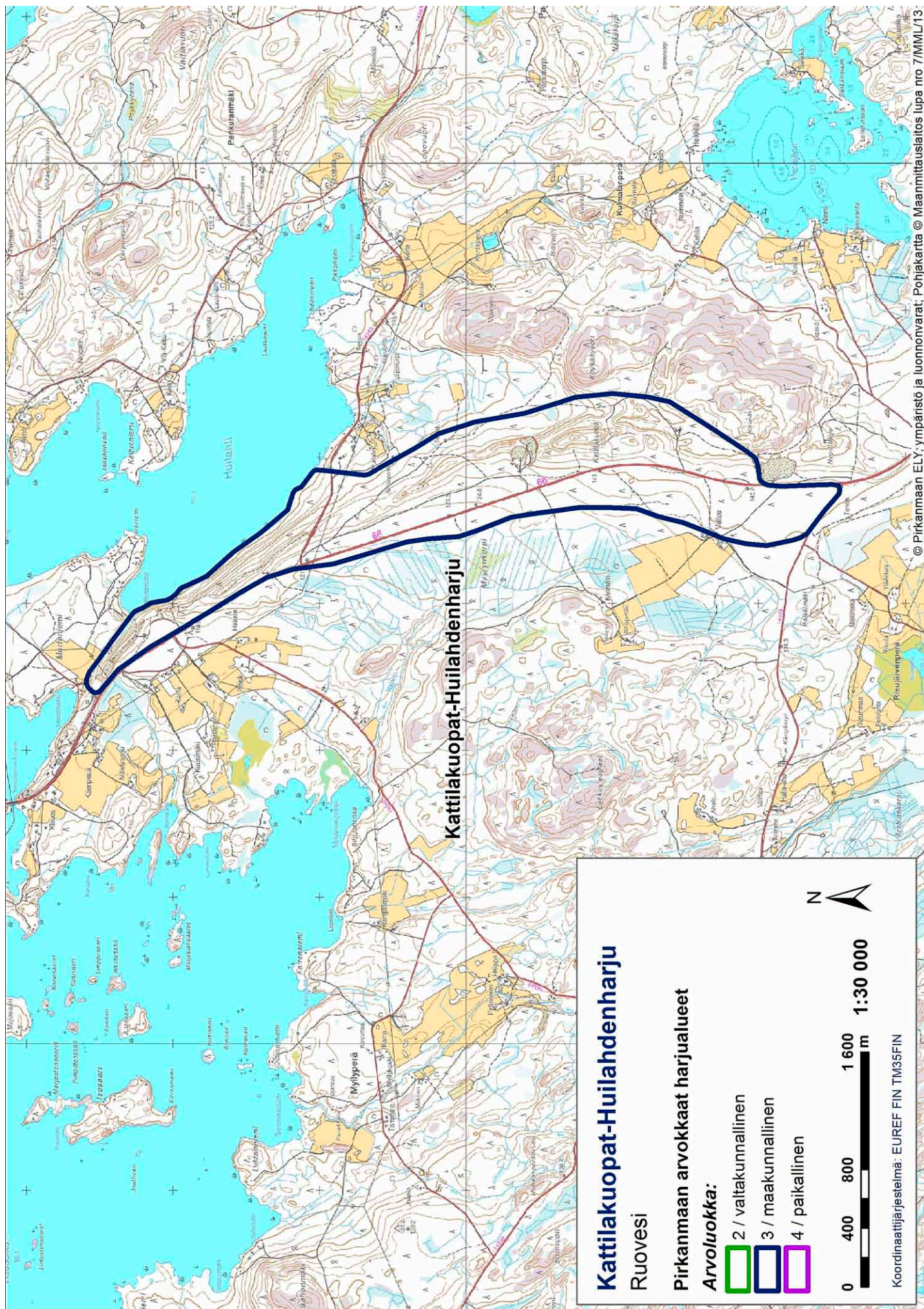
Kuva yllä: Kattilakuoppien suppajonon pohjoispäässä on tehty metsänhakkuita, ja suppa erottuu erityisen hyvin ympäristöstään.
Kuva: Anne Lindholm, 2014

Kuva alla vasemmalla: Kattilakuopat-Huilahdenharjun kasvillisuus on suurimmaksi osaksi puolukkatyyppin mäntykangasmaetsää. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla oikealla: Huilahdenharjun alueella harjuselänne on kapea ja jyrkkärinteinen. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Pyynikki (Tampere)

Pinta-ala:	66,7 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Tampereen keskustan kulttuurimaisemaan, vesimaisemaan ja liikenneväylien maisema-alueeseen liittyvä Pyynikki kuuluu Tampereen saumamuodostumajaksoon ja on merkittävä osa yhtenäistä, yli 200 kilometriä pitkää saumaharjajaksoa, joka alkaa Salpausselältä ja jatkuu Kankaanpäähän asti.

Pyynikki käsittää pääosan suuresta, osittain kallioperäkohouman sivulle kerrostuneesta saumamuodostumaselänteestä. Lähes luode-kaakkosuuntaisen selänteen pituus on noin 1,6 km, leveys 200-500 m ja korkeus viereisten järvien pinnasta noin 75 m (lakikorkeus 162 m mpy). Rinteet ovat hyvin jyrkät ja niillä on useita muinaisrantojen terasseja ja valleja. Yoldiamerivaiheen rantatörmien tyvet ovat korkeustasoilla 124, 139 ja 144 m mpy (Mäkinen, ym. 2011). Lisäksi näkötorista luoteeseen sijaitsevassa rinteessä on kymmenkunta rantavallia korkeuksilla 120-140 m mpy. Ancyliusjärvivaihetta edustava rantatörmä sijaitsee noin 117 m mpy. Lisäksi Pyynikkiin kuuluu moreeniselänne. Harjun ydinosaan aines koostuu pääosin lajittuneesta hiekasta, sorasta ja kivistä. Lievealueilla aines on rantavoimien huuhtomaa hiekkaa ja hienoa hiekkaa.

Alueen puusto on vanhaa, kookasta hongikkoa, rinteiden alaosissa paikoin kuusivaltaista sekametsää. Lisäksi alueella kasvaa vaahteroita, koivuja, tuomia ja harmaaleppiä sekä pihlajia, jotka ovat levinneet merkittäväksi aluskasvillisuudeksi mäntyjen alle. Metsät on hoidettu sangen kauan puistometsinä. Selänteen lounaisrinne on suurimmaksi osaksi puolukkatyyppin kangasta, joka on kulttuurivaikutteista ja runsaasti heinittynyttä. Alueen lounaiskulmassa esiintyy mustikkatyyppiä ja käenkaali-mustikkatyyppiä. Koillisrinne on pääosin heinittynyttä mustikkatyyppin kangasta. Lisäksi paikoin on nurmi- ja niittyaloja. Männikköä on myös paikoin varovasti istutettu. Kasvistoon kuuluvat mm. häränsilmä, kalliokieli ja sianpuolukka. Lisäksi kasvillisuustietojen mukaan (Kääntönen 1973 sit. Heikkinen & Toivonen 1988) hiettaorvokki esiintyy niukkana alueella, samoin tavataan suomenpihlaja, terttuselja ja pähkinäpensas (kaksi pensasta).

Harjumännikön elinvoimaa heikentää virkistyskäytöstä johtuva pintakasvillisuuden kuluminen, jonka seurauksena puiden juuret ovat paljastuneet ja kuluneet. Suomen Akatemian rahoittamassa kaupunkiekologian tutkimushanke Ecoplanissa on tutkittu harjujen etelärinteiden kasvillisuuden muuttumista ja mukana on ollut koealueita myös Pyynikiltä (Pirkanmaan liitto, 2008). Tutkimuksessa on todettu, että kasvillisuuden rakenteessa on tapahtunut suuria muutoksia viimeisten 20 vuoden aikana. Harjumänniköiden luontainen uudistuminen on hidastunut ja tilalle kasvaa lehtipuita, kuten vaahteraa ja pihlajaa. Lisäksi heinät ja typensitojakasvit (esimerkiksi nokkonen, vadelma ja koiranputki) ovat vallanneet tilaa varpukasvillisuudelta. Muutoksia aiheuttavat ja kiihdyttävät polkuuntuminen, puutarhajätteiden vienti metsiin, koirien jätökset ja typpilaskeuma ilmasta.

Alueen läpi kulkee useita katuja, lisäksi sillä on puistokäytäviä, eteläsivulla hotelli ja muita virkistyspalveluja sekä selänteen laella näkötorni. Harjun rinteiden rantakerrostumat ovat valtakunnallisesti merkittäviä (arvoluokka 4; Mäkinen ym. 2011). Pyynikin alue on pääosin luonnonsuojelualuetta ja kohde on myös luokiteltu maisemanähtävyydeksi.

Alue edustaa merkittävää kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja sekä merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-aineslait.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia.

Geologisesti Pispalanharju olisi osa muodostumaa, mutta sitä ei ole rajattu mukaan, sillä runsaan rakentamisen vuoksi se ei täytä maakunnallisesti arvokkaan harjualueen kriteerejä. Kulttuurimaisemallisesti Pispalanharju on kuitenkin Tampereelle erittäin tyypillinen alue, ja se (yhdessä Pyynikin kanssa) onkin rajattu valtakunnallisen maisematyöryhmän (MAPIO) Valtakunnalliset maisema-alueet –työssä osana Pirkanmaan harjumaisemia statuksella maisemanähtävyys (Koski, 2014).

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

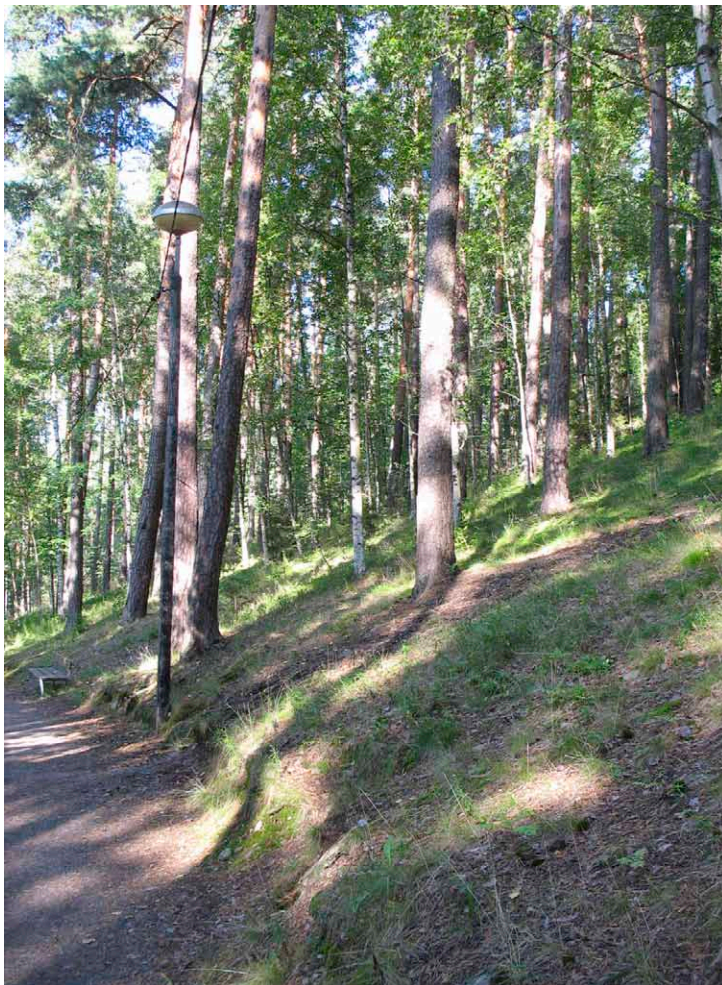
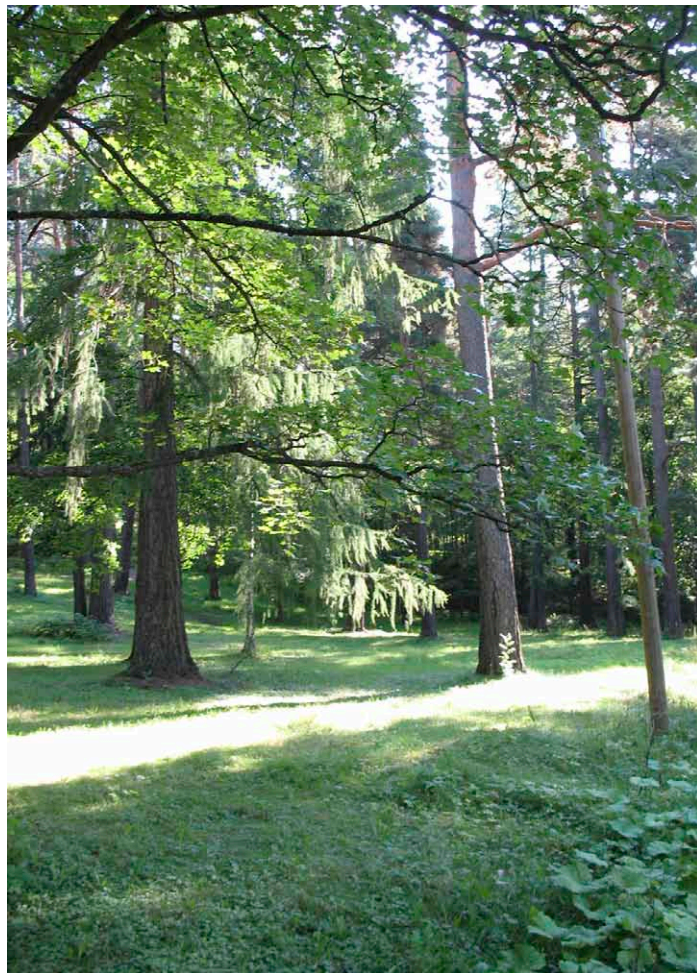
Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöään hallitseva
- Geologisesti ja maisemallisesti erittäin merkittävä
- Biologisesti jokseenkin merkittävä
- Monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla: Kasvillisuus on arvokkaan harjurajauksen reunamilla paikoin erittäin kulttuurivaikutteista ja puistomaista nurmikoineen ja lehtipui-neen. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla vasemmalla: Pyynikin jyrkässä etelärinteessä on valtakunnalli-sesti arvokkaiksi luokiteltuja rantakerrostumia. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla oikealla: Pyynikin mäntyvaltaisen puuston aluskasvillisuudeksi on levinnyt vaahteroita, koivuja, tuomia ja harmaaleppiä sekä pihlajia. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Hyrsynharju (Urjala)

Pinta-ala:	80,7 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maaseudun ja maaseututaajaman kulttuurimaisemiin, suomalaisemaan ja tienvarsimaisemaan sekä osaksi vesimaisemaan liittyvä Hyrsynharju kuuluu Urjalan kautta kulkevaan, itä-kaakko – länsi-luodesuuntaiseen harjujaksoon. Muodostuma koostuu kapeasta, jopa 30 m ympäristöstään kohoavasta selänteestä. Hyrsynmäen ympärillä on kolme suppalampea: Pitkälampi, Paskolampi ja Mustalammi. Kaakkoispäässä on rantavalleja.

Pitkälampi on sameavetinen, pajukon ja haavikon reunustama järvi. Etelärinteellä on puolukkatyyppin sekametsää, jossa tavataan runsaasti kieloa. Pitkälammen länsipään kohdalla rinteen yläosassa kasvaa kanervisaraa. Mustalammin pohjoispuolinen haara on moreenikumpumainen, kuusikkoinen selänne. Paikoin esiintyy puolilehtomaista kasvillisuutta, jonka lajistoon kuuluvat mm. metsävirna, kalliokielo, nuokkuhelmikkä, sormisara, kielo ja oravanmarja. Harjun koillisrinteellä on mustikkatyyppin, paikoin käenkaali-mustikkatyyppin sekametsää. Kenttäkerroksen kasvistoon kuuluvat mm. lillukka, käenkaali, oravanmarja, sormisara ja kielo. Selänteen lounaisrinteen lehtomaisiin piirteisiin viittaa sinivuokon, oravanmarjan, kalliokielon ja nuokkuhelmikän esiintyminen.

Harjua ympäröivät pääosin pellot ja suoalueet. Itärinteellä on muutamia lähteitä. Harjua pitkin on rakennettu maantie. Alueen länsipää rajoittuu maa-ainesten ottamisalueeseen, joka on maisemoitu frisbee golf –radaksi. Länsipäässä on myös muutamia asuinrakennuksia, sähkölinja sekä pieni, vanha kotitarvekuoppa. Harjun itä/kaakkoispäässä on vanhoja maa-ainesten ottamisalueita, jotka ovat metsittyneet. Harjualue sijoittuu Hyrsynharju A:n I luokan pohjavesialueelle.

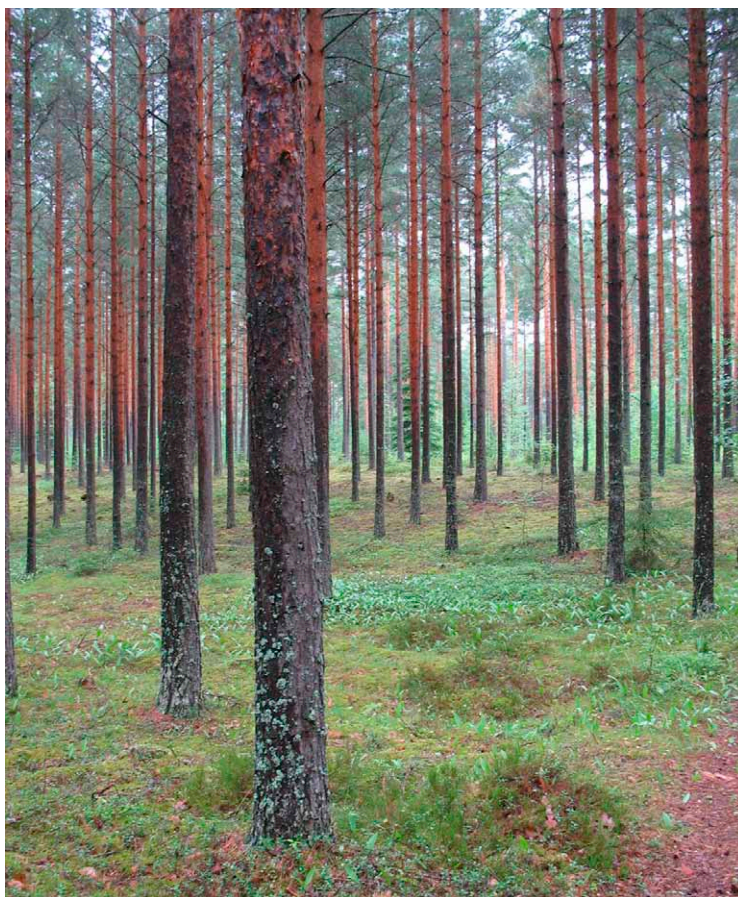
Alueella on useita kauniin maisemakuvan ja luonnon merkittävien kauneusarvojen tunnuspiirteitä sekä jokseenkin merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Länsipään kulttuurivaikutteista aluetta on hieman kavennettu Pirkanmaan liiton (2008) rajauspäivityksen mukaisesti. Sen sijaan itä/kaakkoispään rajausta on laajennettu hieman etelämmäs. Laajennusalueella maisema on kaunistu, tasaista harjumännikköä ja maastossa on havaittavissa pieniä rantavalleja. Alue sopii kokonaisuuteen ja rantavallit tuovat alueen geomorfologiaan monimuotoisuutta.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskkestävyys	2-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti jokseenkin merkittävä	
- Monikäytön kannalta merkittävä	

Kuva oikealla: Hyrsynharjun kaakkoispäässä on matalahkoja rantavalleja. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Isoharju-Ilmarisenhauta (Virrat)

Pinta-ala:	85,6 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Maaseudun kulttuurimaisemaan, tienvarsimaisemaan ja Toisveden pohjoisosan vesimaisemaan liittyvä Isoharju-Ilmarisenhauta kuuluu pohjois-eteläsuuntaiseen harjujaksoon ja käsittää kallioperän suurehkon murroslaakson leventymäkohtaan kerrostuneen harjumuodostuman, jossa on deltamaisia tasanneosia, keskiosassa selänne ja eteläosassa harjudelta.

Deltan lakitasanne on noin 140-142 m mpy. Se kohoaa 20-25 m ympäröivästä maastosta ja noin 42 m Toisveden pinnasta. Alueen keskiosassa on pyöreähkölakinen, osittain laajentunut jakson pääselänne, joka on ainekseltaan muodostuman muita osia karkeampaa. Pohjoisosa on harjutasannetta 135-140 m mpy. Tasanteen keskellä on noin 400 m pitkä, 15-20 m syvä ja 50-100 m leveä suppa, Ilmarisenhauta. Alueen keskiosan deltamaisen selännelaajentuman eteläreunassa on rantavalli noin 140 m mpy. Muodostuman eteläosan etelärinteellä on kulutustörmä ja joitakin rantavalleja rinteiden puolivälissä korkeudella noin 130 m mpy.

Kasillisuus on enimmäkseen puolukkatyyppin kangasmetsää, muodostuman korkeammissa osissa paikoin variksenmarja-puolukkatyyppiä ja kuivimmilla valorinteillä kanervatyyppiä. Pohjakerroksessa on monin paikoin melko runsaasti poronjäkäliä, paikoin myös hirvenjäkäliä. Alueen keskiosassa ja eteläreunassa esiintyy kangaskortetta. Puusto on Ilmarisenhaudan alueella vanhahkoa, mäntyvaltaista sekametsää, supan pohjalla vahvasti kuusettunutta ja osaksi soistunutta, kuten myös Aarrehaudassa. Alueen itäreunan tuntumassa on kaksi avohakkuualaa. Eteläosan kasvillisuus on kulttuurivaikutteista ja osin puistomaista sekametsää, hautausmaan alueella taas mäntyvaltaista sekametsää.

Keskiosassa on suurehko, käytössä oleva maa-ainesten ottamisalue ja eteläreunassa sekä pohjoispäässä pienehköjä, käytöstä poistuneita ja metsittyneitä kuoppia. Eteläosassa on hautausmaa ja kirkko. Lisäksi alueella on metsäteitä ja ajoneuvopolkua sekä sähkölinja. Alue sijaitsee Liedenpohjan I luokan pohjavesialueella ja Ilmarisenhaudassa on Liedenpohjan vedenottamo.

Alueella on kaunista maisemakuvaa, luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajausta on laajennettu hieman pohjoiseen, koska kaunis maisemakuva ulottuu myös Ilmarisenhaudan supan pohjoispuolelle ja alueella on virkistyskäyttöarvoa. Lisäksi pohjoisosan pienet kotitarvekuopat ovat jo metsittyneet. Eteläosassa rajausta kattaa Isoharjun ympäristöstään kohoavan selänteiden, joka on selkeästi osa geologista ja geomorfologista kokonaisuutta. Isoharjun rinteessä on pieni kirkko ja muutama metsittynyt kotitarvekuoppa, jotka eivät oleellisesti heikennä alueen maisema- tai luontoarvoja. Isoharjun ja Ilmarisenhaudan välisellä alueella sijaitsevat maa-ainesten ottamisalueet ovat osittain vielä toiminnassa ja ne on rajattu pääosin arvokkaan harjualueen ulkopuolelle.

Arvoluokitukset

Arvaluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskestävyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä - merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti jokseenkin merkittävä	
- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä - merkittävä	

Kuva ylinnä vasemmalla Isoharjun harjuselänne kohoaa ympäristöstään selvästi erottuvana maantien luoteispuolella.

Kuva keskellä vasemmalla: Ilmarisen haudan pohjoispuolista harjumaisemaa, joka sijoittuu rajauksen laajennusalueelle.

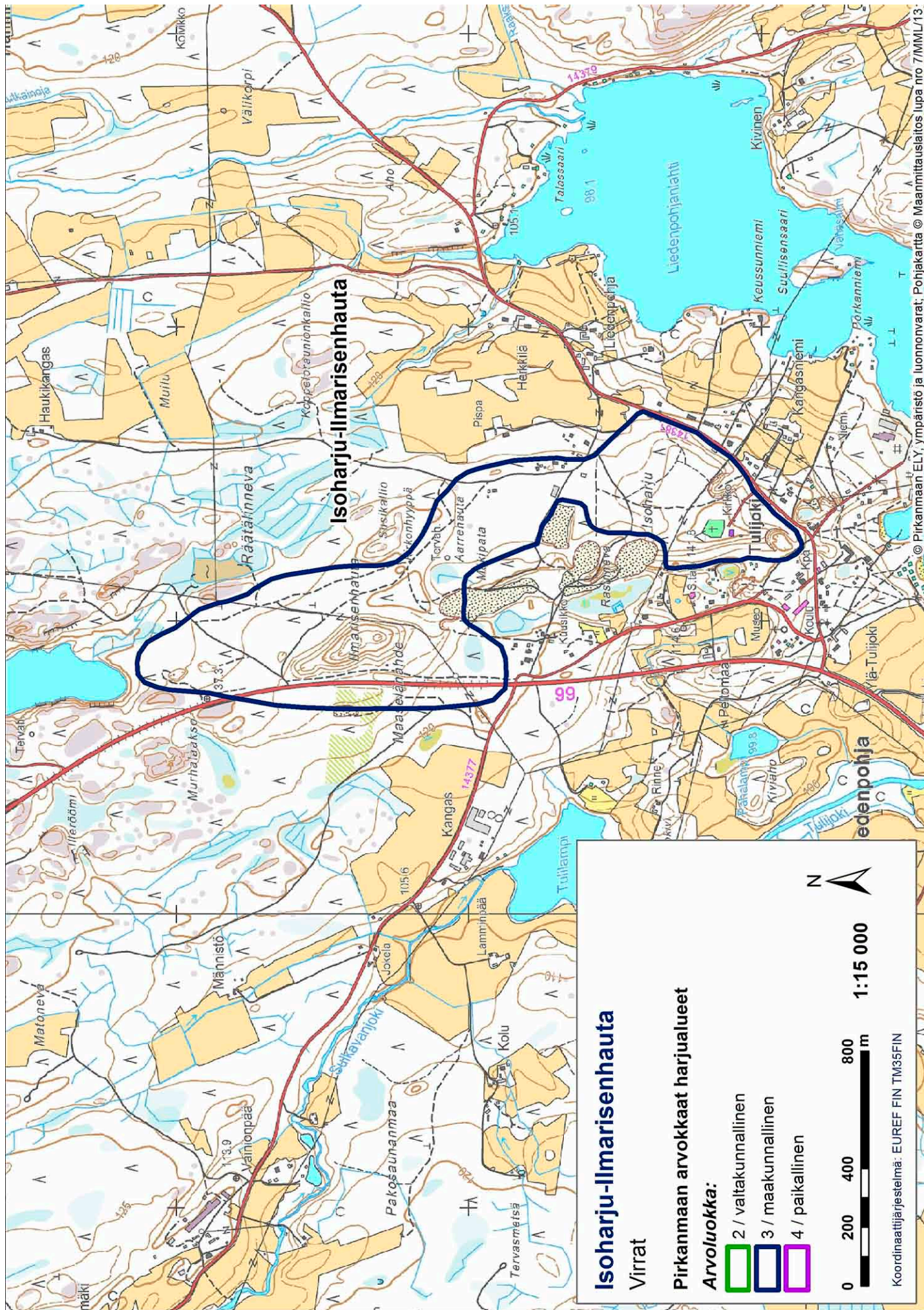

Kuva alinna vasemmalla: Ilmarisenhaudan suppa on noin 15-20 m syvä.

Kuva alla: Tuuli on puhaltanut ja lajittanut hienoa hiekkaa Aarrehaudan viereiseltä maa-ainesten ottamisalueelta montun reunojen ylitse.

Kuvat: Anne Lindholm, 2013

Lakarinharju (Virrat)

Pinta-ala:	20,6 ha
Alkuperäinen rajaus:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Siekkisjärven vesimaisemaan ja maaseudun kulttuurimaisemaan sekä tienvarsimaisemaan liittyvä Lakarinharju kuuluu etelä-kaakko - pohjois-luodesuuntaiseen harjujaksoon ja käsittää noin 600 m pitkän, 30 m korkean ja 100-200 m leveän selänteen sekä siihen kasvaneen, sivudeltamaisesta poikittaiskummusta muodostuneen selännelaajentuman. Alueella on myös joitakin suppia. Muodostuman lakikorkeus on noin 153 m mpy, noin 35 m Siekkisjärven pinnasta. Muodostuman länsiosan alarinne on hienon aineksen peittämä. Kaakkoisosan laki on huuhtoutunutta kivikkoa korkeudella 135-140 m mpy. Selänteen itärinteellä on muinaisrannan kulutustörmä ja tasanne 130-124 m mpy. Harjun ydinosaan aines on karkeaa kivistä soraa ja hiekkaa. Erityisesti harjun pohjoisosassa on lisäksi heikosti lajittuneita moreenityyppejä kerroksia. Savi- ja siltikerrokset jatkuvat osittain harjun reuna-alueille kiilamaisina kerrostumina.

Kasvillisuus on puolukkatyyppin kangasmetsää, karuimmilla kohdilla lähes kanervatyyppiä ja selänteen koillisrinteen yläosassa on variksenmarja-puolukkatyyppin piirteitä. Länsi- ja lounaisrinteillä on mustikkatyyppin kuusikkoa tai kuusivaltaista sekametsää, muutoin puusto on pääosin keski-ikäistä, osaksi nuorehkoa mäntymetsää.

Muodostuman laella on vanha maantie ja uusi tie on leikattu lounais- ja länsirinteiden tyvelle. Alueen eteläosassa Kangasjärven rannalla on leirintäalue. Harjualue sijaitsee Lakarinharjun II luokan pohjavesialueen eteläosassa.

Alueella on kaunis maisemakuva, luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

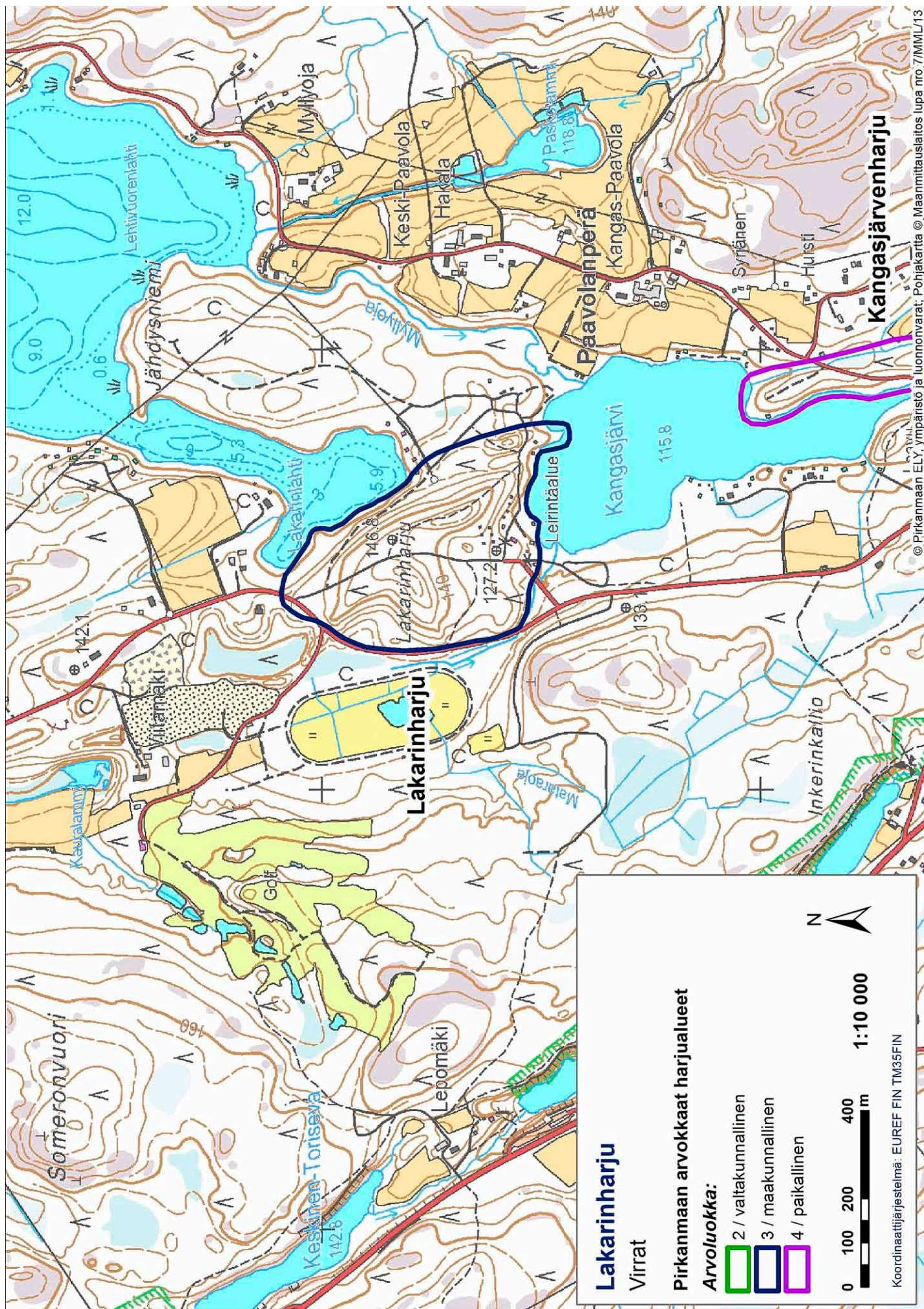
Alueen rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia. Pirkanmaan liiton (2008) rajauksessa leirintäalue oli osittain rajattu erittäin arvokkaan harjualueen ulkopuolelle, mutta alue voi sisältyä rajaukseen, koska se ei merkittävästi heikennä alueen maisemallista tai geologista arvoa ja alueen mökit sulautuvat maisemaan hyvin. Lisäksi tulee huomioida, että leirintäalue mökkeineen edustaa tämänhetkistä maankäyttömuotoa, eikä todennäköisesti tule pysyvästi muuttamaan alueen maisemaa.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskäytettyys	1-3
Toimenpideluokka	2-3
- Ympäristöstään selvästi erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti merkittävä	
- Biologisesti jossakin määrin merkittävä	
- Monikäytön kannalta merkittävä	

Kuva oikealla: Lakarinharjun alueella on suppakuoppia.
Kuva: Anne Lindholm, 2013

Teivaalanharju (Ylöjärvi)

Pinta-ala:	184,7 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 Pirkanmaan 1. maakuntakaava, 2007 (ge1-alue 018 Teivaalanharju-Ketunkivenkan gas) Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, 2008

Taajaman kulttuurimaisemaan ja liikenneväylien maisema-alueeseen liittyvä Teivaalanharju kuuluu Tampereen saumamuodostumaan ja on syntynyt jään reunan perääntymisvaiheessa kahden eri suuntaan virranneen jäätikön kielekkeen väliin.

Teivaalanharju on leveälakinen ja yli 30 m ympäristöstään kohoava harjuselänne, jossa on runsaasti suppa-kuoppia. Supat ovat enimmillään 25-30 metriä syviä. Runsaimmin suppia on Soppeenmäen länsipuolella. Monet supat ulottuvat pohjaveden pinnan alapuolelle, jolloin suppiaan on syntynyt lampi. Suppalampien vedenpinta yhtyy pohjavedenpintaan ja seuraa sen vaihtelua. Lakitasanteita on samoilla alueilla kuin suppiakin. Soppeenmäessä harju on jyrkkärinteinen. Rinteillä on lukuisia muinaisrantoja ja maston kohdalla on lohkareinen rantavalli tasolla 160-165 m mpy. Rantavoimien runsaan muokkauksen johdosta harjun reunoilla voi olla vuorotellen hienoaineesia kerroksia ja harjasta huuhtoutunutta karkeampaa ainesta.

Maanpeite harjussa on paksuimmillaan 50-60 metriä syvempien ruhjelaaksojen kohdalla. Muualla lajittuneiden aineiden kerrospaksuus on 20-30 metriä. Harjun selänneomaisissa osissa aines on hyvin lajittunutta ja pyöristynyttä hiekkaa ja soraa. Ydinosa on myös runsaasti pientä kiveä. Kivi- ja sorakerrokset vuorottelevat muodostumassa hiekk- ja siittikerrosten kanssa. Harjun pintaosissa on noin metrin paksuinen sorakivikerros. Harjun tasanneosien aines on hiekkavaltaisempaa ja harjun liepeillä on myös savikerrostumia, jotka kiilautuvat ohuina linsseinä paikoin jopa lähelle harjun lakea.

Kasvillisuus on kaakkoisosassa mäntyvaltaista puolukkatyyppin sekametsää, Teivaalanharjun keskiosassa yleisesti mustikkatyyppin kuusi- ja mäntyvaltaista sekametsää. Soppeenmäen alueella on pääasiassa puolukkatyyppin mänty-kuusi sekametsää, ja pohjoisrinteellä mustikkatyyppin sekametsää, jossa on haapaa edellä mainittujen lisäksi. Keskiosassa etelärinteellä on laajalti nuoria mänty-haapa-taimikoita. Kenttäkerros on monin paikoin vahvasti heinittynyt. Harjun laella on paikoin variksenmarjakasvustoja, kuivimmilla kohdilla kanervaa ja valorinteillä sianpuolukkakasvustoja. Kasvistoon kuuluvat lisäksi mm. kevätlinnunherne, kangasajuruoho, kalliokieli ja häränsilmä. Kasvillisuus on kulunutta etenkin itäosassa. Teivaalanharjulla esiintyvä harjumasmalo on Ylöjärven kunnan nimikkokasvi.

Harju on voimakkaassa virkistyskäytössä ja alueella on mm. kuntopolkuja. Soppeenmäessä on historiallisesti arvokkaita taisteluhautoja. Harjun laella yhdystien varrella on tv-masto ja sen juurella vanha maa-ainesten ottamisaalue, joka on maisemoitu. Teivaalanharju sijaitsee Ylöjärvenharjun I luokan pohjavesialueella ja sillä sijaitsee Ahveniston vedenottamo.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja jokseenkin merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Harjun laki Teivon kohdalla, Harjuntaustan päiväkodin länsipuolinen metsä sekä Soppenharjun kosteikot (lammet ja suot) ovat viiksisieppojen/isoviiksisieppojen ja pohjanlepakoiden saalistusalueita, joskaan alueilla ei ole varsinaisia lisääntymis- tai levähdyspaikkoja. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen on tehty vain pieniä muutoksia: esimerkiksi muutamia asuin- ja teollisuusrakennuksia on rajattu ulkopuolelle.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

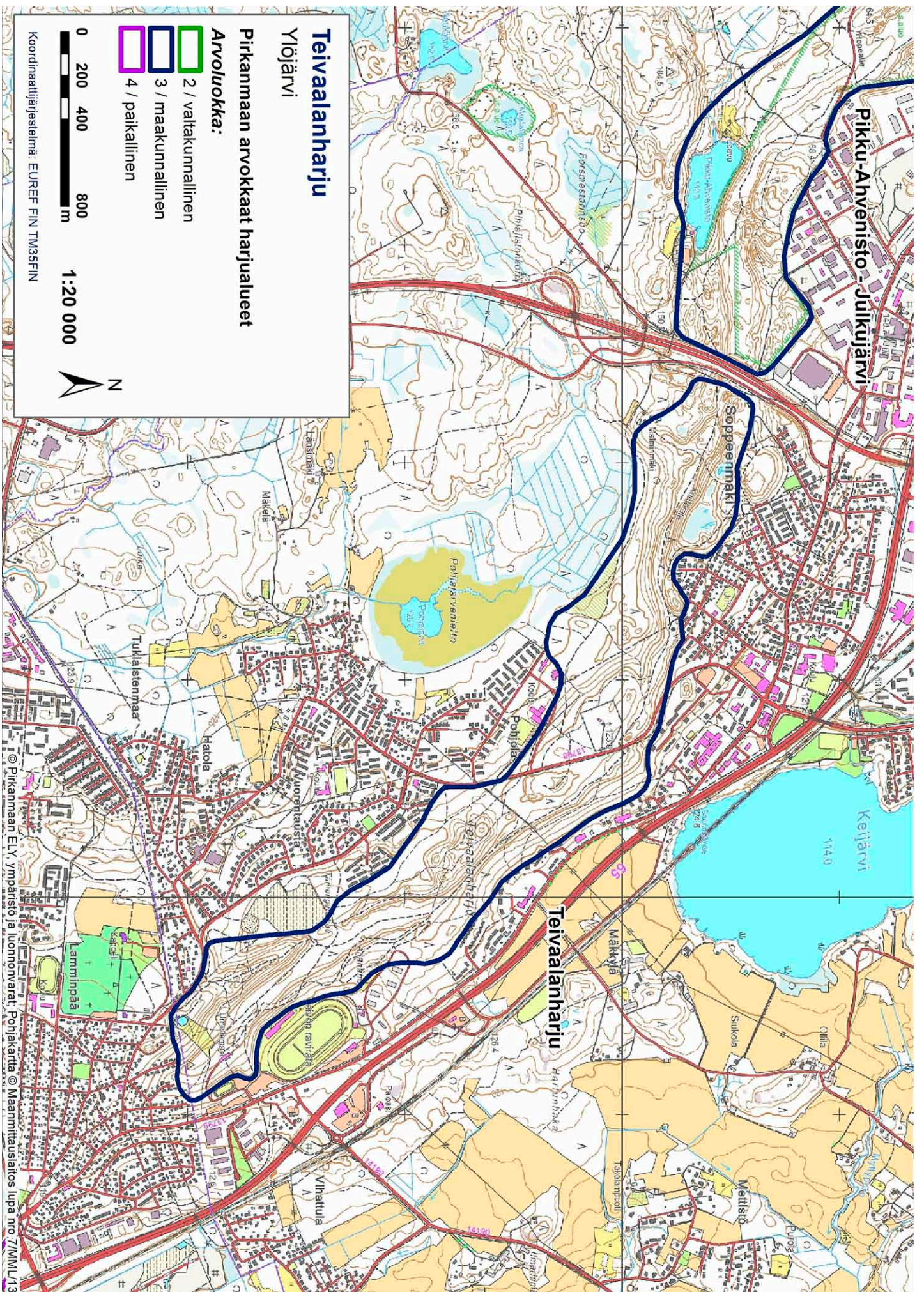
Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä
- Biologisesti jokseenkin merkittävä
- Monikäytön kannalta merkittävä

Kuva oikealla: Häränsilmä kuuluu Teivaalanharjun kasvilajistoon. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla: Teivaalanharjulla kulkee lukuisia ulkoilureittejä. Kuva on alueen luoteispäästä, jossa aluerajan tuntumassa sijaitsee vanha, jälkihoidettu maa-ainesten ottamisalue. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Pikku-Ahvenisto – Julkujärvi (Ylöjärvi)

Pinta-ala:	237,4 ha
Alkuperäinen rajausta:	Pirkanmaan harjuluonto, 1990 (erillisinä alueina Pikku-Ahvenisto ja Julkujärvi)
Muut rajaukset:	Pirkanmaan POSKI-hanke, 2001 (erillisinä alueina Pikku-Ahveniston harju ja Julkujärven harju)

Lähellä Ylöjärven taajamaa sijaitseva, osittain tienvarsimaisemaan liittyvä ja vesimaisemaa sisältävä Pikku-Ahvenisto – Julkujärvi on osa Tampereen saumaharjujaksoa. Yhteensä noin neljän kilometrin pituisen alueen yhteydessä on kaksi pohjavedestä vetensä saavaa järveä: Pikku-Ahvenisto alueen kaakkoispäässä ja Julkujärvi luoteispäässä. Pikku-Ahveniston alueella harjuselänne on leveä ja noin 25-30 m korkea lakikorkeuden ollessa 170 m mpy, noin 30 m Pikku-Ahveniston pinnasta. Julkujärven ympäristössä selänteen leveys vaihtelee 50-200 m välillä ja korkeus on 20-30 m. Selänteen sivuilla on suppia, joista osa on pohjaltaan soistuneita.

Kasvillisuus on puolukka- ja mustikkatyyppin mäntyvaltaista sekametsää, varjorinteillä puusto on kuusivaltaista. Alueen keskiosissa esiintyy myös kanervatyyppin männikköä. Puusto on keski-ikäistä, paikoin vanhahkoa, osaksi myös mäntytaimikkoa. Pikku-Ahveniston pohjoispuolisella paisterinteellä sekä Julkujärven puoleisessa päässä esiintyy paikoin puolilehtomaisia piirteitä. Kasvistoon kuuluvat mm. kangasajuruoho (Pikku-Ahveniston jyrkällä etelärinteellä), metsämaarianheinä, valkolehdokki, nuokkuhelmikkä, mäkilehtoluste, kevätlinnunherne, sinivuokko, nuokkukohokki, kielo, kalliokielo, kangasmaitikka ja kangaskorte. Varjoisimmilla alueilla esiintyy myös saniaislajeja. Selänteen karuimmilla kohdilla on variksenmarjakasvustoja ja valorinteen yläosassa sianpuolukkakasvustoja. Metsäkastikka on paikoin runsastunut kenttäkerroksessa voimakkaasti. Paikoin esiintyy myös yhtenäisiä sianpuolukkakasvustoja ja selänteen kuivimmissa osissa kanervalaikkuja. Julkujärven lomakylän alueella on kulttuurikasvillisuutta.

Harjualueella on lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Lisäksi Pikku-Ahveniston alueella on merkittäviä kulttuuriarvoja: tervahauta, 1900-luvun alussa rakennettu Ahveniston tilan arvokas pääarakennus, perinnetalouksia ja pihtakuusikkoja. Harjun läpi kulkee harjua leikkaava maantie, useita metsäautoteitä ja ulkoilureittiä. Pikku-Ahveniston rannalla on laavu ja Julkujärven ympäristössä leirikeskus ja urheilukenttä. Harju on siten voimakkaassa virkistyskäytössä. Harjualue rajoittuu koillisessa vanhoihin maa-ainesten ottamisalueisiin ja teollisuusalueisiin, ja lounaassa osaksi peltoihin.

Alue sijoittuu Ylöjärvenharjun I luokan pohjavesialueelle ja sillä sijaitsee myös Julkujärven vedenottamo. Taajamien osayleiskaavassa harjun keskeisimmät alueet on merkitty suojelualueeksi (SL). Lisäksi kaavassa on osoitettu alueita maa-ainesten ottamiselle (EO).

Alueella on kaunis maisemakuva, luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa ja keskeisessä asemassa ovat luonnonsuojelu- ja maa-ainelait.

Rajausta- ja luokitusmuutokset

Pikku-Ahveniston ja Julkujärven harjualueet on yhdistetty ja lisäksi rajausta on laajennettu hieman länsipäästä, jolloin mukaan sisältyvät Pikku-Julkujärvi ja kaavassa suojelualueeksi merkitty Synkkänotko. Harjukohteiden yhdistämisen perusteena on kokonaisuuden säilyttäminen sekä alkuperäisten alueiden välisen kaistaleen pienialaisuus. Kyseinen alue myös sijoittuu kokonaisuudessaan luonnonsuojelualueelle ja rajausta onkin näiltä osin alueiden yhdistämisen lisäksi paikoin korjattu noudattamaan luonnonsuojelualueen rajaa.

Alueen luokitus on nostettu paikallisesta maakunnalliseksi. Alue on osa pitkää ja arvokasta harjujaksoa, jonka muut osat on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaiksi. Alue myös sisältää suhteellisen monimuotoista geomorfologiaa: mm. suppia, selänteitä ja pohjavesijärviä. Alueella on myös useita biologisia ja kulttuuriarvoja. Lisäksi alueen virkistyskäyttöarvo on suuri.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskestävyys 2-3

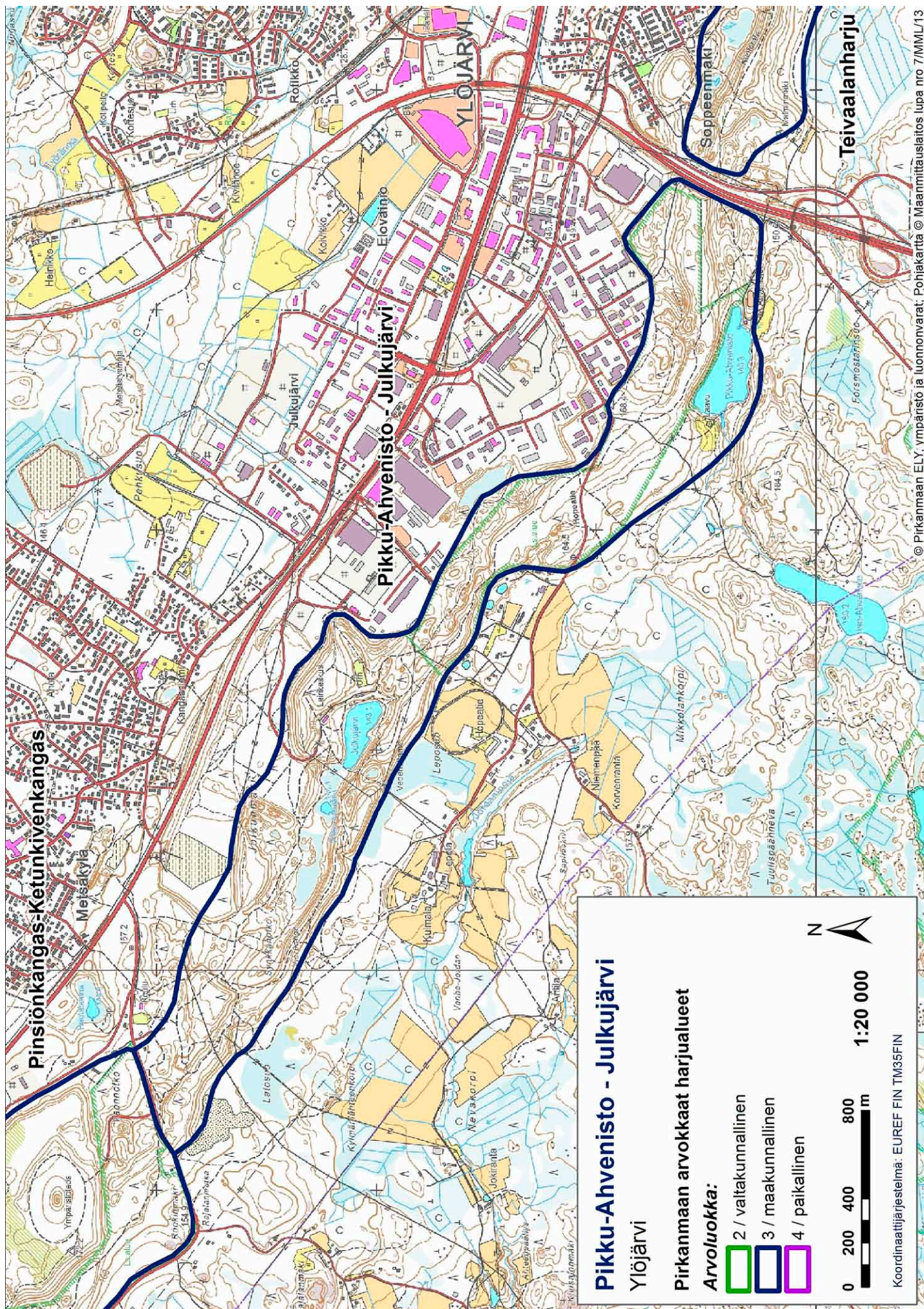
Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään selvästi erottuva
- Geologisesti ja maisemallisesti merkittävä
- Biologisesti jokseenkin merkittävä
- Monikäytön kannalta merkittävä

Ylempi kuva: Pikku-Ahvenisto - Julkujärven harjumetsissä kulkee useita ulkoilureittejä. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Alempi kuva: Kasvillisuudessa esiintyy paikoin nuoria lehtipuita sekä saniaisia, kangasmaitikkaa ja kieloa. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Pitkäkangas (Ylöjärvi)

Pinta-ala: 16,9 ha

Alkuperäinen rajaus: Pirkanmaan harjuluonto, 1990

Suomaisemaan ja pienen joen vesimaisemaan sekä osittain maaseudun kulttuurimaisemaan liittyvä, epäyhte-näiseen, pienehköön ja pohjois-eteläsuuntaiseen harjuksoon kuuluva Pitkäkangas käsittää runsaan kilometrin matkalla loivasti polveilevan, 50-100 m leveän ja noin kymmenen metriä korkean selänteen sekä alueen etelä-osassa osan pienehköä harjulaajentumaa, johon on leikkautunut noin 5 m syvä jokilaakso. Leikkauskohdassa on noin 300 m pitkä koski, Porraskoski.

Alueen kasvillisuus on enimmäkseen puolukkatyyppin kangasmetsää ja puustoltaan männikköä tai mäntyval-taista sekametsää. Valtvarpuja ovat kanerva ja puolukka, ja pohjakerroksessa esiintyy myös sammalia, kuten seinäsammalta. Alueen eteläosa on paikoin heinittynyttä, kuten myös vanhojen maa-ainesten ottamisalueiden pohjat. Alue sijoittuu Pitkäkankaan I luokan pohjavesialueelle ja sillä sijaitsee Pitkäkankaan vedenottamo.

Alueen pohjoispää rajoittuu vanhaan maa-ainesten ottamisalueeseen ja lounaiskulma peltoon. Selänteellä on yksityistie ja sen varressa kaksi kotitarveottokuoppaa, joista toinen on metsittynyt ja toiseen on kasvillisuus leviämässä. Pitkäkankaan pohjoispuolisko on Natura 2000 –aluetta, johon kuuluvat harjuselänteen lisäksi ym-päröivät korvet, rämeet ja nevat sekä kaksi lampea.

Alueella on kaunis maisemakuva, luonnon merkittävien kauneusarvojen tunnuksia ja sillä on jossakin määrin erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee huomioida maankäytön suunnittelussa.

Rajaus- ja luokitusmuutokset

Varsinaiseen rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia, mutta kohteen arvoluokitusta on nostettu paikalli-sesta maakunnalliseksi. Selänne erottuu selkeästi ympäristöstään ja muodostaa suomalaisen kanssa moni-puolisen kokonaisuuden. Selänteeltä myös avautuu paikoin näkymiä ympäristöön. Selänteen pohjoisosa ve-denottamolle saakka on hyvin luonnontilaista. Muodostuman pohjavedellä on myös merkitystä ympäröivien soiden kannalta. Lisäksi alueen pohjoispuolisko on Natura 2000 –aluetta. Eteläosassa harjuun kaivertunut Por-raskoski tuo monimuotoisuutta maisemaan ja geomorfologiaan. Maa-ainesten ottamisalueet ovat pienehköjä ja metsittyneitä. Alueella on lisäksi merkitystä virkistysalueena (mm. retkeilyreitistöt).

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 2

Kulutuskestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

- Ympäristöstään erottuva

- Geologisesti jossakin määrin merkittävä

- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä

Kuva yllä: Pitkäkankaan harjuselänteen laelta avautuu näkymiä kohti suoaluetta ja sammaliston lampea. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Kuva alla: Pitkäkankaan kapean harjuselänteen laella kulkee metsätie. Kuva: Anne Lindholm, 2013

Mullikummunmaa (Ylöjärvi)

Pinta-ala: 91,0 ha

Alkuperäinen rajausta: Pirkanmaan harjuluonto, 1990

Seitsemisen kansallispuistoon kuuluva, suomalaisemaan ja paikoin lampien muodostamaan pienvesimaisemaan liittyvä Mullikummunmaa on runsaan 3,5 km matkalla polveileva, 5-8 m korkea ja paikoin pinnalta lohkarainen harjuselänne, jonka keskiosan itäisivulle liittyy pohjois-eteläsuuntainen, runsaan kilometrin pituinen sivuharju sekä useita sivukumpuja ja –harjanteita. Keskiosassa on sandurmainen harjulaajentuma, jolla on sulamisvesiuomia. Paikoin esiintyy siirtolohkareita ja louhikkoja sekä matalia suppia. Suurin lakikorkeus on noin 185 m mpy ja muodostuma on osin kerrostunut korkeimman rannan yläpuolelle.

Kasvillisuus on variksenmarja-puolukkatyyppin kangasmetsää. Valorinteellä esiintyy paikoin variksenmarja-kanervatyyppiä ja varjorinteellä kenttäkerroksessa paikoin suopursua ja joulukkaa, muutoin kasvillisuus on pääosin variksenmarja- ja puolukakkaltainen. Puusto on tiheää männikköä, varjorinteellä on myös kuusivaltaista sekametsää ja alueen eteläosassa on mustikkatyyppin kuusivaltaista sekametsää. Pohjakerroksessa on melko yleisesti poronjäkälälajikkuja, yleisimpänä harmaaporonjäkälä. Muita alueen jäkälälajeja ovat mm. valkeaporonjäkälä, palleroporonjäkälä, mietoporonjäkälä, torvijäkälä ja isohirvenjäkälä. Yleensä pohjakerros on seinäsamalvaltainen. Lisäksi esiintyy kerrossammalia ja kynsisammalia.

Alue on kokonaisuudessaan Natura 2000 –aluetta ja kuuluu Seitsemisen kansallispuistoon. Selänteellä kulkee metsätie koko alueen pituudelta ja luoteisosassa on ajoneuvopolku, joka on suljettu kansallispuiston rajalta. Alue on myös osa Seitsemisen kansallispuiston tärkeää lintualuetta (Pirkanmaan Lintutieteellinen yhdistys, 2014). Alueen suolinnustoon kuuluvat mm. kapustarinta, liro, kuovi, kurki, taivaanvuohi, teeri ja riekko.

Alue edustaa kaunista maisemakuvaa ja sillä on luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja jokseenkin merkittäviä erikoisia luonnonesiintymiä. Alueen arvot sekä Seitsemisen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma tulee huomioida maankäytön suunnittelussa. Suojelun toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki.

Rajaus- ja luokitusmuutokset

Alueen rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia, mutta arvoluokitusta on nostettu paikallisesta maakunnalliseksi. Suoalueiden ja harjuselänteiden vuorottelusta koostuva alue on maisemallisesti hieno ja monipuolinen ja sen virkistyskäyttöarvo on suuri. Lisäksi alue kuuluu kokonaisuudessaan sekä Seitsemisen kansallispuistoon että Natura 2000 –verkkoon.

Arvoluokitukset

Arvoluokka	3
MAL-luokka	1-2
Kulutuskestävyys	2-3
Toimenpideluokka	2
- Ympäristöstään erottuva	
- Geologisesti jokseenkin merkittävä	
- Maisemallisesti jokseenkin merkittävä - merkittävä	
- Biologisesti ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä	

Kuva oikealla: Alueen eteläosassa on mustikkatyyppin kuusivaltaista sekametsää. Kuva: Anne Lindholm 2014

Kotkannokka (Ylöjärvi)

Pinta-ala: 23,7 ha

Alkuperäinen rajausta: Pirkanmaan harjuluonto, 1990

Näsijärven länsiosan vesimaisemaan Pengonpohjan suulla liittyvä, Sisä-Suomen reunamuodostumaan kuuluva Kotkannokka käsittää runsaan kilometrin pituisen, 10-25 m korkean reunaselänteen ja sen itäpäässä harjujakson yhtymäkohdassa noin 500x200 m kokoisen harjulaajentuman sekä lounaispäässä särkkämäisenä Näsijärveen laskeutuvan niemen. Alueen itäosassa on rantaan rajoittuva kalliojyrkäne, Jyrkänkallio. Korkeimmat kohdat selänteellä kohoavat noin 128 m mpy, yli 30 m Näsijärven pinnasta. Niemen kärjessä on kivikkoinen rantavalli, luoteistyvällä 2-3 peräkkäistä rantavallia noin kaksi metriä Näsijärven pintaa ylempänä ja nuoria valleja noin yhden metrin korkeudessa Näsijärven pinnasta. Luoteisrannalla on eroosiotörmä. Itäpuoliskossa on hiekkarantoja (Kotkanhieta ja Lautta-Ahteenhieta). Viimeksi mainitun kohdalla on jyrkkä törmä, joka on ainekseltaan moreenia.

Kasvillisuus on puolukka- ja kanervatyypin kangasmetsää. Variksenmarjakasvustoja on melko runsaasti, etenkin kivikkoisilla paikoilla ja niemen korkealla harjanteella. Kenttäkerroksessa on paikoin suopursua ja mustikkaa sekä oravanmarjaa ja kieloa. Pohjakerros on seinäsammalvaltainen. Puusto on osaksi yli 50-vuotiaista männikköä, osaksi keskiosissa nuorta männikköä ja itäosassa taimikkoa ja avointa. Rantapuusto koostuu männyistä, tervalepistä, harmaalepistä, koivuista ja haavoista.

Niemessä on partiolaisten leirintäalue majoitusrakennuksineen ja saunoineen sekä rannassa nuotiopaikka. Peltö rajoittaa aluetta luoteessa ja maantie pohjoisessa. Etelärannassa on paljon loma-asuntoja ja niille johtavia teitä. Niemen kärki (Kotkanhieta) on valtakunnallisesti merkittävää (luokka 4) rantakerrostumaa (Mäkinen ym., 2011).

Alueella on kaunis maisemakuva, luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja merkittäviä erikoisia (geologia-geomorfologia) luonnonesiintymiä. Alueen arvot tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Rajausmuutokset

Rajaukseen ei ole tehty mainittavia muutoksia, mutta kohteen arvoluokitusta on nostettu paikallisesta arvoluokasta maakunnalliseen. Luokitusmuutoksen perusteena ovat niemessä sijaitsevat, valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellut rantakerrostumat, joiden on katsottu nostavan koko harjualueen arvoa. Lisäksi järvimaisemaan liittyvä harjuniemä edustaa hyvin Pirkanmaalle tyypillisiä harjumuodostumia.

Arvoluokitukset

Arvoluokka 3

MAL-luokka 1-2

Kulutuskkestävyys 2-3

Toimenpideluokka 2-3

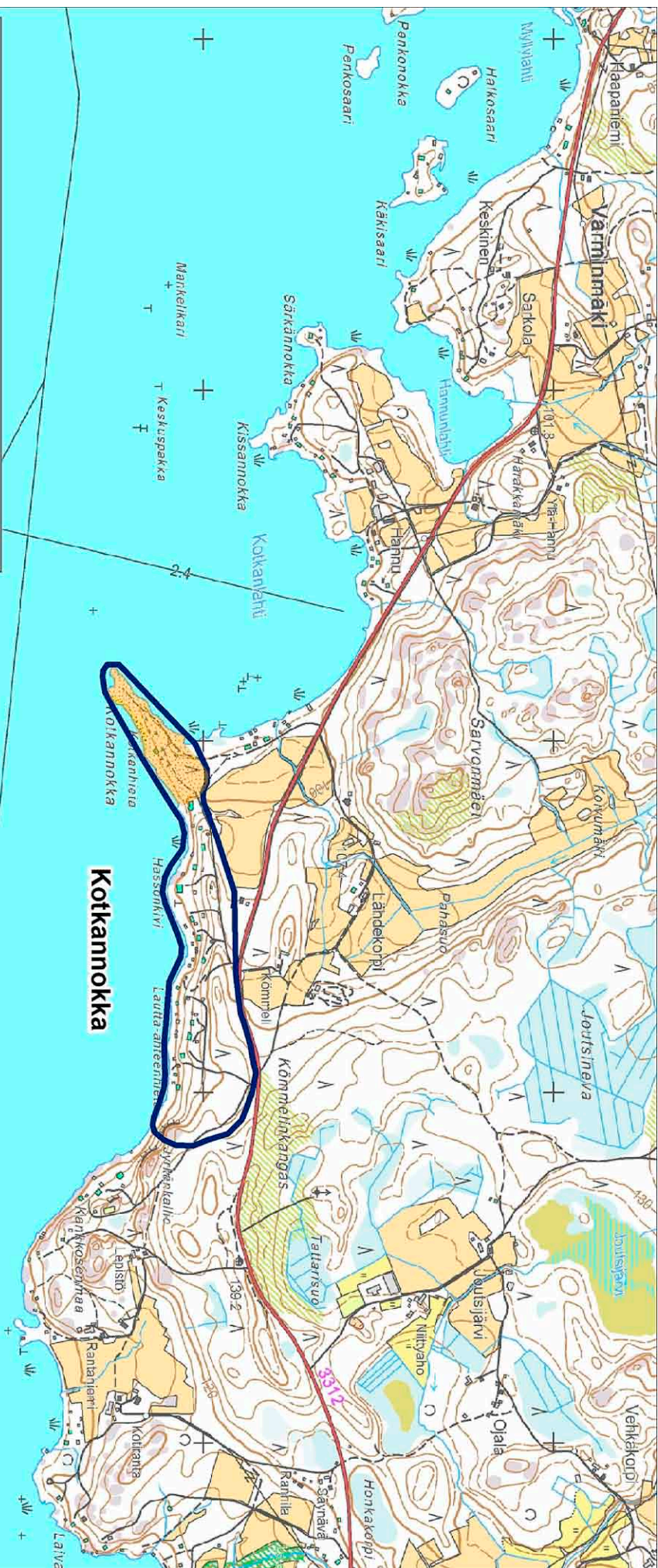
- Ympäristöstään erottuva

- Geologisesti jokseenkin merkittävä

- Maisemallisesti merkittävä

- Biologisesti jossakin määrin merkittävä

- Monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä - merkittävä

Kotkannokka

Yöjäervi

Valtakunnallisesti arvokas tuuli- tai rantakerrostuma

Pirkanmaan arvokkaat harjualueet

Arvoluokka:

- 2 / valtakunnallinen
- 3 / maakunnallinen
- 4 / paikallinen

0 200 400 800 m

1:15 000

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN

Kotkannokka

Kuvailulehti

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 111/2014					
Vastuualue Ympäristö ja luonnonvarat					
Tekijät Anne Lindholm		Julkaisuaika Joulukuu 2014			
		Kustantaja /Julkaisija Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja			
Julkaisun nimi Pirkanmaan arvokkaiden harjualueiden inventoinnin tarkistus 2014 Kohdekuvaukset osa I: Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet					
Tiivistelmä Tässä osassa on kuvattu Pirkanmaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat harjualueet. Osassa II kuvataan paikallisesti arvokkaat kohteet.					
Asiasanat Harjut, harjijensuojelu, luonnonsuojelu, maisemansuojelu, pohjavesi, maa-aineslaki, Pirkanmaa, POSKI					
ISBN (Painettu)	ISBN (PDF) 978-952-314-174-2	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkkajulkaisu) 2242-2854	
www www.doria.fi/ely-keskus		URN URN:ISBN:978-952-314-174-2		Kieli Suomi	Sivumäärä 121
Julkaisun tilaukset www.doria.fi/ely-keskus					
Kustannuspaikka ja -aika			Painotalo		

Raportti on tehty kolmiosaiseksi:

- Pirkanmaan arvokkaiden harjualueiden inventoinnin tarkistus 2014 (raportin yleinen osio)
- Kohdekuvaukset I, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet
- Kohdekuvaukset II, paikallisesti arvokkaat kohteet

Tässä osassa esitellään valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet

RAPORTEJA 111 | 2014

PIRKANMAAN ARVOKKAIDEN HARJUALUEIDEN INVENTOINNIN TARKISTUS 2014

KOHDEKUVAUKSET OSA I,

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET JA MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-314-174-2 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-314-174-2

www.doria.fi/ely-keskus | www.ely-keskus.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

